

Mojem sinu Carstenu

Werner Gitt

PITANJA

EUROLIBER

Zagreb - 1995.

Izvornik: *Fragen die immer wieder gestellt werden*

Copyright © 1989 by CLV *Christliche Literatur Verbreitung*

Postfach 18 03 . 4800 Bielefeld 1

Copyright © 1995. za Hrvatsku: **EUROLIBER** – Zagreb

Izdavač: **EUROLIBER** – Zagreb, Marulićev trg 17

Prijevod: Željka Hrg-Krpelnic

Redaktura i prijelom: Ivan Vrtarić

Lektura: Mirjana Paić-Jurinić

Tisak: Ebner Ulm

Nacionalna i sveučilišna biblioteka, Zagreb
CIP – Katalogizacija u publikaciji

UDK 238.1

GITT, Werner

Pitanja / Werner Gitt ; (prijevod
Željka Hrg - Krpelnic) . – Zagreb :
Euroliber , 1995. – 142 str. ; 19 cm

Prijevod djela: *Fragen die immer wieder
gestellt werden.*

ISBN 953-6423-00-6

950327141

ISBN 953-6423-00-6

Sadržaj

Predgovor

1. Pitanja o Bogu (PB)

PB1:	Kako mogu znati da Bog uopće postoji?	14
PB2:	Gdje je Bog?	14
PB3:	Što znači riječ Bog – B. O. G.?	15
PB4:	Zašto se Boga ne može vidjeti?	16
PB5:	Zar je to Bog ljubavi kad dopušta svu nevolju na ovome svijetu? Zašto Bog dopušta patnju?	16
PB6:	Nije li Bog kriv za sve?	18
PB7:	Bog je u starozavjetno doba dao da se ratovima istrijebi cijeli jedan narod, a u Propovijedi na gori kaže se – ljubite svoje neprijatelje. Razlikuje li se Bog Staroga zavjeta od onoga u Novome zavjetu?	18
PB8:	Je li Bog stvorio zlo?	19
PB9:	Može li Bog učiti?	20
PB10:	Je li Isus zaista živio? Je li on uistinu Božji sin?	20
PB11:	U kakvu su odnosu Bog i Isus? Je li to jedna osoba? Tko je od njih veći? Kome se trebamo moliti?	22

2. Pitanja o Bibliji (PBi)

- PBi1: Bibliju su ipak napisali ljudi i zato je treba smatrati relativnom. Kako možete reći da je ona od Boga i da je sve to istina? 25
- PBi2: Kako mogu provjeriti je li Biblija istinita? 27
- PBi3: Po čemu je Biblija drukčija od svih ostalih knjiga svjetske književnosti? 28
- PBi4: Ima li danas novih poruka koje bi nadopunile Bibliju? Nije li Bog veći od Pisma, pa nekome govori izravno? 31

3. Pitanja o stvaranju, znanosti i vjeri (PS)

- PS1: Postoji li prijelazni oblik između nežive tvari i živih organizama? 34
- PS2: Kolika je starost Zemlje? Koliko je star svemir? Postoji li znanstvena metoda za utvrđivanje Zemljine starosti? Što mislite o metodi C-14? 36
- PS3: Kako to da je u mladom svemiru svjetlost tijela milijunima godina udaljenih od nas već mogla stići do Zemlje? Ne bi li se morala pretpostaviti starost koja odgovara barem onom vremenu koje je svjetlosna zraka morala provesti na putu do nas? 38
- PS4: Kakav je bio Darwinov stav prema Bogu? 41
- PS5: U vrhunskom se sportu stalno postižu sve bolji rezultati koji prije nisu bili mogući. Zar to, također, ne ukazuje na evoluciju? 42
- PS6: Može li se Bibliju znanstveno uzeti ozbiljno kad se koristi starovjekim predodžbama o svijetu, koje su već davno prevladane? 43
- PS7: Što možemo reći o ustrojstvu našeg svemira? 45
- PS8: Zbog čega nigdje ne nalazimo fosile ljudi stradalih za općeg potopa? 46
- PS9: Koliko je trajao jedan dan stvaranja? 47

PS10:	Ne postoje li dva proturječna izvještaja o stvaranju?	8
PS11:	Jesu li dinosauri stali u korablju?	50
PS12:	Koja znanstvena argumentacija po vašem mišljenju najjasnije govori u prilog stvaranju a najjače protiv evolutivnog razvoja?	51

4. Pitanja o spasenju (PSp)

PSp1:	Kako se postiže spasenje – vjerom ili djelima?	55
PSp2:	Zbog čega je Bog odabrao upravo metodu križa za spasenje? Ne bi li se mogla izmisliti i drukčija metoda?	56
PSp3:	Kako je Isus prije skoro dvije tisuće godina mogao umrijeti za grijehе koje smo počinili tek sada?	57
PSp4:	Ne bi li bilo ekonomičnije da je Isus, umjesto za grijehе cijeloga svijeta trpio samo za one grijehе za koje su ljudi molili oprostjenje?	58
PSp5:	Na temelju žrtvene smrti Isusa Krista Bog svim ljudima nudi oprostjenje grijehа. Zašto Bog ne daje opće oprostjenje za grijehе svih ljudi?	60
PSp6:	Po mome mišljenju i nakon smrti još uvijek postoji mogućnost spasenja. Milost Božja mora ipak biti veća od onoga što ste iznijeli u predavanju?	61
PSp7:	Što je s djecom koja su umrla prerano da bi mogla odlučiti? Što je s pobačenima ili duševno bolesnima? Jesu li oni izgubljeni?	66
PSp8:	Nije li Juda baš morao izdati Isusa da bi se omogućilo spasenje?	68
PSp9:	Da li da uopće rodim dijete kad je mogućnost da propadne 50%? (Pitanje mlade žene koja je netom uzvjerovala).	69

PSp10: U Bibliji se spominje Božje odabranje čovjeka. Imamo li još uvijek slobodnu volju, ako su odluke o spasenju ili propasti već davno donesene? 70

PSp11: Možete li mi prirodnoznanstveno dokazati da postoji pakao? (Pitanje gimnazijalke) 73

5. Pitanja o religijama (PR)

PR1: Postoji tako mnogo religija. Ne mogu baš sve biti krive. Nije li neprimjereno što kršćanstvo tvrdi da je jedini put u vječni život? 75

PR2: Ne molimo li se mi, tj. kršćani i muslimani, jednom te istom Bogu? (Pitanje jednog nazočnog muslimana.) 76

PR3: Po čemu mogu spoznati da evanđelje nije religija već da je božanskog podrijetla? 78

6. Pitanja o životu i vjeri (PŽ)

PŽ1: Zašto živimo na Zemlji? 80

PŽ2: Što je smisao života? 80

PŽ3: Kako da primijenim vjeru u svakodnevnom životu? 83

PŽ4: Imam snove, koji se uvijek ponavljaju i opterećuju me. Što da mislim o tim snovima? 88

PŽ5: Što je grijeh? 89

PŽ6: Smiju li po Bibliji nevjenčani parovi živjeti zajedno? Otkad je par vjenčan: nakon odluke para da žele živjeti zajedno? Nakon prvog intimnog odnosa? Nakon vjenčanja u matičnom uredu ili crkvi? 90

PŽ7: Vjerovati ne znači "znati": kako vi onda prikazujete vjeru kao nešto izvjesno? 95

PŽ8: Je li potreban neki vanjski znak nanovorođenja? 96

PŽ9:	Govorite kao da vas je sam Bog poslao ova- mo. Kako to? (tijekom predavanja u jednom omladinskom centru)	96
PŽ10:	Što mislite o genetičkoj tehnologiji?	97
PŽ11:	Što je Isus činio s mušicama i obadima? Je li ih ubijao?	98
PV1:	Ima li života nakon smrti?	101
PV2:	Što je vječni život? Kako bismo ga trebali zamišljati?	102
PV3:	Kada počinje vječni život?	103
PV4:	Kako da zamislim Nebo?	103

Dodatak

Napomene uz Bibliju

I. Temeljna načela uz Bibliju	107
II. Načela tumačenja Biblije	128
III. Zašto trebamo čitati Bibliju?	130
IV. Kako trebamo čitati Bibliju?	132
V. Deset obećanja za čitatelje Biblije (za čitatelje i činitelje Riječi)	134
Osobno svjedočanstvo pisca	135

Popis literature:

Na piščeva se djela u tekstu ukazuje u skraćenom obliku velikim tiskanim slovom G uz redni broj i broj stranice:

- G1 *So steht's geschrieben: o istinitosti Biblije* – Neuhausen-Stuttgart, 3. poboljšano izd. 1993.
- G2 *Das bibliche Zeugnis der Schöpfung: Neuhausen-Stuttgart*, 5. izd. 1993.
- G3 *Und die anderen Religionen?* Bielefeld, 3. izd. 1992.
- G4 *Logos oder Chaos: iskazi i prigovori evolucionističkom učenju kao i održiva alternativa. Neuhausen-Stuttgart*, 3. poboljšano izd. 1993.
- G5 *Am Anfang war die Information: Neuhausen-Stuttgart*, 1986.
- G6 *Schuf Gott durch Evolution?* Neuhausen-Stuttgart, 3. izd. 1993.
- G7 *Nur die Klugen kommen ins Himmelreich: tumačenje Isusove usporedbe o "nepravednom upravitelju" prema Luki 16,1-8*
Časopis *Bibel und Gemeinde* (1985.), sv. 2, str. 191-200

Pozivanja na spise drugih autora pojavljuju se uglavnom samo jedanput pa se izvor navodi neposredno u tekstu.

Predgovor

O knjizi: Zamisao za ovu knjigu nastala je tijekom niza evangelizacijskih predavanja, koja je pisac održao u jedinstvenom ozračju Münchenske modne kuće *Mühlhäuser*. Modist *Harro Mühlhäuser* dao je na raspolaganje prvi kat svoje robne kuće svake večeri tijekom jednotjednih predavanja. To je značilo: svake večeri skinuti odjeću s vješalica, maknuti stalke, postaviti 250 sjedalica, održati predavanje, zatim opet skupiti sjedalice i postaviti stalke kako bi osoblje idućeg jutra moglo ponovno objesiti odjeću. Sjedalica uskoro nije dostajalo, no meki sag i stepenice poslužili su kao dodatna sjedala. Tako se bez teškoća smjestilo 350 osoba. Zahvaljujući središnjem položaju robne kuće u Münchenskoj pješačkoj zoni (tek nekoliko metara od trga na kojem su Vijećnica i poznata crkva *Frauenkirche*), bilo je mnogo posjetitelja iz nekršćanskih krugova. Nakon predavanja mogli su postavljati pitanja o onome što su čuli, a to su uvelike i činili. Pritom su se pojavila pitanja koja očito zahtijevaju razjašnjenje prije prihvaćanja vjere.

Vrst pitanja: Knjiga koja je pred vama sadrži niz tih Münchenskih pitanja. Osim na njih odgovoreno je i na druga, koja su piscu postavljana nakon sličnih predavanja na drugim mjestima. On već godinama vodi "Krelinški sat pitanja" na Dan mladih u Ahlendu, gdje se isto tako raspravlja o mnoštvu problema. Svim pitanjima obrađenim u ovoj knjizi zajedničko je to što su zaista bila postavljena.

Stoga ona nije odraz pretpostavljenih pitanja koja bi dala pregled Biblije, već pokušava ozbiljno shvatiti poteškoće koje pokreću one što sumnjaju, pitaju i tragaju. Ne radi se dakle o zbirci domišljato postavljenih teoloških pitanja niti o popisu sastavljenom na "zelenome stolu", već o temeljnim pitanjima tragatelja, koja proizlaze iz predavačke prakse. Tu i tamo zahvaćena su i originalna pojedinačna pitanja.

Metoda odgovaranja: Logika koju su razvili stari Grci pokazala se tako uspješnom u egzaktnim znanostima da se došlo u iskušenje takav način mišljenja prenijeti i na druga područja. To je pogrešno shvaćanje svojstveno dobu racionalizma, koje je uvelike pridonijelo zauzimanju kritičkoga stava prema biblijskoj vjeri. Kad bi ovdje obrađena pitanja bila matematičko-prirodnoznanstvene vrste, logičko bi nam razmatranje svakako pomoglo. Pri izloženim problemima, međutim, temeljnu ulogu igraju egzistencijalna pitanja, koja, općenito govoreći, izmiču čisto logičkoj obradi. Isto nam tako ne može pomoći ni filozofija. Hans *Lenk*, filozof iz Karlsruhea, pošteno priznaje:

"Filozofija rijetko daje konačna sadržajna rješenja; njezin su predmet problemi, a ne materija i rezultati. Za nju je neki novi vid problema mnogo važniji od djelomičnog rješenja nekog tradicionalnog pitanja."

Bog nas želi i može voditi u svu istinu, kako u našem shvaćanju tako i u djelovanju i vjeri. Zato nam je svima odlučujuće mjerilo od Boga ovjerena riječ, koja nam je dostupna u Bibliji. Taj se izvor ne može zamijeniti nikakvom ljudskom tvorevinom. Budući da odgovori na sva pitanja ovise o tom mjerilu, u opsežnom su dodatku izneseni bit i načela tumačenja Biblije. Ovdje je to prvi puta učinjeno u obliku temeljnih načela s ciljem da se iznese ono osnovno i prijeko potrebno za ophođenje s Biblijom.

Odgovori se nisu mogli iscrpnije obraditi zbog nedostatka prostora, a osim toga i pitanja su se iz mnoštva posta-

vljenih morala izabrati po subjektivnim mjerilima. Zbog sadržajne povezanosti mnogih postavljenih pitanja ponekad su neizbježna preklapanja u odgovorima. Radi boljega pregleda, pitanja su svrstana po temama. Na neka je moguće dati izravan biblijski odgovor jer prikladan odgovor stoji izričito u Bibliji. Za druga se, doduše, može naći biblijski odgovor, no to uspijeva samo izvođenjem zaključaka iz određenih biblijskih tekstova. Zaključci dako uvelike ovise o stupnju poznavanja Biblije i sposobnosti pojedinca da iz pojedinih biblijskih izreka izvede odgovore na druga pitanja. Tu dolazi do izražaja autorova subjektivnost. Bez odgovora u pravilu ostaju pitanja "zašto". No i njih je moguće razjasniti, doduše tek kad se pojavi vjera.

Zahvala: Svojoj dragoj ženi zahvalan sam što mi je kritičkim pregledom rukopisa dala vrijedne naputke i spremno se prihvatila mukotrpana prepisivanja na našem kućnom računalu. Naša je molitva da se ovom knjigom pomogne barem nekom tragatelju u njegovim životnim i vjerskim pitanjima.

1. Pitanja o Bogu (PB)

PB1: *Kako mogu znati da Bog uopće postoji?*

OB1: Na Zemlji nema naroda ni plemena u kojem ljudi ne bi na neki način vjerovali u nekog boga, duha ili pak njima nadređeno biće. To vrijedi i za izolirana prašumska plemena, koja nikada nisu došla u dodir s nekom drugom kulturom, pogotovo ne s Evandeljem. Kako to? Svi smo mi misaono sposobni povezati čudesna djela vidljiva stvorenja (svega stvorenog) s nevidljivim Stvoriteljem. Nitko ne vjeruje da su automobil, sat ili makar samo dugme ili spjalica nastali sami od sebe. Stoga Pavao piše u Novome zavjetu: "Uistinu, ono nevidljivo njegovo, vječna njegova moć i božanstvo, onamo od stvaranja svijeta, umom se po djelima razabire tako da nemaju isprike" (Rim 1,20). Iz svega stvorenog možemo doduše spoznati samo to da Bog postoji i ponešto zaključiti o njegovoj moći i bogatstvu ideja, ali ne i o njegovim bitnim svojstvima (npr. ljubav, život, milosrđe, dobrota). Zato nam je dana Biblija.

PB2: *Gdje je Bog?*

OB2: U skladu s našim ljudskim predodžbama, Boga pokušavamo smjestiti prostorno. Zato u drevnim poganskim predodžbama o Bogu, kao i u poganstvu novijeg doba, nalazimo takve iskaze. Grci su vjerovali da njihovi bogovi stanuju na planini Olimpu, a stari Germani su ih

smještali u Valhalu. *Laplace* je rekao: “Pretražio sam cijeli svemir, no Boga nigdje nisam našao”. Slično su ustvrdili i sovjetski astronauti: “Na svome letu nisam susreo Boga” (*Nikolajev*, 1962., Vostok III). Sve su te izjave potpuno pogrešne u svjetlu Biblije budući da je Bog nadprostoran. On koji je stvorio prostor ne može biti dijelom prostora. Štoviše, on prožima svaku točku prostora – sveprisutan je. Ovo objašnjava Pavao poganskim Atenjanima na Areopagu: “U njemu (Bogu) doista živimo, mičemo se i jesmo” (Dj 17,28). Psalmistu je također poznata ova stvarnost, kad priznaje: “Hodam li ili ležim, ti si oko mene i tvoje su ruke nada mnom.” I tu je prikazana Božja sveobuhvatnost i sveprožimanje. Matematička predodžba o višedimenzionalnim prostorima (naš prostor ima tri dimenzije) može nam pomoći pri pitanju: “Gdje je Bog?” Pritom je n -dimenzionalni prostor samo podveličina $(n+1)$ -dimenzionalnog prostora. Tako se primjerice četverodimenzionalni prostor ne može shvatiti iz trodimenzionalnoga, a ipak ga naskroz prožima. Upravo to opisuje Biblija kada u Prvoj knjizi o kraljevima 8,27 kaže: “Ali zar će Bog doista boraviti s ljudima na zemlji? Ta nebesa ni nebesa nad nebesima ne mogu ga obuhvatiti.”

PB3: Što znači riječ Bog – B.O.G.?

OB3: Riječ “Bog” nije akronim, dakle nije kratica koja se sastoji od početnih slova više riječi, kao što je npr. NLO (nepoznati leteći objekt). Bog se ljudima uvijek iznova očitovao novim imenima koja svojim značenjem opisuju Božje biće (u sljedećim navodima Biblije spominju se prvi put):

Elohim (Postanak 1,1; Bog – u množini, naziv koji izražava trojstvo Oca, Sina i Duha Svetoga)

Eloah (41 puta u knjizi o Jobu, inače samo mjestimice; Bog – jednina riječi Elohim)

El (Postanak 33,20; Bog, Svemogući)

El-Olam (Postanak 21,33; vječni Bog)
El-Šadaj (Postanak 17,1; svemogući Bog)
El-Roi (Postanak 16,13; Bog koji me vidi)
Jahve (Postanak 2,4; Izlazak 3,15 "Ja sam koji jesam")
Jahve-Rapheka (Izlazak 15,26; Jahve, tvoj liječnik)
Jahve-Nissi (Izlazak 17,15; Jahve, moj bojni stijeg)
Jahve-Jirek (Postanak 22,13 i 14; Jahve provida)
Jahve-Šalom (Suci 6,24; Jahve je mir)
Jahve-Sidkenu (Jer 23,6; Jahve, naša pravda)
Jahve-Šamah (Ez 48,35; Jahve je ovdje)
Jahve-Roi (Ps 23,1; Jahve, moj pastir)
Jahve-Sebaot (Jahve nad vojskama)
Adonaj (Postanak 15,2; moj Gospodin, sto trideset i četiri puta u Starom zavjetu)

(Izvornik: Abraham Meister, *Biblisches Namenlexikon*, Pfäffikon, 1970.)

PB4: Zašto se Boga ne može vidjeti?

OB4: Prvi ljudi koje je Bog stvorio, Adam i Eva, živjeli su u zajedništvu s Bogom, tako da su ga mogli vidjeti licem u lice. Padom u grijeh čovjek se odvojio od Boga. Bog je svet i mrzi svaki grijeh pa se tako okončalo to prvobitno zajedništvo. "(Bog) prebiva u svjetlu nedostupnu" (1 Tim 6,16), zato ćemo ga ponovno vidjeti tek kad nakon smrti dođemo u njegovu očinsku kuću. Put onamo moguć je samo po Gospodinu Isusu. "Nitko ne dolazi Ocu osim po meni" (Ivan 14,6).

PB5: Zar je to Bog ljubavi kad dopušta svu nevolju na ovome svijetu? Drugim riječima: Zašto Bog dopušta patnju?

OB5: Prije pada u grijeh nije bilo ni smrti ni patnje, ni boli, ni ičega što nam danas zadaje toliko muke. Bog je sve načinio takvim da je čovjek mogao živjeti u savršenim uvjetima. Slobodnom je odlukom čovjek pošao vlastitim

putovima koji su ga odveli od Boga. Ne možemo objasniti zbog čega nam Bog odobrava tako široki raspon slobode. No ustanovili smo: tko se udalji od Boga, zapada u bijedu. To nas gorko iskustvo prati do današnjih dana. Neki su ljudi skloni krivnju pripisivati Bogu. Pritom trebamo imati na umu da uzročnik nije Bog već čovjek. Ako noću na auto-putu isključimo svjetla pa se dogodi nesreća, ne smijemo za to kriviti proizvođača automobila. On je konstrukcijom predvidio svjetla; ako ih svojevoljno isključimo, to je samo naša stvar. "Bog je svjetlo" (1 Ivanova 1,15) i ako se zaputimo u tamu odvojenosti od Boga, ne smijemo se žaliti Stvoritelju koji nas je stvorio za svoju blizinu. Bog jest i ostaje Bog ljubavi jer on je učinio nezamislivo – dao je svoga jedinog Sina da bi nas oslobodio položaja koji smo sami skrivili. Isus o sebi govori u Ivanu 15,13: "Veće ljubavi nitko nema od ove: da tko život svoj položi za prijatelje." Ima li veće ljubavi? Nikada za čovjeka nije učinjeno ništa veće od Kristova djela na Golgoti – Križ je vrhunac božanske ljubavi.

Svi mi – vjerni ili nevjerni – živimo u palome svijetu u kojemu je osnovni sastojak patnja, u svim dobro nam poznatim oblicima. Neobjašnjivom nam ostaje patnja pojedinca. Zašto je nekome dobro, a drugoga nemilosrdno pogada nevolja i teška bolest? Često vjernik mora trpjeti čak i više od bezbožnika, kao što je utvrdio psalmist: "Jer zločincima zavidjeh motreći sreću grešnika. Nikakvu patnju ne snose, pretilo je tijelo njihovo. Ne žive u mukama smrtnika, ljudske ih nevolje ne biju" Ps 73,3-5).

On, međutim, na pravi način svrstava svoju osobnu patnju, koju ne smatra kaznom za vlastite grijehе. Ne prepire se s Bogom već se grčevito hvata za njega:

"Al' ću odsad uvijek biti s tobom, jer ti prihvati desnicu moju: vodit ćeš me po naumu svojem da me zatim uzmeš u slavu svoju... Malaksalo mi tijelo i srce: okrilje srca moga, i baštino moja, o Bože, dovijeka" (Ps 73,23-24 i 26).

PB6: Nije li Bog kriv za sve?

OB6: Kad je Bog Adama nakon pada pozvao na odgovornost, ovaj je pokazao na Evu: “Žena koju si stavio uza me – ona mi je dala sa stabla, pa sam jeo” (Postanak 3,12). Kad se Bog zatim obratio Evi, i Eva je skrenula odgovornost sa sebe: “Zmija me prevarila, pa sam jela” (Postanak 3,13). Što se tiče naše krivnje, ponašanje nam je čudno: uvijek je prebacujemo na nekog drugog, dok naposljetku krivim ne proglasimo Boga. Tu se, međutim, događa ono nezamislivo: u Isusu preuzima Bog svu krivnju na sebe: “Njega (Isusa) koji ne okusi grijeha Bog za nas grijehom učini” (2 Kor 5,21). Božji sud nad grijesima svijeta obara se na Sina Božjega. Njega izopćenje pogada svom silinom; cijelu zemlju prekriva tama puna tri sata, Bog ga uistinu napušta. “(On) sam sebe dade za grijeha naše” (Gal 1,4) da bismo mi bili slobodni. To je očitovanje Božje ljubavi. Bolja poruka od Evandjelja ne postoji.

PB7: Bog je u starozavjetno doba dao da se ratovima istrijebi cijeli jedan narod, a u propovijedi na gori kaže se – ljubite svoje neprijatelje. Razlikuje li se Bog Staroga zavjeta od onoga u Novome zavjetu?

OB7: Neki su ljudi mišljenja da je Bog Staroga zavjeta Bog gnjeva i osvete, a Novoga zavjeta Bog ljubavi. Takvo se shvaćanje lako može pobiti objema sljedećem izrekama iz SZ i NZ. U Jeremiji 31,3 kaže Bog: “Ljubavlju vječnom ljubim te, zato ti sačuvah milost” a u NZ, u Hebrejima 10,31, čitamo: “Strašno je upasti u ruke Boga živoga.” Bog je gnjevni Bog naspram grijehu i ljubezni Bog prema pokajnicima. Svjedočanstvo o tome nalazimo kako u Starom tako i u Novom zavjetu, jer Bog je uvijek isti. U njega “nema promjene ni sjene od mijene” (Jak 1,17). Isto se tako ni Sin Božji nije nikada bitno promijenio: “Isus Krist jučer i danas isti je – i uvijek” (Hebr 13,8).

Biblija je puna primjera kako Bog osuđuje grijeh u ljudima, a s druge strane štiti svoje. U potopu je cijelo čovječanstvo uništeno zbog svoje zloće i samo je osam ljudi spašeno. Isto tako na posljednjem će sudu najveći dio čovječanstva propasti jer su išli širokim putem prokletstva (Mt 7,13-14). Bog je svojem narodu, Izraelu, dao obećanu zemlju, no za izlaska iz Egipta zaostale su napali Amalečani. U Ponovljenom zakonu 25,17-19 Amalečanima se naviješta osuda uništenja, koju je kasnije po Božjem nalogu trebao izvršiti Saul (1 Sam 15,3). U novozavjetno doba Bog ubija Ananiju i Safiru jer nisu rekli potpunu istinu (Dj 5,1-11). Iz tih primjera možemo naučiti da Bog svaki grijeh uzima ozbiljnije nego što mislimo. Ni u tome se Bog nikada nije promijenio. On mrzi svaki grijeh i svako će pojedino nedjelo osuditi. Čak i danas mogao bi uništiti cijele narode. Mi, Nijemci, posebno smo teško sagriješili protiv Boga jer se u našem narodu u doba Trećeg Carstva razvio radikalni program iskorjenjivanja njegova naroda, Izraela. Četrdesetgodišnja podjela Njemačke i gubitak istočnih područja jasna su osuda za to. Bog je mogao i uništiti cijeli narod, no njegova je milost bila tolika da to nije učinio; možda i poradi vjernika, kojih uvijek ima. Sodoma i Gomora ne bi bile uništene da je u njima bilo barem deset pravednika (Postanak 18,32). Ne dođe li do osude trenutačno, to je Božja milost. Ipak, svatko jednom mora položiti račun za svoj život, kako vjernici (2 Kor 5,10) tako i nevjernici (Heb 9,27; Otk 20,11-15).

PB8: *Je li Bog stvorio zlo?*

OB8: U prvoj Ivanovoj poslanici čitamo: "Bog je svjetlost i tame u njemu nema nikakve!" (1,5). Bog je apsolutno čist i savršen (Mt 5,48); i anđeli svjedoče: "Svet, svet, svet Jahve nad Vojskama!" (Iz 6,3). On je "Otac svjetlila" (Jak 1,17) stoga zlo nikada ne može potjecati od njega. Podrijetlo zla Biblija povezuje s padom Sotone, koji je

nekoć bio kerubim, anđeo svjetla, i poželio postati “jednak Višnjemu” (Iz 14,14). U Ezekijelu 28,15 opisan je njegov ponos i pad:

“Savršen bješe na putima svojim, od dana svojega rođenja dok ti se u srcu ne začu opačina. Obilno trgujući napuni se nasiljem i sagriješi. Zato te zbacih sa gore Božje, istrghoh te, kerube zaštitniče, isred ognjenoga kamenja. Srce ti se uzoholi... Na zemlju te bacih.”

Time što je prvi ljudski par podlegao napasti, svi su ljudi pali u ropstvo grijeha a zlo je pronašlo put u Stvorenje. Tako je Sotoni uspjelo nametnuti svijetu svoju vlast: “Jer nije nam se boriti protiv krvi i mesa, nego protiv Vrhovništva, protiv vlasti, protiv upravljača ovoga mračnoga svijeta, protiv zlih duhova po nebesima” (Ef 6,12).

PB9: *Može li Bog učiti?*

OB9: Učenje je po definiciji usvajanje nepoznata znanja. Budući da Bog zna sve (Ps 139,2; Iv 16,30), za njega ne postoji ništa nova što bi još mogao naučiti. Kao gospodaru prostora i vremena, jednako mu je poznata prošlost i budućnost. Nasuprot tome, nama uvijek ostaje da učimo. U Bibliji nas Bog u svom sveznanju pomoću proroštava upućuje u buduće događaje.

PB10: *Je li Isus zaista živio? Je li on uistinu Božji sin?*

OB10: Navještenje Isusova dolaska na ovaj svijet spada u najvažnije proročke izreke. Stari zavjet prorije do u tančine mjesto njegova rođenja, Betlehem (Mih 5,1 – Lk 2,4), njegovo rodoslovlje (2 Sam 7,16 – Mt 1,1-17), činjenicu da je on istodobno Sin Božji (Ps 2,7; 2 Sam 7,14 - Heb 1,5) i čovječji (Dan 7,13 – Lk 21,27); njegovo djelovanje (Iz 42,7 – Iv 9), svrhu njegova poslanja (Iz 53,4-5 – Mk 10,45), izdaju za 30 srebrnjaka (Zah 11,12 – Mt 26,15); njegovu trpnju i smrt na križu (Ps 22 – Lk 24,26), kao i

njegovo uskrsnuće (Hoš 6,2 – Lk 24,46). Jasnim vremenskim razmakom od četiri stotine godina između posljednje knjige Staroga zavjeta i novozavjetnoga doba, ispunjena proročanstva o Kristu (obzirom na postavljeno pitanje) dobivaju posebno upečatljivu težinu. I vanbiblijski izvori svjedoče o Isusovu životu, primjerice rimski povjesničar *Tacit*, pa rimski dvorski dužnosnik kralja Hadrijana, *Svetonije*, potom rimski namjesnik u Bitiniji u Maloj Aziji, *Talije*, i drugi. Primjera radi, navest ćemo znanog židovskog povjesničara *Josipa Flavija* (rođen 37. godine po Kr):

“U to je doba živio Isus, mudar čovjek, ako ga se uopće smije nazvati čovjekom. On je, naime, činio sasvim nevjerojatna djela i bio učitelj svim ljudima koji su s radošću primali istinu. Tako je privukao k sebi mnoge Židove, a i mnoge pogane. Bio je Krist. I iako ga je *Pilat*, na nagovor odličnika našeg naroda, osudio na smrt na križu, njegovi se raniji sljedbenici nisu odali nevjeri. Jer on im se, ponovno živ, ukazao trećega dana, kao što su Božji proroci to i tisuću drugih čudesnih stvari o njemu ranije navijestili.” (*Židovske starine* XVIII. 3,3).

Bog sam potvrđuje Isusa kao svoga Sina tijekom krštenja (Mt 3,17) i na brdu preobraženja (Mk 9,7), a anđeo naviješta njegovo rođenje kao *Sina Svevišnjeg* (Lk 1,32). Gospodin Isus na preslušavanju pred Pilatom (Mt 26,63-64) i pred Kajfom (Lk 22,70) priznaje da je Sin Božji, a o tome svjedoče i razni muškarci i žene iz Biblije:

- Petar: *...ti si Krist, Sin Boga živoga* (Mt 16,16).
- Ivan: *Tko ispovijeda da je Isus Sin Božji, Bog ostaje u njemu i on u Bogu* (1 Iv 4,15).
- Pavao: *...u vjeri živim u Sina Božjega* (Gal 2,20).
- Marta iz Betanije: *Ja vjerujem da si ti Krist, Sin Božji, onaj koji dolazi na svijet* (Iv 11,27).
- Natanael: *Učitelju, ti si Sin Božji!* (Iv 1,49).
- Rimski satnik prigodom raspeća: *Uistinu, ovaj bijaše Sin Božji!* (Mt 27,54).

– Etiopljanin: *Vjerujem da je Isus Krist Sin Božji* (Dj 8,37).

Čak i davao zna da je Isus Sin Božji (Mt 4,3 i 6), a i demoni su prisiljeni priznati ga Sinom Božjim (Mt 8,29).

To da je Isus Sin Božji, farizejima i svećeničkim poglavarima (Mk,53-65) pa i nahuškanom narodu (Iv 19,7) tada je bila sablazan, a i danas je trn u oku Židovima i muslimanima. No on nam ne može biti Spasiteljem i Gospodinom ako je bio samo “brat” (*Shalom Ben Chorin*), “sin među sinovima” (*Zahrnt*), dobar čovjek ili društveni reformator, već jedino ako je uistinu Sin živoga Boga (Mt 16,16).

PB11: *U kakvu su odnosu Bog i Isus? Je li to jedna osoba? Tko je od njih veći? Kome se trebamo moliti?*

OB11: Boga ne možemo shvatiti svojim razmišljanjem. On je nadprostoran, nadvremen i neistraživ, zato već prva zapovijed zabranjuje bilo kako slikovito ga prikazivati. Bog ipak “ne ostavi sebe neposvjedočena” (Dj 14,17), on nam se objavio. On je *Jedan* i istodobno *Trojedin*.

1. *Bog je jedan:* Nema drugoga Boga osim Boga Abrahama, Izakova i Jakovljeva (Izlazak 3,6): “Ja sam prvi i ja sam posljednji: osim mene Boga nema” (Iz 44,6). “Prije mene ni jedan bog nije bio načinjen i neće poslije mene biti. Ja, ja sam Jahve, osim mene nema spasitelja” (Iz 43,10-11). Zato zapovijed glasi: “Nemoj imati drugih bogova uz mene” (Izlazak 20,3). Predodžbe o bogu u svim drugim religijama ništavne su: “Ništavni su svi bozi naroda” (Ps 96,5); oni su “vjetar i ispraznost” (Iz 41,29).

2. *Bog je trojedin:* Boga istodobno susrećemo kao jedinstvo triju osoba. Ne radi se o tri različita boga, već – kao što dokazuju brojni biblijski navodi (npr. 1 Kor 12,4-6; Ef 1,17; Heb 9,14) – o trozvuku volje, i djelovanja Božjega bića. O trojedinom Bogu govori se trojako uz razlikovanje osoba: Bog – Otac, Isus Krist – Sin Božji, Sveti Duh. U

zapovijedi o krštenju iz Mateja 28,19, to najviše i najjasnije dolazi do izražaja. "Trojstvo", izraz koji se ne spominje nigdje u Bibliji (trinitet: lat. *trinitas* – troje), čovjekov je pokušaj jednom riječi obuhvatiti tu božansku tajnu.

U Isusu je Bog postao čovjekom: "Riječ je tijelom postala" (Iv 1,14). Bog je postao vidljiv, moglo ga se čuti, opipati (1 Iv 1,1) i dosegnuti u vjeri (Iv 6,69). Gospodina Isusa poslao nam je Bog i: "Njega je Bog izložio da krvlju bude Pomirilište po vjeri" (Rim 3,25).

Tako je Isusu dodijeljena posebna zadaća u odnosu na nas. Spasonosnu vjeru imamo jedino ako vjerujemo u Isusa. On je za nas pošao na križ, okajao naše grijehе, skupo nas je otkupio (1 Pt 1,18) i zato ga moramo zazvati da bismo se spasili (Rim 10,13). Po Isusu imamo pristup Ocu (Iv 14,6) i smijemo kao djeca reći: "Abba – dragi Oče!" (Rim 8,15) Isus je Sin Božji, po svojoj biti jednak Ocu: "Ja i otac jedno smo" (Iv 10,30); zato je mogao reći: "Tko je vidio mene, vidio je Oca" (Iv 14,9). Toma Uskrsnome priznaje: "Gospodin moj i Bog moj!" (Iv 20,28). Isusovo božanstvo i jednobitnost s Ocem nadalje dolazi do izražaja u sljedećim nazivima i djelovanjima: Stvoritelj (Iz 40,28 – Iv 1,3), Svjetlo (Iz 60,19-20 – Iv 8,12), Pastir (Ps 23,1 – Iv 10,11), prvi i posljednji (Iz 41,4 – Otk 1,17), koji oprašta grijehе (Jer 31,34 – Mk 2,5), stvoritelj anđela (Ps 148,5 – Kol 1,16), kojega obožavaju anđeli (Ps 148,2 – Heb 1,6). Jednakost Isusa s Ocem naglašava se i u Filipljanima 2,6. Postavši čovjekom, prihvatio je ljudski lik sluge i živio ovdje dolje u punoj ovisnosti i poslušnosti Ocu.

U Isusovu postajanju čovjekom istom se prepoznaje jasan položajni slijed između Oca i Sina: kao što je muž glava ženi, tako je i Bog glava Kristu (1 Kor 11,3). Gospodin Isus, međutim, sjedi zdesna Ocu i slika je i prilika njegova bića (Hebr 1,3). Otac je Sinu dao svu moć na Nebu i Zemlji (Mt 28,18), predao mu sav sud (Iv 5,22) i sve je podložio pod njegove noge (1 Kor 15,27). Konačno, kaže

se: "I kad mu sve bude podloženo, tada će se i on sam, Sin, podložiti Onomu koji je njemu sve podložio da Bog bude sve u svemu" (1 Kor 15,28).

Svetoga Duha također susrećemo kao božansku osobu, doduše u drukčijim ulogama nego Sina Božjega. On je naš Tješitelj (Iv 14,26) i Branitelj, razotkriva nam istinu Biblije (Iv 14,17), zastupa nas pred Bogom valjanom molitvom (Rim 8,26) i bez njega ne možemo Isusa prepoznati kao svog Spasitelja i Gospodina (1 Kor 12,3b).

Molitva: Isus je svoje učenike, a time i nas, naučio molitvi Ocu (Mt 6,9-13), a kad apostol Ivan prestrašen pada ničice pred moći anđela i želi mu se pokloniti, glasnik to odlučno otklanja: "Sluga sam kao i ti... Bogu se pokloni!" (Otk 22,9). Isto tako molitva Isusu Kristu nije samo moguća, već je čak zapovijedena od njegova dolaska na ovaj svijet. On sam rekao je učenicima: "Dosad niste iskali ništa u moje ime" (Iv 16,24) i "Ako me što zaištete u *moje* ime, učinit ću" (Iv 14,14). U Kološanima 3,17 sažete su sve naše riječi i djela, a time i molitva Kristu: "I sve što god riječju ili djelom činite, sve činite u ime Gospodina Isusa, zahvaljujući Bogu Ocu po njemu."

Isus je jedini posrednik između Boga i ljudi (1 Tim 2,5) i zato se u svojoj molitvi smijemo obraćati samo njemu. Prvi mučenik, Stjepan, prikazan nam je kao uzor čovjeka "puna Duha Svetoga". Njegova molitva Isusu zabilježena je za nas: "Gospodine Isuse, primi duh moj!" (Dj 7,59). I dok je boravio na zemlji, ljudi su se Isusu molili kao Bogu i on je to prihvaćao: gubavac (Mt 8,2), iscijeljeni slijepac od rođenja (Iv 9,38) i učenici (Mt 14,33) pred njim su padali ničice. To je, prema Bibliji, najviši izraz štovanja i iskazivanja vjere. Na molitvu Duhu Svetome (primjerice kao u crkvenoj pjesmi *Martina Luthera* "Molimo sada Duha Svetoga najvećma za pravu vjeru") Biblija, međutim, ne upućuje.

2. Pitanja o Bibliji (PBi)

Sljedeća skupina pitanja, u kojoj je riječ o valjanosti Biblije i o tome koliko nas ona obvezuje, od temeljne je važnosti. Stoga su u ovom poglavlju obrađena samo četiri pitanja i – u skladu s težinom te tematike – priložen je opsežan dodatak.

PBi1: *Bibliju su ipak napisali ljudi i zato je treba smatrati relativnom. Kako možete reći da je ona od Boga i da je sve to istina?*

OBi1: Ovdje bismo pitanje o biblijskoj istinitosti željeli prikazati na odabranom primjeru, koji ima tu prednost da je matematički dokaziv. Biblija sadrži 6408 stihova s proročkim navodima, od kojih se 3268 dosad ispunilo, dok se ostatak proročanstava odnosi na buduće događaje. Nijedno se predviđanje nije ostvarilo u drukčijem obliku. Toga nema ni u jednoj drugoj knjizi svjetske povijesti. Tu je riječ o istinitu sadržaju koji se čak može matematički izraziti, a nigdje mu nema slična. Željeli bismo samo postaviti pitanje je li moguće da se toliko proročanstava ispuni slučajno, tj. može li se njihovo ostvarenje objasniti bez Božjeg djelovanja. Pritom ćemo se poslužiti računom vjerojatnosti. U sljedećem računskom modelu ne uzima se u obzir da ponekad više redaka u Bibliji služe opisivanju jednog jedinog proročanstva a da, s druge strane, jedan redak može

sadržavati više proročanstava. Isto tako u račun ne ulazi činjenica da se neki proročki iskazi spominju više puta. Taj model, iako pojednostavljen, ipak je, primijenjen na sljedeći način, dovoljan za osnovnu vjerojatnost.

Uzme li se vrlo visoka osnovna vjerojatnost $p = 0,5$ za slučajno ispunjenje pojedinačnih proročanstava, onda se točno može izračunati ukupna vjerojatnost v za 3268 dosad ostvarenih proročanstava. Ona iznosi $v = 2^{-3268} = 1,714 \times 10^{-984}$. Proročki iskazi su takvi da se vjerojatnost ispunjenja svakog od opisanih događaja može matematički izraziti kao 1:1000 do 1 naspram nekoliko milijuna. Zato smo primjenom odnosa 1:2 ($= 0,5$) apsolutno sigurni. Za usporedbu s vrijednošću v , promotrit ćemo nekoliko izmišljenih lutrijskih sistema. Ako vjerojatnost dobivanja premije na komercijalnoj brojevnoj lutriji "6 od 49" – tj. od 49 redom označenih polja – iznosi oko 1:14 milijuna, onda se postavlja pitanje: koliko bi se polja moglo dodati nekom drugom lutrijskom listiću, a da opet treba označiti 6 točnih brojeva za premiju, da bi se došlo upravo do one vjerojatnosti koja se iskazuje za slučajno ispunjenje 3268 proročanstava? Koja je naša procjena?

a) Veličina ploče za stolni tenis?

Na površini od $A = 1,525 \times 2,47 \text{ m}^2 = 4,1785 \text{ m}^2$ mogućih je $L = 167\ 140$ polja veličine kakva je na lutrijskom listiću.

b) Veličina nogometnog igrališta?

Uz $A = 7350 \text{ m}^2$ mogućih je $L = 459\ 375\ 000$ polja.

c) Ili pak površina cijele zemaljske kugle?

Uz $a = 510 \text{ mil. km}^2$ mogućih je $L = 31,3653 \times 10^{18}$ polja, pri čemu 10^{18} znači jedan trilijun ili milijun bilijardi.

Proračunava li se vjerojatnost pogađanja šest točnih od L obrojčenih polja, za navedene se površine iskazuju:

a) $v = 1 : 0,4 \times 10^{30}$ (odnosno $2,5 \times 10^{-30}$)

b) $v = 1 : 1,3 \times 10^{49}$ (odnosno $7,66 \times 10^{-50}$)

c) $v = 1 : 1,3 \times 10^{114}$ (odnosno $7,56 \times 10^{-115}$)

Na temelju vrijednosti v vidimo da su usporedne veličine a) do c) – nedovoljne. Već matematički rezultat za broj polja oduzima dah. Za usporednu veličinu morali bismo uzeti broj svih atoma u svemiru, a već je tih 10^{80} nezamislivo. To je 1 s 80 ničtica ili broj 10 milijardi pomnožen sa samim sobom. Do izračunatog transastronomskog broja od $2,74 \times 10^{164}$ polja, dolazi se zapravo tek putem druge usporedbe, koja isto tako nadilazi naše predodžbe: zamislimo li onoliko univerzuma jednake veličine koliko je atoma u našem svemiru, tada je ukupan broj atoma svih zamišljenih univerzuma još uvijek za faktor 27 400 manji od potrebnog broja polja na lutrijskom listiću (G1, 139).

Nakon prethodnih razmatranja možemo kao ispravan izvući samo *jedan* zaključak: proročanstva su božanske naravi i ne mogu potjecati od čovjeka. Proračuni nas tako dovode do rezultata, koji Isus u poznatoj molitvi Ocu (često krivo nazivanoj “velikosvećeničkom molitvom”, iako tu nije riječ o velikosvećeničkoj službi tj. pomirenju grijeha naroda), sažima u formulu: “Tvoja je riječ istina!” (Ivan 17,17). Time Biblija ne može biti ljudskog podrijetla, već vrijedi: “sve (je) pismo bogoduho” (od Boga nadahnu-to, 2 Tim 3,16). Bog je koristio odabrane ljude, kojima je predao za nas važne informacije, zato da bi ih ovi – ne izostavljajući pritom svoju osobnost, narav i osjećaje – za nas zapisali. Dodatna pojašnjenja uz ovo pitanje mogu se naći u dodatku “Temelji Biblije”: I.1 O njezinu podrijetlu; I.2 O njezinoj istinitosti; I.3 O dokazima njezine istinitosti.

PBi2: *Kako mogu provjeriti je li Biblija istinita?*

OBi2: Odvija li se neki matematički formulirani fizikalni proces ili opisana kemijska reakcija pod utvrđenim uvjetima ili ne, ne može se riješiti raspravom za stolom već provjerljivim pokusom. Za razliku od svih ostalih ideoloških i vjerskih spisa, Biblija navodi metode kojima se njezina istinitost može eksperimentalno dokazati. Tko ne

ispituje samo filozofski, nego želi doći do istinskog uvjerenja, pozvan je izvesti pokus kojemu je jamac sam Bog:

“Neka knjiga zakona bude na ustima tvojim: razmišljaj o njoj danju i noću, kako bi vjerno držao sve što je u njoj napisano: samo ćeš tada biti sretan i uspjet ćeš u pothvatima” (Jš 1,8).

Taj se pokus, prema tome, sastoji od tri koraka:

1. *Upoznati opis pokusa:* Najprije se radi o tome da se intenzivnim čitanjem uputimo u sadržaj Biblije.

2. *Izvedba pokusa:* Drugim korakom sve usvojene upute treba pretvoriti u djelo.

3. *Provjera pokusnih podataka:* Svi ljudi žele uspješan život u braku i obitelji, na poslu i u slobodnom vremenu. Pitanja savjetnicima u žutom tisku rječito svjedoče o tome. Nijedan psiholog, bračni savjetnik, industrijalac ili pak politički savjetnik ne raspolaže apsolutnim receptom za uspjeh. Jedino Sveto pismo, Biblija, pod navedenim uvjetima jamči uspjeh i mudro djelovanje.

Tko izvede takav pokus završni mu je račun uvijek pozitivan. Nema ni rizika ni gubitka, dakle nema izgubljenog uloga kao na lutriji ili gubitka na kamatama kao pri kreditima. Tko se uzda u Bibliju, uzda se u Boga i zbog toga će uvijek biti na veliku dobitku. (Dodatne mogućnosti provjere navedene su u dodatku “Napomene uz Bibliju”, dio I.2 “O istinitosti Biblije”.)

PBi3: *Po čemu je Biblija drukčija od svih ostalih knjiga svjetske književnosti?*

OBi: Biblija se u više vidova načelno razlikuje od ostalih knjiga svjetske povijesti, tako da predstavlja jedinstveno, neponovljivo i neusporedivo djelo:

1. *Iako je nastajala više od tisuću godina, Biblija odražava jedinstveni kontinuitet:* Bibliju je u razdoblju od oko tisuću

petsto godina napisalo oko 45 pisaca različita podrijetla i zanimanja. Među njima su, primjerice, visokoškoloovani Mojsije, visoki vojni zapovjednik Jošua, premijer Danijel, peharnik Nehemija, kralj David, pastir Amos, ribar Petar, carinik Matej, liječnik Luka i šatorar Pavao. Osim toga dijelovi Biblije su nastajali na neobičnim mjestima: u pustinji (Mojsije), u zatvoru (Jeremija), u palači (Danijel), na putovanjima (Luka) ili u progonstvu (Ivan); a i pri svim zamislivim raspoloženjima pisaca kao što su radost i ljubav, strah i briga, nevolja i očaj. Unatoč rasponu od 60 naraštaja, kakav se inače ne nalazi nigdje drugdje što se tiče vremena nastajanja i pripadnosti njenih autora različitim društvenim slojevima, Biblija je jedinstvene tematike i usklađena slijeda. pisci obrađuju na stotine tema posebno upadljivim skladom i kontinuitetom. Da su ljudi iz tako udaljenih vremenskih razdoblja i tako različitih osobnosti bez Božjega djelovanja obrađivali teme takva raspona, iskustvo govori da se ne bi moglo očekivati jedinstvo. Biblijsko učenje o Bogu, kao i povijest spasenja za čovječanstvo, provlače se poput crvene niti kroz cijelu Bibliju.

2. Biblija sadrži široku paletu književnih vrsta kakvu se ne može naći ni u kojoj drugoj knjizi (stavak B58 u Dodatku, I. dio). Nasuprot tome, nedostaju književne vrste koje ne obvezuje istinitost, kao što su bajke, legende i sage. Isto tako ne nalazimo pretjerivanja ni umanjivanja, kakva poznajemo iz satira, rugalica, junačkih priča ili komedija.

3. Bibliji je svojstvena nevjerojatna mnogostranost. Ona je istodobno vjerska, zakonska i povijesna knjiga. Ona prenosi temelje mnogih područja znanosti i sadrži na tisuće životnih pravila za najrazličitije životne situacije. Najbolji je bračni savjetnik i opisuje kako da se odnosimo prema roditeljima i djeci, prijateljima i neprijateljima, susjedima i rođacima, strancima, gostima i istovjernicima (opširnije obrađeno u pitanju PŽ3). Ona govori o podrijetlu ovoga svijeta i svekolikog života, o naravi smrti i svršetku svijeta.

Pokazuje nam narav Boga: Oca, njegova Sina Isusa Krista i djelovanje Duha Svetoga.

4. *Biblija je jedina knjiga s isključivo pouzdanim proročkim izrekama.* One su božanskog podrijetla (1 Sam 9,9; 2 Sam 24,11; 2 Pt 1,20-21) i zato ih se ne može naći u nekoj drugoj knjizi iz svjetske povijesti (ni u Kur'anu ni u bilješcima francuskog okultista *Nostradamusa*). Vremenski rasponi između zapisa i ispunjenja toliki su da čak ni najstroži kritičari ne mogu prigovoriti da su proročanstva dana tek kad su se događaji već zbili (opširnije u (G1, 118-148)).

5. *Vremenskom okviru biblijskih iskaza nigdje se ne nalazi sličan:* Biblija se u svojim izrekama proteže od početne točke fizikalne vremenske osi (stvaranje) sve do njezine završne točke (Otk 10,6b). Nijedna druga knjiga ne prenosi ništa izvjesnog o početku vremena i ne može opisati događaje oko završne točke vremenske osi. Povrh toga, Biblija govori o vječnosti, onoj stvarnosti u kojoj naši ograničeni vremenski zakoni više ne vrijede.

6. *Nijedan biblijski iskaz nije se pokazao pogrešnim.* Nikada znanstvene postavke u Bibliji nije trebalo revidirati na temelju rezultata istraživanja. Nasuprot tome, brojni su primjeri kada su prirodnoznanstveni opisi nađeni u Bibliji potvrđeni istraživanjima tek više stoljeća nakon njihova zapisivanja (npr. broj zvijezda: (G1, 58-59); oblik Zemlje: (G1, 59-60).

7. *Nijedna druga knjiga ne opisuje ljude tako stvarno kao Biblija.* Nema pretjerivanja kao u komediji, uljepšanih životopisa i uveličana junaštva koje bi skrivalo ili zastiralo negativne strane čovjeka. Tako se u Bibliji ne taje grijesi praotaca (Postanak 12,11-13), Davidovo brakolomstvo (2 Sam 11) i nered u zajednicama (1 Kor 1,11; 2 Kor 2,1-4).

8. *Biblija, kao nijedna druga knjiga, obuhvaća buduće događaje koje pri tadanjem stupnju znanja nije mogao naslutiti nijedan čovjek* (npr. svemirski laboratoriji, orbitalne

stanice: Ob4), a u svoje učenje uključuje i događaje koji su nastupili tek mnogo stoljeća kasnije (npr. uporaba droga: 2 Kor 6,16-17; genetička tehnologija: vidi pitanje PŽ10).

Već tih osam navedenih posebnosti ističu Bibliju kao knjigu s kojom se nijedna druga ni približno ne može usporediti. Povjesničar *Philip Schaff* vrlo prikladno opisuje jedinstvenost Pisma i onoga o čemu govori:

“Taj Isus iz Nazareta svladao je bez novca i oružja više milijuna ljudi no *Aleksandar, Cezar, Muhamed i Napoleon*; bez znanosti i učenosti bacio je više svjetla na božanske i ljudske stvari nego svi filozofi i učenjaci zajedno; bez retoričkog umijeća govorio je riječi života kako nikad prije nisu bile izgovorene i postigao ono što nije postigao nijedan govornik ili pjesnik. Iako sam nije napisao ni retka, pokrenuo je više pera i dao materijala za više propovijedi, govora, rasprava, pouka, umjetničkih djela i pjesama zahvalnica negoli cijela vojska velikih ljudi antičkoga i modernog doba” (Josh McDowell: *Bibel im Test*, str. 54)

Ako se za Bibliju može navesti točan broj njezinih riječi (783 137) i slova (3 566 489 – engleska *King James Version*), obilje je njezinih misli neizbrojivo. Ljudski vijek nije dovoljan da bi se otkrilo njezino cjelokupno misaono blago (Ps 119,162). Stoga je Biblija jedina knjiga koju možemo čitati koliko god puta hoćemo, a da nam ne postane dosadna. Sa svakim čitanjem pojavljuju se novi misaoni tokovi i veze s drugim tekstovima. *Dolazimo do važnoga zaključka*: Biblija je jedina božanska knjiga. Njezina je istinitost zajamčena i potvrđena od Boga (Ps 119,160; Iv 17,17).

PBi4: *Ima li danas novih poruka koje bi nadopunile Bibliju? Nije li Bog veći od Pisma, pa nekome govori izravno?*

OBi4: Moramo razlikovati dva načina Božjega govora: Bibliju, koja u jednakoj mjeri vrijedi za sve ljude, i individualno Božje vodstvo u životu pojedinca.

1. *Nadopune Bibliji?* Istodobno s nastankom biblijskih zapisa preko ljudi koje je pozvao i ovlastio Bog (npr. Jer 1,5; Gal 1,12), pojavljuju se i lažni proroci s proizvoljnim porukama. Na pitanje “kako ćemo raspoznati riječ koju Jahve nije izrekao” (Ponovljeni zakon 18,21), Bog kao odgovor daje odlučujući kriterij za provjeru istinitosti:

“Kad prorok govori u ime Jahvino, pa to ne bude i riječ se ne ispuni, onda je to riječ koju Jahve nije kazao. U drskosti je taj prorok govorio”(Ponovljeni zakon 18,22).

U propovijedi na gori Isus također upozorava na lažne proroke te navodi obilježja po kojima ih možemo lako prepoznati:

“Čuvajte se lažnih proroka koji dolaze k vama u ovčjem odijelu, a iznutra su vuci grabežljivi. Po njihovim ćete ih plodovima prepoznati. Bere li se s trnja grožđe ili s bodljike smokve?” (Matejevo evanđelje 7,15-17).

Apostol Ivan ništa manje oštro ukazuje na opasnost:

“Jer iziđoše na svijet mnogi zavodnici... Tko god pretjera i ne ostane u nauku Kristovu, nema Boga” (2. Ivanova poslanica 7 i 9).

Bog je objavio samo Bibliju. Bog je na koncu govorio po svome Sinu (Heb 1,1) i više neće biti dodatnih objava (Otk 22,18). Biblijskoj se riječi nakon toga više nema što dodati. Već je Petar u svoje doba upozoravao na “pogubne sekte” (2 Pt 2,1), koje vlastitim učenjima ljude vode u prokletstvo. Dodaci i iskrivljavanja Biblije *Josepha Smitha* (mormonska Mormonova knjiga), *Jakoba Lorbeera* (Prijatelji nove objave), *Ch. T. Russela* (Jehovini svjedoci), *J. G. Bischoffa* (Novoapostoli), *Mary Baker Eddy* (Kršćanska znanost) i drugih nisu božanske poruke već žaljenja vrijedne stranputice lažnih učitelja i zavodnika.

Bog ne daje neke dodatne objave nego samo novo svjetlo na ono što je već davno priopćio u Starom i Novom zavjetu. Biblija tako ostaje jedini vjerodostojni izvor informacija i jedino mjerilo kojim se sve može provjeriti. Čak i navodi naših suvremenika s uvodnom ovlašćujućom formulom

“Gospodin mi je rekao...” zbog gore izloženoga zahtijevaju strogu provjeru.

2. Individualno Božje vodstvo: Često poželimo da nam u određenoj situaciji Bog govori neposredno. Bog bi to mogao učiniti, no to nije njegov način. *Marthin Luther, John Wesley, Hudson Taylor* ili *Billy Graham* bili su, odnosno jesu, značajni Božji ljudi i činili su izvanredne stvari. Pozivali su se na Božju riječ i iz nje dobivali poticaje za svoje blagoslovljeno djelovanje. Naša molitva “Uči me, Jahve, svomemu putu” (Ps 86,11) molitva je za Božje djelovanje u našem životu. To se može iskusiti i tek naknadno jednoznačno prepoznati kao Božje djelovanje, no odvija se tiho i bez čujna glasa Božjega.

3. Pitanja o stvaranju, znanosti i vjeri (PS)

PS1: Postoji li prijelazni oblik između nežive tvari i živih organizama?

OS1: Prijašnja oštra granica između anorganske i organske kemije imala je važan razlog: u netaknutoj prirodi organski spojevi nastaju jedino djelatnošću organizama. Smrću organizma započinje obratan proces: organske se tvari raspadaju na svoje anorganske dijelove. Kad je 1828. godine kemičar *F. Wöhler* nedvojbeno anorganski aluminijev cijanat pretvorio u organski spoj, mokraću, nestala je ta osnovna razlika. Usmjerenim i planiranim djelovanjem danas je moguće sintetizirati brojne organske spojeve. Pritom se ne može potcijeniti poznavanje kemije i tehnike postupka, ukratko: napor duha. Promatramo li živa bića, ustanovit ćemo da na fizikalno-kemijskoj razini u biljkama i životinjama kao i kod čovjeka nema procesa suprotnih kemijskim zbivanjima izvan živih organizama. Poznati prirodni zakoni i tu su valjani. Prema tome, između nežive tvari i tvari u živim bićima ne postoji načelna razlika na razini kemije i fizike. Neodarvinističke postavke o nastanku prvih živih bića u uvjetima takozvane "prajuhe" nadilaze tu spoznaju te govore o razmjerno lakom i neproblematičnom prijelazu od nežive tvari do živih organizama. Živi se organizam, međutim, ne smije pobrkati s tvari

u živom organizmu. Pojava organizma u svojoj ukupnosti ne može se primjereno razumjeti promatra li se samo sa stajališta izolirane objašnjivosti njegovih pojedinih dijelova. Organizmi kao važan sastojak sadrže informaciju, duhovnu veličinu koju tvar ne može stvoriti sama od sebe. Ona je odgovorna što svako živo biće teži određenom obliku i sposobno je za razmnožavanje. U neživoj prirodi ne postoji načelo razmnožavanja (reprodukcije na temelju usađene informacije). *Informacija time postaje odlučujući kriterij po kojemu će se živi organizam jasno razlikovati od nežive tvari.* Isto tako, nastanak individualnog oblika – za razliku od tvorbe kristala – nema nikakve veze s fizikalno-kemijski uvjetovanom strukturnom zakonitošću. U fenomenu života riječ je o kvaliteti koja je s onu stranu fizike i kemije. Upravo tzv. evolucijski pokusi, koji bi nastanak života trebali objasniti kao čisto fizikalno-kemijski fenomen, potvrda su naše izjave: *“Informacija nikada ne može nastati u fizikalno-kemijskom pokusu!”*

– U često spominjanim *Millerovim* pokusima bilo je moguće sintetizirati neke aminokiseline, koje su osnovna građa bjelančevina; ipak, nikada nije nastala informacija. Time taj pokus ne pripada onome što bismo mogli nazvati evolucijskim pokusom.

– Hiperciklus, koji je zamislio *M. Eigen*, čisti je misaoni pokus, bez ikakve eksperimentalne potvrde (opširnije u G4, 153-155). Pomoću takozvanih evolucijskih strojeva *Eigen* premješta evoluciju u područje eksperimentalnoga. Za časopis *Bild der Wissenschaft* (br. 8, 1988., str. 72) izjavio je: “U jednom od naših strojeva pokušali smo razviti bakterijske viruse... Taj je projekt već imao uspjeha. Za samo tri dana uspjeli smo izolirati mutirani oblik koji je iskazivao odgovarajuću otpornost. Primjer pokazuje da je moguće oponašati proces evolucije u laboratoriju.” Takve izjave ostavljaju dojam da je evolucijski pokus uspio. U stvarnosti, pošlo se od *već postojećih* živih bića. Ni pritom

nije nastala nova informacija, već su pokusi izvođeni na postojećoj; stoga ništa ne govore o nastanku informacije.

Valja upamtiti jednu posebno važnu činjenicu: Ni u kojem laboratoriju na svijetu nije se uspjelo "proizvesti" žive organizme od neživih tvari. To je utoliko vrednije pažnje što je biotehnika razvila brojne mogućnosti manipulacije sa živim. Važno je znati da biotehnika uvijek zahvaća u već živo i samo ga pokušava manipulirati. Očito je jaz između kemotehničkih postupaka i biotehnike nepremostiv. Da, čak i kad bi to jednoga dana nakon neumorna istraživanja i primjene svih spoznaja bilo moguće, samo bi se potvrdilo: život se može objasniti jedino sudjelovanjem duha i stvaralačkog djelovanja.

PS2: Kolika je starost Zemlje? Koliko je star svemir? Postoji li znanstvena metoda za utvrđivanje Zemljine starosti? Što mislite o metodi C-14?

PS2: Do danas nije poznata fizikalna metoda kojom bi se utvrdila starost Zemlje ili svemira, jer u prirodi ne postoji "sat" (u obliku događaja koji bi pokazivao vrijeme) koji radi od početka stvaranja svijeta. Na prvi se pogled čini da bi radioaktivni raspad nestabilnih atoma mogao biti sat. Svaki nestabilni izotop nekog kemijskog elementa ima sebi svojstveno vrijeme poluraspada. To je ono vremensko razdoblje T za kojega se broj postojećih atoma radioaktivnim raspadom smanji na polovicu. Od 320 izotopa koji se nalaze u prirodi preko 40 je poznato kao radioaktivno. Pri radiometrijskom određivanju starosti polazi se od te fizikalne pojave. Razlikujemo *satove dugoga poluraspada*

- uran/torij-olovni satovi: $T = 4,47 \times 10^9$ godina uz uran-238 (^{238}U)
- kalij-argonski sat: $T = 1,31 \times 10^9$ godina uz kalij-40 (^{40}K)
- rubidij-stroncijev sat: $T = 48,8 \times 10^9$ godina uz rubidij-87 (^{87}Rb)

i sat kratkoga vremena poluraspada ^{14}C (čitaj C-14) s $T = 5730$ godina.

Pri matematičkoj obradi fizikalnih jednadžbi raspada na raspolaganju je uvijek jedna jednadžba manje nego što sustav sadrži nepoznanica. U načelu je takav sustav matematički nerješiv. Fizikalno to znači: polazna količina raspadnog materijala je nepoznata jer se nikad ne zna koliko je nestabilnih atoma bilo u doba nastanka. Osim toga postoji još tzv. *izohrona* metoda kojom se nepoznavanje početne količine pokušava zaobići tako što se smiju upotrijebiti samo kongenetski uzorci. Neizvjesnost se tu premješta na nepostojanje apriornih kriterija koji bi odredili pripada li neki uzorak kongenetskoj cjelini.

Drugačiji je slučaj s metodom C-14. Ovdje se početna vrijednost može odrediti dendrokronologijom (brojanjem godova na deblima drveća). Budući da je nastarije drveće staro oko 5000 godina, po svakom se godu može izračunati početni broj koji odgovara datoj starosti. Najstarija poznata postojeća biljka je čvorasta sekvoja iz Nevade stara 4915 godina (mjereno 1989. godine). Iz broja godova debla dobiva se mjerna krivulja koja omogućuje da se usporedbom odredi starost uzorka nepoznate starosti. Metoda C-14 može se primijeniti samo za starost od nekoliko tisućljeća. Milijuni godina koji se spominju u teoriji evolucije ne počivaju na egzaktnim fizikalnim mjerenjima već se temelje na tzv. geološkoj vremenskoj ljestvici, koja polazi od toga da je trajanje svake geološke formacije razmjerno njezinu najdebljem sloju koji je nađen na Zemlji. Ta teorija pretpostavlja da je maksimalna brzina taloženja za sve formacije bila uvijek postojano i neprestano ista. Čak i s evolucijskog stajališta takva pretpostavka nije održiva. No koliko li je manje valjana uzme li se u obzir opći potop!

Upamtimo: Fizikalne veličine (npr. vrijeme) apsolutno su izmjerljive jedino ako se pri nekom postupku javlja

kvantitativni fizikalni učinak i ta se mjerna vrijednost pomoću baždarenog mjerila (mjerne krivulje ili baždarene skale) poveže s određenim brojem definiranih jedinica. Uroni li se živin termometar bez temperaturne skale u vruću vodu, živa će se doduše rastegnuti, no točna se temperatura ne može navesti. Tek bi nam usporedno mjerenje baždarenim termometrom dalo stvarnu vrijednost mjerenja. Pri radiometrijskim satovima dugog poluraspada nedostaje "baždareni instrument" (npr. u obliku nekog prirodnog procesa, kojemu bi se mogla očitati vremenska razdoblja).

Najstarija *dokaziva* svjetovna povijest počinje u prednjoj Aziji i Egiptu oko 3000 godina prije Krista (važno je zapaziti da se taj vremenski podatak poklapa sa starošću najstarijeg drveća na Zemlji!). U povijest nesumnjivo najdalje zahvaća Biblija. Ona seže do prvog ljudskog para što ga je stvorio Bog. Genealoški prikaz koji donosi prenosi nam jedini provjerljiv i pouzdan vremenski okvir od trenutka stvaranja. Čak i ako se prikazi rodoslovlja ne prihvate kao potpuni, dolazi se do starosti zemlje od nekoliko tisućljeća, a nikako evolucionistički pretpostavljenih milijardi godina. Starost Zemlje, svemira i početka ljudskog roda slažu se sve do razlike u danima stvaranja.

PS3: *Kako to da je u mladom svemiru svjetlost tijela milijunima godina udaljenih od nas već mogla stići do Zemlje? Ne bi li se morala pretpostaviti starost koja odgovara barem onom vremenu koje je svjetlosna zraka morala provesti na putu do nas?*

OS3: Izjave sadržane u navedenom pitanju zaključci su koje ispravno izvodimo iz *sadašnje* situacije: svjetlost sa svojih 300 000 km/s (točna je vrijednost, isključujući nule iza zareza, definirana na 17. Generalnoj konferenciji za mjere i težinu 1983. godine kao 299 792 458 m/s) ima

doduše vrlo veliku, no ipak ograničenu brzinu prostiranja. Svaka zvijezda koju *sada* vidimo ne obavještava nas dakle o svome sadašnjem postojanju već o prošlosti, kojoj su svjedoci njezine svjetlosne zrake što upravo stižu do nas. Zato (nedopustivi!) zaključak glasi: budući da ima zvijezda udaljenih milijarde svjetlosnih godina, one bi morale biti stare barem isto toliko milijardi godina. Za pojašnjenje takva načina mišljenja od presudne su važnosti dvije činjenice:

1. *Udaljenost umjesto vremena*: Svjetlosna godina, kao ni metar, nisu vremenske već prostorne veličine. Jedna svjetlosna godina odgovara udaljenosti od 9,46 bilijuna kilometara. Taj put svjetlost prevari u jednoj godini. (Isto tako može se navesti vrijeme koje svjetlosti treba da prijeđe put od jednog metra. Ono iznosi $1/299\ 792\ 458$ sekundi. Prijašnja definicija metra na temelju valnih duljina napuštena je, uostalom, zbog te definicije brzine svjetlosti.) Ako je između tijela *A* i *B* razmak *a*, samim poznavanjem udaljenosti još se ništa ne može reći o njihovim ostalim obilježjima (npr. o starosti).

2. *Stvaralačko mišljenje*: Nesmetano misaono povezivanje udaljenosti i vremena posljedica je evolucionističkog mišljenja gdje se za prošlost, kao i za budućnost, određuje proizvoljno mnogo vremena. S biblijskog gledišta vremenska os ipak ima određivu početnu točku koja je obilježena prvim retkom Biblije i nalazi se unatrag nekoliko tisuća (ne milijuna!) godina. Zato produljivanje vremenske osi preko te početne oznake fizikalno nije umjesno. Zanimaju li tko tu činjenicu, nalazi se u istom položaju kao i onaj koji vlastito postojanje smješta u vrijeme prije vlastita rođenja. Kako bismo još bolje istražili postavljeno pitanje vratit ćemo se s navedenom postavkom do prvog tjedna stvaranja. Četvrtog dana stvaranja stvorene su zvijezde (Postanak 1,14-16). Po završetku stvaranja na nebu se, prema navedenome prigovoru, ne bi mogla vidjeti nijedna

zvijezda. Zemlji najbliža zvijezda, Alfa Centauri, udaljena je od nje 4,3 svjetlosne godine. Time bi ona po prvi put bila vidljiva sa Zemlje tek 4,3 godine nakon stvaranja. Kao sljedeća pojavila bi se 1,6 godina kasnije Barnardova zvijezda (udaljena 5,9 svjetlosnih godina) itd. Taj se proces ni do danas ne bi završio jer bi iz godine u godinu do nas stizalo svjetlo brojnih novih zvijezda, sukladno njihovoj većoj udaljenosti od Zemlje. To pak bez sumnje proturječi astronomskim zapažanjima.

Adam bi po tom shvaćanju 4,3 godine gledao nebo bez zvijezda, a nakon idućih 1,6 godina ugledao bi tek drugu zvijezdu. Abraham, koji je živio dobrih 2000 godina nakon stvaranja, ne bi po toj teoriji vidio ni najsajnije zvijezde naše galaksije, Mliječnog puta, o zvijezdama drugih galaksija da i ne govorimo, jer se Mliječni put proteže u duljinu od 130 000 svjetlosnih godina. No Bog je Abrahamu pokazao neizmjeran broj *vidljivih* zvijezda da bi ga zadivio: "Pogledaj na nebo i zvijezde prebroj ako ih možeš prebrojati" (Postanak 15,5).

Gore navedena postavka "broj svjetlosnih godina = najmanja starost zvijezde" prema biblijskom je iskazu dakle pogrešna. Biblijsko rješenje problema nalazimo u Postanku 2,1-2; "Tako bude *dovršeno* nebo i zemlja sa svom svojom vojskom (*sve zvijezde!*). I sedmoga dana Bog dovrši svoje djelo koje učini."

To je i svjedočanstvo Novoga zavjeta: "djela (su) od *postanka* svijeta *dovršena*" (Heb 4,3). Na svršetku tjedna stvaranja sve je bilo potpuno dovršeno. To također znači da su se i zvijezde mogle opaziti sa Zemlje jer od stvaranja su vidljiva *sva* djela (Rim 1,20). U osnovi je stvaranja da ne smijemo sve zakone svog sadašnjeg iskustva primjenjivati na to doba stvaranja. "Dovršen" znači gotov u svakom pogledu: svjetlosna zraka koja putuje sa zvijezda stvorena je baš kao i same zvijezde, tj. čak i s najudaljenijih zvijezda svjetlost je već "stigla" na Zemlju. Valja se podsjetiti da

svim našim prirodnoznanstvenim naporima (razmišljanjem i istraživanjem) vremenski dospijevamo maksimalno do kraja tjedna stvaranja. Do razumijevanja događaja tijekom tjedna stvaranja dolazimo samo ako objavljene pojedino-
sti otkrijemo proučavanjem Biblije.

PS4: *Kakav je bio Darwinov stav prema Bogu?*

OS4: Prekinuvši prvotno započeti studij medicine, *Darwin* je, po očevu savjetu, studirao teologiju (1828.-1831. godine), iako se zanimao za drugo područje. U svojoj knjizi "Postanak vrsta prirodnim odabirom" pisao je: "Vjerojatno ima nešto uzvišeno u shvaćanju da je Stvoritelj klicu svekolikog života koji nas okružuje udahnuo samo neko-licini ili čak samo jednom obliku i da je, dok se naša zemlja kružno giba po zakonima sile teže, iz tako jednostavnog početka nastalo i nastaje bezbroj najljepših i najčudesnijih oblika." Taj *Darwinov* iskaz proizlazi samo iz jednog neodređenog deističkog shvaćanja Boga, po kojemu se Boga doduše priznaje začetnikom cjelokupnog kozmičkog i biološkog razvitka, no njegov se osobni stav prema čovjeku kao i biblijski iskazi o stvaranju odbacuju. Izjava da čovjek "nosi neizbrisivi biljeg svog životinjskog podrijetla" potpuno izražava *Darwinov* prekid s Biblijom. Evolucionističku ideju, koja je prodrila zahvaljujući njemu, on sam doživljavao je kao alternativu biblijskoj objavi, što i priznaje u svojoj autobiografiji: "U to sam doba postupno došao do gledišta da Stari zavjet, na temelju svoje očito pogrešne povijesti svijeta... nije vjerodostojniji od današnjih hinduističkih knjiga i vjerovanja barbara... Sve više i više odbijao sam kršćanstvo kao božansku objavu." To se shvaćanje još pojačalo u idućim desetljećima:

"Tako me polako obuzimalo bezvjerje, da bi ono konačno postalo potpuno. Išlo je to tako polako da mi nije pričinjalo nevolje i nisam otada ni na trenutak posumnjao da je moja odluka bila ispravna. Zapravo, jedva mogu

razumjeti kako bi itko mogao željeti da kršćanstvo bude istinito.”

Dok je *Darwin* pri potpunom odbijanju biblijske objave ipak polazio od neodređenog deizma (tj. smatrajući Boga bezličnim Bićem), *Ernst Haeckel* zakoračio je u potpuni ateizam postulatom “da su organizmi nastali na čisto fizi-kalno-kemijski način.” Na tom se tragu nalaze današnji neodarvinisti *M. Eigen*, *C. Bresch*, *B. O. Küppers*, koji svojom redukcionističkom idejom o samoorganizaciji materije mnoge navode na ateistički ili deistički – a time dakako i antibiblijski – pogled na svijet.

PS5: *U vrhunskom se sportu stalno postižu sve bolji rezultati koji prije nisu bili mogući. Zar to, također, ne ukazuje na evoluciju?*

OS5: U završnom izvještaju s XXIV. Olimpijade u Seoulu *Braunschweiger Zeitung* od 3. 10. 1988. godine piše:

“Sjaj igrama donijelo je 38 svjetskih rekorda. Granice ljudskih mogućnosti iznova su određene u južnokorejskoj metropoli. Bijeda je personificirana u imenu nepoštenog kanadskog sprintera *Bena Johnsona*, koji je nakon rekordne utrke do olimpijske pobjede razotkriven kao prevarrant. IOC je samo do nedjelje otkrio deset slučajeva nedopuštene uporabe stimulanša. Ali ta je tamna brojka mnogo veća. Tako se nad mnogim vrhunskim rezultatima iz Seoula nadvija sjenka sumnje.

Igre su dale mnoge velike atletičare: šesterostruku olimpijsku pobjednicu u plivanju *Kristin Otto* iz Leipziga te američkog plivača *Matta Biondija* okićenog s pet zlatnih odličja; ruskog kralja gimnastike i višestrukog pobjednika *Vladimira Artemova* i američku superzvijezdu lake atletike *Florence Griffith-Joyner* s njezinim trijumfalnim sprintovima na 100 i 200 m te u štafeti. U galeriju olimpijskih velikana bez sumnje ulazi i *Steffi Graf*, koja je svojom

olimpijskom pobjedom zaokružila 'zlatni slam' i time postigla rezultat stoljeća."

Zaista, svjetski se rekordi u vrhunskom sportu stalno popravljaju. Čak i kad se odbiju slučajevi dopinga, vidljiv je napredak u dostignućima. Pritom treba ipak razmisliti o slijedećem: postignuti rekordi rezultat su intenzivnog istraživanja sporta i primjene napornih metoda treninga. Vrhunska dostignuća kao posljedica treninga nisu nasljedna. Prekine li se s treningom, te se sposobnosti ne mogu zadržati.

U evolucijskom je sustavu ipak potreban neki mehanizam koji iz generacije u generaciju sam po sebi donosi poboljšanje. I tako bi, prema evolucionističkim predodžbama, mutacija i selekcija trebale biti pokretači napretka u razvoju. One, međutim, nisu ni planske ni ciljane. U materiji štoviše djeluje drugi zakon: zakon tromosti, pasivnosti, trošenja energije i sklonosti izjednačavanju. Život je, međutim, uvijek – sve do fine građe makromolekula – povezan sa svrhovitošću. Nitko ne sumnja da se građa naših suvremenih računala temelji na smišljenu planu. No čak je i najsloženija računalska arhitektura samo dječja igračka u usporedbi s onime što se događa u svakoj živoj stanici a što je u najvećoj mjeri svrhovito.

PS6: *Može li se Bibliju znanstveno uzeti ozbiljno kad se koristi starovjekim predodžbama o svijetu, koje su već davno prevladane?*

OS6: Biblija ni u kom slučaju ne koristi predodžbe ondašnjeg doba (Vidi i B59, str. 125 i 126). Upravo obrnuto: liberalna je teologija ta koja svojim tumačenjima u biblijskim tekstovima nalazi predodžbe Staroga istoka. S takvom dakle slikom svijeta, koja je ispod razine što je donosi Biblija, barata *A. Läpple*, kad njezin nastanak smatra isključivo ljudskim htijenjem:

“Zemlju se zamišljalo kao okruglu, ravnu ploču. Ona postaje središte stvaranja, a okružena je donjim vodama, pratokovima ili praocceanom ... Iznad zemaljske ploče proteže se kao svod nebo, na koji su poput svjetiljki obješeni Sunce, Mjesec i zvijezde. Iznad nebeskog svoda nalaze se ”gornje vode”, koje kroz prozore ili ustave mogu teći na Zemlju kao kiša.” (*Die Bibel – heute*, München, str. 42)

Dovoljno je samo nekoliko stihova iz Biblije da bi se obesnažile takve predrasude i pokazalo kako su biblijski iskazi odgovarali stvarnosti prije nego je danas dokazani oblik Zemlje postao općepoznat.

U Jobu 26,7 čitamo: “On povrh praznine Sjever razapinje, on drži zemlju o ništa obješenu”. Zemlja ne pluta na praocceanu niti je postavljena na čvrstu podlogu, već prije slobodno lebdi u zrakopraznom prostoru koji je okružuje. I o obliku Zemlje Biblija se izražava neposredno i posredno, iako to priopćenje nije primarna nakana: “On stoluje vrh kruga (hebrejski *chug* – krug ili kugla) zemaljskoga” (Iz 40,22).

Sferični oblik Zemlje jasno dolazi do izražaja i u tekstovima o Isusovu povratku. Budući da će se Gospodin pojaviti iznenada (Mt 24,27), vidljiv svim ljudima istodobno (Otk 1,7), za njegova je dolaska na jednoj polovici Zemlje ljudima dan, a onima što žive na suprotnoj polovici, noć. Upravo to kao popratni učinak izražava tekst u Luki 17,34 i 36: “One će noći biti dvojica u jednoj postelji: jedan će se uzeti, drugi ostaviti. Dvije će mljeti zajedno: jedna će se uzeti, druga ostaviti.” Istodobnost dana odnosno noći na Zemlji označena je radom u polju odnosno noćnim počinom i ovisi o tome na kojoj se točki rotirajuće zemlje čovjek tada nalazi. Ni Zaharija (Zah 14,7) ne svjedoči o dolasku Gospodinovu služeći se predodžbama svoga doba već u skladu sa stvarnošću: “Bit će to dan (datum) čudesan – znade ga Jahve – ni dan ni noć (tada se ukidaju dan i noć); i u vrijeme večeri bit će svjetlo.”

PS7: Što možemo reći o ustrojstvu našeg svemira?

AS7: Isključivo uz pretpostavku kozmičke evolucije pokušavalo se uvijek iznova novim hipotezama i modelima objasniti ustrojstvo svemira. U “proroke novih kozmologija” – kako ih naziva *Heckmann* – ubrajamo npr. *A. Friedmanna, A. Einsteina, E. A. Milnea, P. Jordana, F. Hoylea, G. Gamova, A. A. Penziasa* i *R. W. Wilsona*.

Svi znanstveni naponi da se utvrdi prostorno ustrojstvo svemira (npr. otvoren ili zatvoren, ograničen ili neograničen, konačan ili beskonačan, tro- ili četverodimenzionalan, pozitivno ili negativno zakrivljen) ni do danas nisu uspjeli. Poznati astronom *O. Heckmann* u svojoj knjizi *Zvijezde, svemir, modeli svjetova* o tim naporima kaže sljedeće: “Domišljatost ljudskog duha nije mala, produkcija slika svijeta također je prilično velika, tako da je nedavno jedan kritičar pomislio da može ustvrditi kako je broj kozmoloških teorija obrnuto proporcionalan broju poznatih činjenica.” Do zaključka, koji je važan u ovome kontekstu, dolazi astrofizičar iz Kiela *V. Weidemann* na 16. svjetskom kongresu za filozofiju u Düsseldorfu (1978):

“Kozmologija počiva na više filozofskih pretpostavki negoli sve ostale grane prirodnih znanosti. Ako smo, s druge strane, prisiljeni opozvati granice onoga što se može nazvati znanošću, a ne možemo se nadati znanstvenim odgovorima na temeljna pitanja kozmologije, onda moramo priznati da je svemir u osnovi nerazumljiv. Znanost se mora pomiriti s time da postoje pitanja na koja se ne može odgovoriti. Ostaje samo teorija o onome što znamo.”

To mišljenje prenosi i Biblija. Središnji, ključni redak u vezi s neobjašnjivošću svemira nalazimo u Jeremiji 31,37 a glasi: “Ako se mogu izmjeriti nebesa gore, i dolje istražiti temelji zemlje, onda ću ja odbaciti potomstvo Izraelovo zbog svega što počinije.” Tu Bog rezultate astronomskih istraživanja i put jednog naroda – dakle dva međusobno potpuno neovisna sadržaja – povezuje u zajednički iskaz.

Jedan dio iskaza Božje je obećanje vjernosti Izraelu, a i drugi mu potpuno odgovara: nijednom astronomskom ni geofizikalnom istraživanju nije unatoč najvećim naporima uspjelo proučiti ustrojstvo svemira ili kakvoću Zemljine nutrine. Budući da je Božje obećanje Izraelu neporecivo, s istom sigurnošću vrijedi da se navedeni ciljevi astronomskih i geofizikalnih istraživanja neće ostvariti nikada. Tako cilj paraliziranog britanskog astrofizičara *Stephena Hawkinga* ostaje utopija: *Moj je cilj potpuno razumijevanje svemira, zašto je takav kakav jest i zašto uopće postoji.* Odgovor na to pitanje, piše on, *bio bi konačni trijumf ljudskoga uma* (*Eine kurze Geschichte der Zeit*, Rowholt, 1988.)

PS8: *Zbog čega nigdje ne nalazimo fosile ljudi stradalih za općeg potopa?*

OS8: Ne samo da u naslagama okamina nedostaju ostaci pretpotopnih ljudi već i sve kopnene životinje što su, navodno, živjele prije velikog potopa. Poznati nalazi poput "Lucy", neandertalca, pekinškog pračovjeka, sve okamine kostiju gmizavaca i kosturi dinosaura, kao i okamine ptica, potječu iz razdoblja nakon potopa. To što se pretpotopne ljude s njihovim okruženjem ne nalazi u dostupnoj zemljinoj kori čini upitnim njihovo postojanje. Ili je razlog tome možda Božja namjera da ljude zbog njihove besprimjerne zloće izbriše s lica Zemlje? Neka mjesta u Bibliji ukazuju na to. Već prigodom najave potopa kaže se: "Ljude koje sam stvorio *izbrisat ću s lica zemlje*" (Postanak 6,7). Daljnje naznake nalazimo u Ezekielu 31, gdje je prvenstveno riječ o kraljevima Egipta i Asirije, no pomno promatranje teksta ukazuje na potop: "...koje pije vode... Jer su svi predani smrti, bačeni u podzemne krajeve, posred sinova ljudskih, s onima što silaze u jamu!" (Ez 31,14). "Stabla u vrtu Božjem" zasigurno stoje kao simbol pretpotopnog raslinja koje je palo u dubinu isto kao i ljudi: "A sad si s njima oboren u podzemni kraj" (Ez 31,18).

PS9: Koliko je trajao jedan dan stvaranja?

OS9: O tom se pitanju često oštro raspravljalo jer se o tome razvilo previše međusobno proturječnih teorija, već prema stajalištu. Najbrže stizemo do odgovora ako najprije pojasnimo broj izvora podataka koji dolaze u obzir. Nijedna od postojećih znanosti ne raspolaže relevantnim podacima o promatranjima ili činjenicama koje bi valjalo protumačiti. Jedini iskaz o tome daje nam Bog u Bibliji i to u izvješću o stvaranju i u zapovijedima sa Sinaja.

Izvještaj o stvaranju strogo je kronološki sastavljen, pri čemu su pojedina djela izvedena u šest susljednih dana. Biblija se i tu pokazuje egzaktnom knjigom (usp. B80 u Dodatku, I dio), tako što pri primjeni fizikalne jedinice navodi i pripadnu mjernu metodu (Postanak 1,14). Time je točno određeno – udovoljavajući čak i znanstvenim zahtjevima – trajanje jednog dana: to je ono geoastronomsko vremensko razdoblje koje je određeno trajanjem Zemljine rotacije, znači 24 sata. U Deset zapovijedi sa Sinaja utemeljuje Bog šest radnih dana i jedan dan počinka za čovjeka, ukazujući na tjedan stvaranja: “Šest dana radi... A sedmoga dana je subota, počinak posvećen Jahvi, Bogu tvojemu. Tada nikakva posla nemoj raditi... Ta i Jahve je šest dana stvarao nebo, zemlju i more i sve što je u njima, a sedmoga je dana počinio” (Izlazak 20,9-10).

Oslanjajući se na učenje o evoluciji ponekad se pokušava dane stvaranja protumačiti kao duga razdoblja. Pritom se riječi Psalma 90,4 “Jer je tisuću godina u očima tvojim ko jučerašnji dan koji je minuo” proizvoljno umeću u Knjigu postanka 1 kao matematička formula. (U Psalmu 90 kao i u 2 Petrovoj 3,8 riječ je o Bogu kao Vječnom koji ne podliježe protoku vremena.) Ta biblijska matematika doduše donosi evolucijski poželjno produljenje vremena na 1:365 000, no treba je odbaciti kao nebiblijsku. S istom opravdanošću to bi se moglo primijeniti i na Matejevo evanđelje 27,63 pa bi iz toga neočekivano slijedilo: “Nakon

tri tisuće godina uskrsnut ću.” No Isus je uskrsnuo treći dan, kako je i rekao. Čest je prigovor kritičara kako vjerovanje da je Bog dovršio stvaranje u šest dana nije neophodno za spasenje. Na to običavam upitati: “Vjerujete li da je Isus nakon tri dana uskrsnuo?” To bi mi upitani najčešće potvrdili. Tako zaključujem dalje: Meni također nije neophodno za spasenje to što je Gospodin uskrsnuo nakon tri dana. No zašto pravimo takve razlike unutar iste Biblije? Jedno vjerujemo, a u drugo se ne pouzdajemo?

Daljnji argumenti za tjedan stvaranja i prigovori protiv proizvoljnog tumačenja dana stvaranja kao vremenskih epoha opširno su obrađeni u G2,13-55.

PS10: *Ne postoje li u Bibliji dva proturječna izvještaja o stvaranju?*

OS10: I prvo i drugo poglavlje Biblije, ali i brojni drugi biblijski dijelovi bave se iskazima vezanim uz tematiku stvaranja. Sva izvješća se nadopunjuju i donose u cjelini podroban opis Božjeg stvaralačkoga djela. U ophođenju s Biblijom postoje dva općenita, nespojiva stava: jedan vjeran Bibliji i drugi, kritički. Odluka za jedan ili drugi smjer ne nastupa tek u Novom zavjetu pri tumačenju Isusova uskrsnuća ili njegovih čuda; grananje na dva potpuno divergentna načina razumijevanja teksta javlja se na samom početku Biblije:

1. *Shvaćanje vjerno Bibliji:* Izvješće o stvaranju prema Knjizi postanka 1 i 2 (kao i svi ostali dijelovi Biblije, koji su prema 2. Timoteju 3,16 napisani po božanskom napatku) nije izmislio čovjek, već je sam Bog autor te informacije. Dakako, nijedan čovjek nije bio svjedokom Božjeg stvaralačkoga djela pa nam stoga jedino on, Bog, može priopćiti u objavi kako i koliko dugo, kojim slijedom i po kojim je načelima stvarao. U oštroj je suprotnosti s time sljedeća misao vodilja:

2. *Kritičko shvaćanje Biblije*: Po ovome izvješće o stvaranju treba podijeliti na Knjigu postanka 1-2a i 2,4b-2,25 te ih pripisati različitim ljudskim autorima – elohistima (mlađi izvor) i jahvistima (stariji izvor), koji su po vlastitu nahodenju promišljali podrijetlo svijeta. Tek nakon babilonskoga sužanjstva pojedini su dijelovi spojeni u cjelinu. Važnim se drži pronalaziti proturječja i različita vremena nastanka u oba izvještaja kako bi se potkrijepila hipoteza o dva izvora. Kao dva glavna argumenta navode se sljedeći:

a) izvješća se razlikuju po različitim Božjim imenima (Elohim, Jahve).

b) Tekstovi su proturječni u slijedu stvaranja:

“biljke – životinje – čovjek” u prvom izvješću i

“čovjek – biljke – životinje” u drugom.

Protiv ova dva oslonca kritičke hipoteze mogu se istaknuti značajni prigovori:

Za a): Bog se u Bibliji objavljuje kao Otac, Sin i Duh Sveti s više od 700 različitih imena (vidi i pitanje PB3) kako bi nam priopćio svoje brojne osobine. Različita Božja imena pripisivati različitim autorima (prema navedenom shvaćanju ima ih najmanje 700) proizvoljno je iskrivljavanje neprimjereno ukupnom biblijskom svjedočanstvu.

Za b): Od Knjige postanka 2,4b ne počinje drugo izvješće o stvaranju, koje potječe iz drugog izvora, već se ovdje opširno opisuje jedna pojedinost, naime stvaranje čovjeka. Riječ je o izvješću sukladnom onom u Knjizi postanka 1 - 2,3 no s drukčijim ciljem, i to lako uočljivim težištem iskaza “kako, gdje, kojim slijedom i u kakvom međusobnom odnosu te u kakvom odnosu prema Stvoritelju je Bog stvorio oba prva ljudska bića?” I u drugim biblijskim izvješćima nalazimo pripovjedačku metodu kojom se neki događaj prikazuje najprije kronološki i pregledno, a zatim se u drugom navratu поблиže ulazi u važne potankosti. Izričito se kaže (Postanak 2,8) da je Bog zasadio vrt. Sadnja vrta predmnijeva već stvoreno bilje. Nakon sadnje, “Bog učini te iz zemlje nikoše svakovrsna stabla” (Postanak 2,9); to se

isto tako ne smije zamijeniti sa stvaranjem stabala. Upotrijebljene riječi “zasaditi” i “niknuti”, nasuprot onima u Postanku 1, nisu glagoli stvaranja, već opisuju radnje koje polaze od već postojećega stanja. Nadalje je značajno tumačenje retka 19. Promatra li se odvojeno i samo iz njega izvede pouka (povreda načela tumačenja A4, vidi Dodatak, II dio), moglo bi se krivo zaključiti da su životinje stvorene nakon čovjeka. Uzme li se pak u obzir da je Knjiga postanka 2,7-25 usmjerena snažno antropocentrički (dakle s težištem na čovjeku), postaje jasno da se u retku 19 više ne radi o vremenu stvaranja životinja, već o provjeri duhovno-jezičkih sposobnosti netom stvorena čovjeka pri imenovanju životinja. Drugim se dijelom rečenice želi samo ukazati na to da su i predvedene životinje – važno je da su posebno navedene poljske životinje koje potječu iz istog šestog dana stvaranja kao i čovjek – također proizišle iz Stvoriteljeve ruke.

Ova se skrivena misao u njemačkom izdanju izražava tako da se osnovni hebrejski tekst devetnaestog stiha prevodi s dva različita glagolska vremena (predvesti i imenovati životinje u preteritu, prvom prošlom vremenu; stvoriti životinje u pluskvamperfektu, trećem prošlom vremenu, ovdje tiskano kurzivom):

“I Gospodin, Bog, predvede čovjeku sve poljske životinje i nebeske ptice, *koje je bio načinio od zemlje*, da vidi kako će koju nazvati” (Postanak 2,19)

PS11: *Jesu li dinosauri stali u korablju?*

OS11: U četrdesetom poglavlju Knjige o Jobu ne samo da se spominju dinosauri, već se opisuju i pojedini njihove tjelesne građe (stihovi 15-18 i 23):

“A sada, de promotri behemota! Travom se hrani poput govečeta, u bedrima je, gle, snaga njegova, a krepkost mu u mišićju trbušnom. Poput cedra rep podignut ukruti, sva su mu stegna ispreplele žile.

Mjedene cijevi kosti su njegove, zglobovi mu od željeza kvrge. Nabuja li rijeka, on ne strahuje: nimalo njega ne bi zabrinulo da mu u žvale i sav Jordan jurne.”

Luther nije prevodio hebrejsko ime za životinju behemot, budući da navedeni opis nije pristajao ni jednoj životinji što je živjela u njegovo doba. Snažan rep mogao bi ukazivati na krokodila, no ovaj kao čisti mesožder ne pristaje u navedeni tekst. Druga je životinja koja pretežito živi u vodi i hrani se travom, vodenkonj. On, međutim, isto tako otpada budući da raspolaže samo malenim kitastim repom. Tako preostaju samo divovske životinje nazvane dinosaurima, s kojima se navedeni opis potpuno slaže. Knjiga o Jobu spada doduše u najstarije biblijske knjige, no točnije vrijeme zapisa nije poznato. Zbog promijenjene zemljine površine uslijed potopa, sa sasvim drugim brdima, rijekama, morima i oceanima, spominjanje rijeke Jordan u Jobu 40,23 jednoznačno ukazuje na doba poslije potopa, u kojemu su dinosauri dakle još živjeli. Te su se životinje morale prema tomu također spasiti zahvaljujući korablji. Odrasle životinje zauzimale bi prilično prostora u divovskoj arci pa je zamislivo da je Noa uzeo mladunčad ili pak samo jaja. Nakon potopa za te se životinje nije više našlo okoliša i klimatskih uvjeta za koje su jednoć stvorene. Tako su s vremenom izumrle. Ovo objašnjenje o nestanku dinosaura jasnije je od pretpostavki koje su danas izmišljene a poriču biblijske nalaze.

PS12: *Koja znanstvena argumentacija po vašem mišljenju najjasnije govori u prilog stvaranju, a najjače protiv evolutivnog razvoja?*

OS12: Život susrećemo u izvanredno raznovrsnim oblicima te je stoga i najjednostavnije jednostanično biće uza svu jednostavnost još uvijek oblikovano nadasve složeno i svrhovito – kao nijedan proizvod ljudske domišljatosti!

Za razjašnjenje života i njegova podrijetla postoje dvije načelno različite mogućnosti: evolucija i stvaranje. Po evolucionističkom učenju život se definira na sljedeći način:

“Život je čisto materijalni rezultat koji je zbog toga moguće opisati na fizikalno-kemijski način i po svojoj se složenosti razlikuje od nežive prirode.”

Protiv evolucionističkog učenja brojni su znanstvenici s raznih područja (npr. informatike, biologije, astronomije, paleontologije, geologije, medicine) razradili snažne prigovore. U prepirci stvaranje/evolucija ipak i dalje vlada nerješiva prepreka kojoj su uzroci u različitim temeljnim načelima obaju modela (vidi pitanje PS1). Iz te pat pozicije izišlo bi se kad bi postojao sustav koji bi se služio samo znanstvenim iskustvenim načelima. Ta bi načela morala biti fomulirana tako da ih može srušiti već jedan jedini eksperimentalno dokaziv protuprimjer. Ne uspije li to, ona bi dobila značenje prirodnih zakona, a time i visoku pouzdanost u prosudbi još nepoznatih slučajeva. U tom smislu primjenjivo je samo iskustvom potvrđeno načelo o energiji, bez obzira na sliku svijeta. Tako je nikad prije poduzeti let na Mjesec bio moguć samo zato što se pri svim potrebnim proračunima moglo početi od stroge valjanosti načela o energiji. Slične iskazne vrijednosti su i iskustvena načela o **informaciji**, pa nam je tako sada po prvi put moguće postići snažnu iskaznu argumentaciju već na razini prirodnih zakona.

Materija i energija su dođuše potrebne osnovne veličine živoga, no one u načelu još ne odvajaju žive od neživih sustava. U središnje obilježje svih živih bića spada u njima sadržana “informacija” za sve pogonske procese (to jest ostvarenje svih životnih funkcija i genetska informacija za razmnožavanje). Procesi prenošenja informacija igraju temeljnu ulogu u svemu što živi. Kada npr. kukci prenose pelud s cvjetova, to je u prvom redu proces prenošenja informacija (genetskih informacija); materija, koja u tome

sudjeluje, pritom je neznatna. Život time još nipošto nije potpuno opisan, no dotaknut je iznimno važan čimbenik.

Najsloženiji sustav za obradu podataka bez sumnje je čovjek. Uzmemo li se svi informacijski procesi u čovjeku zajedno, tj. oni svjesni (govor, upravljanje informacijama voljnih motoričkih pokreta), čovjek dnevno preradi 10^{24} bita. Ta astronomski visoka vrijednost količine informacija još uvijek za milijunski faktor nadilazi sveukupno znanje čovječanstva od 10^{18} bita, koje je pohranjeno u svjetskim knjižnicama.

Promatra li se pitanje podrijetla života s gledišta teorije informacije, za svaki se sustav, koji nosi i prerađuje informacije, moraju uzeti u obzir sljedeća iskustvena načela:

1. Nema informacije bez koda.
2. Nema koda bez slobodnoga voljnog sporazuma.
3. Nema informacije bez odašiljaoca.
4. Nema takvog informacijskog lanca na čijem početku ne stoji duhovni začetnik.
5. Nema informacije bez prvotnog duhovnog izvora; to jest informacija je u svojoj biti duhovna a ne materijalna veličina.
6. Nema informacije bez volje.
7. Nema informacije bez pet hijerarhijskih razina:
 - statistika (aspekti učestalosti znakova i prijenosa signala),
 - sintaksa (aspekti koda i pravila pri sastavljanju rečenica)
 - semantika (aspekti značenja)
 - pragmatika (aspekti djelovanja)
 - apobetika (aspekti rezultata i cilja).
8. Nema slučajne informacije.

(opširnije o tome u (G5, 94-177) i (G6, 77-94)

Zato, suprotno evolucijskom učenju, definiciju života treba proširiti:

Život = materijalni udio (fizikalni i kemijski aspekti)
+ nematerijalni udio (informacija iz duhovnog izvora).

Svi su do danas izneseni koncepti autonomnog nastanka informacije u postojećoj materiji (primjerice *Eigenov* hiperciklus i *Küppersovo* molekularno-darvinističko načelo) propali na temelju iskustva. Stoga ostaje neshvatljivim da *M. Eigen* i dalje vjeruje da će jednom ipak moći objasniti podrijetlo informacije, i to posve materijalnim procesima: "Moramo tražiti algoritam, prirodni zakon za nastanak informacije" (*Stufen zum Leben*, Piper-Verlag, 1987., str. 41). Njegovo načelo "informacija nastaje iz ne-informacije" (str. 55) proturječi svim iskustvenim načelima i zato nema veze sa zbiljom. Nasuprot tome, navedenih osam informacijskih načela potvrdilo se bezbroj puta u iskustvu i nije eksperimentalno opovrgnuto ni u kojem svjetskom laboratoriju. Zato je uputno upitati se ne potječe li život od nekog svrhovitog procesa stvaranja. O tom načelu izvješćuje Biblija. Duhovni informacijski izvor za svaku pojedinu informaciju – a time i za biološku informaciju – neophodan s informatičkog gledišta, u Bibliji se spominje već na prvoj stranici: "U početku stvori Bog" (Postanak 1,1). Nasuprot tome, evolucionističko učenje krivo tumači da informacija u živim bićima ne treba odašiljaoca. Taj iskaz u temelju opovrgava svakodnevna iskustvena potvrda navedenih informacijskih načela. Zato nam danas informatika pruža najsnažnije argumente za tvrdnju o nastanku živih bića stvaranjem.

4. Pitanja o spasenju (PSp)

PSp1: *Kako se postiže spasenje – vjerom ili djelima?*

OSp1: U Novome zavjetu nalazimo dva iskaza koji se na prvi pogled čine proturječnima:

- a) Spasenje po vjeri: “Smatramo zaista da se čovjek opravdava vjerom bez djela Zakona” (Rim 3,28).
- b) *Spasenje djelima:* “Gledajte: čovjek se opravdava djelima, a ne samom vjerom” (Jak 2,24).

Prema središnjim iskazima Novoga zavjeta vjera u Gospodina Isusa Krista ima spasonosnu moć (Iv 3,16; Mk 16,16; Dj 13,39; Dj 16,31). Ta spasonosna vjera ne sastoji se u vjerovanju da su biblijske činjenice istinite, već u osobnom vezivanju uza Sina Božjeg: “Tko ima sina, ima život” (1 Iv 5,12). Tko se obrati Gospodinu Isusu, doživljava najveću životnu promjenu. To svakome postaje očito na temelju njegova načina života i njegovih djela: “Ako me ljubite, zapovijedi ćete moje čuvati” (Iv 14,15) – “i vi ćete svjedočiti” (Iv 15,27) – “trgujte dok ne dođem” (Lk 19,13) – “služite Gospodinu” (Rim 12,11) – “ljubite svoje neprijatelje” (Mt 5,44) – “nikome zlo za zlo ne vraćajte” (Rim 12,17) – “gostoljublja ne zaboravljajte” (Heb 13,2) – “dobrotvornosti i zajedništva ne zaboravljajte” (Heb 13,16) – “pasi ovce moje!” (Iv 21,17). Služenje u Isusovo ime korištenjem povjerenih darova nezaobilazna je posljedica spasonosne vjere. To se djelovanje u Novome zavjetu nazivlje plodom ili djelom vjere. Tko ne djeluje, izgubljen je:

“A beskorisnoga slugu bacite van u tamu. Ondje će biti plač i škrgut zubi” (Mt 25,30). Nasuprot djelima vjere stoje djela Zakona (Gal 2,16) ili mrtva djela (Heb 6,1; Heb 9,1), tj. djela onoga koji još ne vjeruje. I tu vrijedi: ako dvoje i radi jednako, to još uvijek nije isto. Kontekst Jakovljeve poslanice 2,24 (vidi iskaz b) pokazuje da je Abrahamova vjera za posljedicu imala konkretna djela: bio je poslušan Bogu time što je napustio domovinu (Postanak 12,1-6) i bio spreman žrtvovati svoga sina Izaka (Jak 2,21). Isto je tako djelo (negdašnje) bludnice Rahabe (Jak 2,25), naime spas izraelskih uhoda u Kanaanu, posljedica njezine vjere u Boga (Jš 2,11). Tako tu postaje jasno: u vjeru nedjeljivo spadaju djela. Baš kao što je ljudsko tijelo bez duha mrtvo, mrtva je i vjera bez djela što iz nje proizlaze (Jak 2,26). Navedeni stihovi a) i b) ne čine dakle proturječje; tu je riječ o sukladnim iskazima koji se nadopunjuju (vidi načela tumačenja A3 i A14 u Dodatku, II dio).

PSp2: *Zbog čega je Bog odabrao upravo metodu križa za spasenje? Ne bi li se mogla izmisliti i drukčija metoda?*

OSp2: Metoda raspeća ne spominje se izravno u Starom zavjetu, no mnoge proročki navedene pojedinosti odnose se samo na raspeće, primjerice u Psalmu 22,17: “Probođe mi ruke i noge.” Pavao starozavjetni iskaz “jer je obješeni prokletstvo Božje” (Ponovljeni zakon 21,23) također dovodi u vezu s raspetim Isusom (Gal 3,13). Način smaknuća, preuzet od Perzijaca, u Rimljana je važio kao “najokrutniji, najužasniji” (Ciceron) i “najsramotniji” (Tacit). Križ je bio u Božjemu planu; Isus “umjesto radosti što je stajala pred njim podnese križ, prezrevši sramotu” (Heb 12,2). “Ponizi sam sebe, poslušan do smrti, smrti na križu” (Fil 2,8). Bi li se mogao zamisliti i neki drugi način smrti – kao što je kamenovanje, odrubljivanje glave, trovanje, utapanje – može se zaključiti iz analogije pada i spasenja: s drveta je grijeh došao na svijet (Postanak 2,17

– Drvo spoznaje); na drvetu se morao i uništiti. Križ s Golgote je drvo prokletstva (Gal 3,13); Isus umire obeščašćen i isključen iz svake ljudske zajednice – proklet je.

Mojsijev zakon izriče prokletstvo nad grešnikom. Od pada u grijeh ono je na svakome čovjeku. Isus je umjesto nas preuzeo na sebe Božje prokletstvo nad grijehom. Besjeda o križu oslobađajuća je poruka za sve ljude, koji su zbog svoga grijeha načelno pod prokletstvom.

Papa *Ivan Pavao II.* jednom je prigodom Auschwitz nazvao Golgotom 20. stoljeća. U tom smislu postoji danas smjer u teologiji koji u Isusu vidi solidarnost sa svim patnicima, mučenicima i ubijenima, koji su patili poput njega i umrli okrutnom smrću. No Kristova se smrt na križu nipošto ne smije uspoređivati sa smrću drugih ljudi, ni njegov križ s brojnim križevima podignutim oko Jeruzalema ili Rima. To je stoga što je križ Krista, Božjeg Sina, drukčije “kvalitete” negoli svi ostali križevi. On nije propatio samo nepravdu moćnika na ovome svijetu već, kao **jedini**, Božji gnjev nad grijehom. Jedino je on bio žrtveno janje koje je zastupajući “mnoge” ponijelo Božju osudu. “Besjeda o križu” (1 Kor 1,18) otad je središte cjelokupnog kršćanskog navještanja. Pavao zato ima priopćiti samo jedno, a to je: “ništa drugo osim Isusa Krista, i to raspetoga” (1 Kor 2,2). *A. L. Coghill* pokazuje nam značenje raspeća u jednoj poznatoj budnici:

Tko Isusa na križu vjerom pogleda –
spašava se trena istoga.

Stoga samo gledaj na njega – od Oca poslana –
ranjen bješe jednom i za tebe jednoga.

PSp3: *Kako je Isus prije skoro dvije tisuće godina mogao umrijeti za grijeha koje smo počinili tek sada?*

OSp3: Božji plan spasenja za paloga čovjeka postojao je već prije stvaranja svijeta (Ef 1,14) jer Bog, darujući čovjeku slobodu, nije samo računao na pad u grijeh već ga je

i predvidio. Bog je spasenje načelno mogao ostvariti po Gospodinu Isusu neposredno nakon pada u grijeh kao i na koncu svjetske povijesti; važno je samo da se to *jedanput* dogodi (Heb 9,28). U prvom bi slučaju cijena grijeha bila plaćena unaprijed, u drugom se slučaju to zbiva unatrag. Iz trgovačkog poslovanja poznato nam je oboje: plaćanje unaprijed i naknadno plaćanje. Bog je u svojoj mudrosti odredio "povoljni trenutak". Glede toga u Poslanici Galacianima (4,4) piše: "A kada dođe punina vremena, odasla Bog Sina svoga".

Ljudi što su živjeli prije Isusova dolaska i *ondašnje* Božje napatke poštovali kao spasonosne, isto su tako spašeni golgotskom žrtvom kao i oni što su rođeni *nakon* toga a prihvatili su Evandelje (Heb 9,15). Vremenski vid spasonosnog događaja, koji se za nas već ostvario, izražava se u Rimljanima 5,8: "A Bog pokaza ljubav svoju prema nama ovako: dok još bijasmo grešnici, Krist za nas umrije".

U Abrahamovo ili Jobovo doba nije još bilo zapovijedi. Ti su ljudi radili po savjesti i uzdali se u Boga. To im se uračunalo u pravednost (Rim 4,3). U Davidovo doba već su postojale zapovijedi sa Sinaja. One su bile mjerilo čovjekova opravdanja pred Bogom; grijesi su se uklanjali žrtvovanjem životinja. Žrtvene životinje ipak nisu mogle izbrisati nijedan grijeh (Heb 10,4), one su samo ukazivale na buduću žrtvu – Isusa. U tom se smislu njega označava i kao "Jaganjca Božjeg koji odnosi grijeha svijeta" (Iv 1,30). Jedino zahvaljujući njemu krivnja je u potpunosti prekrivena. Mi živimo u doba već ispunjene žrtve. Time su ukinute "sjene" (žrtvovanje životinja), a mi oprostjenje primamo na temelju već prinesene žrtve.

PSp4: *Ne bi li bilo ekonomičnije da je Isus, umjesto za grijeha cijeloga svijeta trpio samo za one grijeha za koje su ljudi molili oprostjenje?*

OSp4: Po Zakonu Božjem kazna za grijeh je smrt (Rim 6,23). Pretpostavimo li da se na temelju Evandjelja Isusa Krista u cjelokupnoj svjetskoj povijesti obratio samo jedan čovjek, i za njega bi smrt bila cijena grijeha. Pisac se može pridružiti misli *Hermannna Bezzela* da je Isusova ljubav bila tako velika da bi Djelo spasenja izvršio i za jednog jedinog pokajanog grešnika. Ostvareni čin izbavljenja Sina Božjega takvih je dimenzija da je dostatan za sve ljude. Zato je Ivan Krstitelj mogao reći: "Evo Jaganjca Božjega koji odnosi grijeh svijeta!" (Iv 1,29). Zbog toga oprostenje može primiti svatko tko želi. To nam može pojasniti sljedeći događaj:

Neki dobrostojeći irski veleposjednik jednom je ljudima zaposlenim na svojim imanjima održao vrlo originalnu propovijed. Na svim važnim mjestima diljem svojih posjeda objavio je ovo priopćenje:

"Idućeg ponedjeljka od deset do dvanaest sati može me se naći u uredu moje kuće. U to vrijeme spreman sam isplatiti sve dugove mojih zemljoradnika. Nenaplaćene račune donijeti sa sobom."

Ta neobična ponuda danima je bila tema razgovora. Jedni su je držali zlobnom prijevarom a drugi u njoj slutili zamku jer takve ponude nikad dotad nije bilo. Došao je i najavljeni dan. Skupili se brojni ljudi. Točno u deset ulazi posjednik i bez riječi nestaje u svome uredu. Nitko se ne usuđuje ući. Beskonačno se raspravlja o valjanosti potpisa i gazdinim motivima. U pola dvanaest pred ured konačno stiže neki stari bračni par. Starac sa svežnjom računa u ruci drhtavim se glasom raspituje plaćaju li se tu računi. Izruguju ga: "Dosad još ništa nije platio!" Netko reče: "Nitko još nije pokušao, no ako on to stvarno učini, dođi nam brzo javiti." Dvoje se staraca ipak odvaži. Posjednik ih ljubazno primi, zbroji njihove račune i dade im potpisani ček na ukupnu svotu. Kad puni zahvalnosti htjedoše napustiti ured, reče im: "Ostanite, molim vas, do dvanaest kad zatvaram ured." Starci pokažu na okupljeno mnoštvo koje

čeka vani da od njih čuje je li ponuda stvarna. Posjednik ostane pri svojemu: "Vi ste mi povjerovali na riječ; i oni vani moraju učiniti isto žele li da im se namire dugovi." Posjednikova je ponuda vrijedila za sve njegove ljude i njegov je račun dostajao za plaćanje svih dugova; no dugova se riješio samo bračni par koji se pouzdao u njegovu riječ. (Izvor: F. König, *Du bist gemeint*, str. 99-103).

Tako je i Isusova smrt dostajala za spasenje svih ljudi: "Dakle grijeh jednoga (Adama) – svim ljudima na osudu, tako i pravednost Jednoga (Isusa) svim ljudima na opravdanje, na život!" (Rim 5,18). Ponuda spasenja vrijedi za svakoga i zato se može navijestiti svakome čovjeku. No spasavaju se samo oni koji se odvaže vjerovati Isusovoj riječi i osobno je prihvate.

PSp5: *Na temelju žrtvene smrti Isusa Krista Bog svim ljudima nudi oprostjenje grijeha. Zašto Bog ne daje opće oprostjenje za grijehе svih ljudi?*

OPs5: Na temelju Isusove smrti na križu Bog nudi spasenje svim ljudima. Stoga je Pavao mogao tako sveobuhvatno propovijedati na Areopagu: "I ne obazirući se na vremena neznanja, nutka sada Bog ljude da se svi i posvuda obrate" (Dj 17,30). Sada nitko više ne mora propasti zbog tereta svojih grijeha. Svakog se grešnika može pomilovati. Ako se moglo oprostiti jednom Pavlu koji je želio iskorijeniti Isusovu Crkvu, koliko se više može svakome drugom. Od dvojice razbojnika koji su bili raspeti s Gospodinom Isusom spašen je samo onaj koji je došao k njemu sa svojom krivnjom. Drugi je ostao pri odbijanju i izrugivanju Isusa, a time i u svome grijehu. Iz toga vidimo da Bog ne daje opće oprostjenje već djeluje prema slobodnoj odluci (volji) svakog pojedinca:

"Uzimam danas za svjedoke protiv vas nebo i zemlju da pred vas stavljam: život (vječni) i smrt (vječnu), blago-

slov i prokletstvo. Život (vječni), dakle, biraj, da živiš ti i tvoje potomstvo” (Pnz 30,19)

“Evo stavljam pred vas put (vječnoga) života i put (vječne) smrti” (Jer 21,8).

Tko doista traži oprostjenje, ono će mu se udijeliti unatoč najvećim ogrešenjima: “Budu li vam grijesi kao grimiz...” (Iz 1,18). Pooštreno, možemo to i ovako formulirati: čovjek ne propada zbog svoga grijeha već zbog svoje volje, tj. nespremnosti na pokajanje. U Božjemu nebu su samo dragovoljci i nema prisilnih novaka.

PSp6: *Po mome mišljenju i nakon smrti još uvijek postoji mogućnost spasenja. Milost Božja mora ipak biti veća od onoga što ste iznijeli u predavanju?*

OSp6: To se pitanje postavlja vrlo često jer nas zaista najdublje dira istinska bojazan za spasenje ljudi koji su nam osobno bliski odnosno bili bliski. Javljaju se uistinu mnoga pitanja; primjerice, što je s ljudima:

- koji su čuli za Isusa na nejasan ili iskrivljeni način?
- koji su u svojim crkvama kao kršćansku poruku mogli čuti isključivo ovostrano usmjerene, često politički obojene misli, pa potom posve odbacili temu: biti kršćanin?
- koji su se prikazivali kršćanima a u srži svoga života bili usmjereni drukčije nego što govori Biblija?
- u kojih su naša evangelizacijska nastojanja očito ostala bez rezultata jer nismo našli pristup njihovom srcu ili nisu željeli evanđelje?
- koji su odgajani za svjesni ateizam (bezboštvo) ili u sljedbama (sektama) s krivim učenjima?
- Što je s mnogobrojnom mladeži našeg doba kojoj se u školskoj vjerskoj nastavi sračunato tumači navodna nevjerođostojnost Biblije i koji se zbog toga nikada više ne bave pitanjima vjere?
- Što je konačno s ljudima koji se, bez svoje krivnje, nikad nisu imali prilike naći u području utjecaja evanđelja?

Sva su ta pitanja izazvala pojavu mnogih “mudrijaša”, pa su najrazličitije skupine došle do odgovora koji se odnose ili na spasenje nakon smrti ili pak potpuno isključuju propast. Ovdje bismo, primjera radi, naveli samo nekoliko od brojnih međusobno proturječnih zamisli:

1. *Univerzalisti* tvrde da će na koncu, nakon razdoblja ograničenih osuda, svi bez iznimke biti blaženi: *Hitler* i *Staljin*, baš kao i slobodni zidari (masoni), nihilisti i spiritisti. (Opširnije obrađeno u (G3, 69-71)).

2. Po *katoličkom* shvaćanju duše mrtvih kojima je još potrebno pročišćenje odlaze u čistilište prije no što im se dopusti ulazak u Nebo. To su učenje utemeljili *Augustin* i papa *Grgur Veliki*. Pretpostavka da molitve živih mogu skratiti patnje “jadnih duša” u čistilištu dovela je u srednjem vijeku do institucije oprosta i blagdana Svih Svetih.

3. U *mormona* postoji mogućnost da se njihovi članovi krste za umrle, kao zastupnici, da bi tako spasili nevjerne – čak i one iz prijašnjih naraštaja.

4. Prema učenju sekte *Jehovinih svjedoka* za ljude, osim za 144 000 odabranih, ne postoje ni Nebo ni pakao. Za njihove je sljedbenike na Nebu predviđena potpuno obnovljena Zemlja umjesto vječnog zajedništva s Bogom Ocem i njegovim Sinom Isusom Kristom. Ostali ostaju u grobu ili se mrtvi mogu osloboditi tzv. otkupnom žrtvom.

5. *Novoapostolska crkva* utvrdila je “službu za mrtve” po kojoj bi djelovanje njihovih samozvanih apostola trebalo dosizati svijet mrtvih. Prijenos ovostrano ostvarenih spasonosnih darova na onostrane odvija se preko mrtvih apostola koji ondje nastavljaju svoje “djelo spasenja”.

6. Druge skupine zastupaju učenje po kojemu oni što vjeruju u Krista odlaze na Nebo, a nevjernici bivaju konačno uništeni – prestaju postojati.

7. Jedno shvaćanje poziva se na mjesto u 1. Petrovoj poslanici 3,18-20 iz kojeg neki tumači izvode zaključak

da se evanđelje može naviještati i među mrtvima s ciljem spasenja (Opširnije obradeno u G3, 63-69).

Sva ta shvaćanja pokušavaju – svakako u dobroj namjeri – dati nadu spomenutim skupinama ljudi. Sve nam spekuliranje, međutim, ne pomaže i stoga ćemo upitati onoga koji nam tu jedini može pomoći – naime Boga u njegovoj riječi. Zato tek na temelju biblijskih tekstova valja ispitati postoji li i nakon smrti mogućnost spasenja. Budući da je riječ o izvanredno važnom pitanju, budimo sigurni da nam Bog u Bibliji glede toga ne ostavlja nedoumice (usporedi načelo B51 u Dodatku, I. dio). Isto nam tako samo Pismo pomaže prepoznati krivovjerja u njihovoj srži kako ne bismo bili zavedeni lažnim učenjima.

1. Nakon smrti slijedi sud. U svjetlu Biblije sve se predodžbe, po kojima se ljudima nakon smrti nudi još jedna mogućnost spasenja, pokazuju varljivim iskrama ljudske mašte jer: “ljudima (je) jednom umrijeti, a potom na sud” (Heb 9,27). To vrijedi za ljude koji su na bilo koji način došli u dodir s Božjom porukom kao i za one koji je nikad nisu čuli: “Ta svi ćemo stati pred sudište Božje” (Rim 14,10). Taj je sud Bog predao Sinu. Neće se suditi ono što se zbiva s onu stranu zida smrti, nego samo učinjeno tu i sada “da svaki dobije što je kroz tijelo zaradio, bilo dobro, bilo zlo” (2 Kor 5,10). Iz toga ročišta nitko nije izuzet: vjernici, ravnodušni, slobodoumnici, zavedeni, pogani... ukratko: cijeli svijet (Dj 17,31).

2. Kriteriji suda. Kriteriji božanskog suda ne podliježu samovolji: nikome se ne daje prednost niti se koga zakida (1 Petr 1,17; Rim 2,11). Mjerila nam je objavio Bog. Sudi nam se isključivo po biblijski objavljenim propisima: “riječ koju sam zborio – ona će mu suditi u posljednji dan” (Iv 12,48). Sažet ćemo stoga najvažnije kriterije Pisma:

a) *Po Božjoj pravednosti.* Možemo biti sigurni: “Odista, Bog zla nikada ne čini” (Job 34,12), jer on je pravedan Sudac (2 Tim 4,8). Tu nema izvrtanja ni iskrivljavanja jer

istina i pravednost dolaze u punoj mjeri: “Da Gospode, Bože, Svevladaru! Istiniti su i pravedni sudovi tvoji”(Otk 16,7).

b) *Po mjeri povjerenoga nam.* Nijedan čovjek nije isti kao drugi i svakom je različito povjerenog. Neevangelizirani pogani imaju manju svijest o Bogu u usporedbi s ljudima koji su mogli čuti evanđelje, naime jedino iz svega stvorenog (Rim 1,20) i savjesti (Rim 2,15). Bogatašu su na raspolaganju druge mogućnosti da čini dobro i podržava širenje evanđelja negoli siromahu. Čovjek obdaren mnogim duhovnim sposobnostima ima posebne odgovornosti. Razlika je da li je netko morao živjeti pod diktaturom s brojnim ograničenjima ili je mogao djelovati u slobodnoj zemlji. Gospodin u Lukinu evanđelju 12,48 kaže: “Kome je god mnogo dano, od njega će se mnogo iskati. Kome je mnogo povjerenog, više će se od njega iskati.”

c) *Po našim djelima.* Bog poznaje djela svakoga i “uzvratit (će) svakom po djelima” (Rim 2,5). Djela su izvršeni (Mt 25,34-40) kao i zanemareni činovi (Mt 25,41-46). Postupci svih ljudi zapisani su u Božjim knjigama i čine temelj za vrednovanje na Posljednjem sudu (Otkrivenje 20,12-13).

d) *Po našim plodovima.* Sve što činimo u Isusovo ime (Lk 19,13) – naše ponašanje i djelovanje – Biblija naziva neprolaznim plodovima (Iv 15,16). Oni su temeljno mjerilo presude na Sudu (Lk 19,16-27). Dok sva mrtva djela izgaraju (1 Kor 3,15), sve trajno biva nagrađeno (1 Kor 3,14).

e) *Po našoj ljubavi.* Ljubav je poseban plod jer je najveći (1 Kor 13,13). Ona je ispunjenje Zakona (Rim 13,10). Tu se misli na ono što smo učinili u ljubavi prema Bogu (Mt 22,37) i ljubavi prema Isusu (Iv 21,15). Nesebičnu ljubav treba razlikovati od one proračunate: “Jer ako ljubite one koji vas ljube, kakva li vam je plaća?” (Mt 5,46). Farizej Šimun pozvao je Isusa u svoj dom, no nije mu dao čak ni vode da opere noge (Lk 7,44). Javna grešnica pomazala je

njegove noge skupocjenom pomašću. Primila je oprostene za mnoge grijehе jer je Gospodinu iskazala mnogo ljubavi (Lk 7,47). Ljubav je plod Duha (Gal 5,22) i ona ima značenje za vječnost.

f) *Po našim riječima.* Po Isusovu iskazu naše su riječi odlučujuće za vječnost. Taj vid Suda nam je najmanje poznat: "A kažem vam: za svaku bezrazložnu riječ koju ljudi reknu dat će račun na Dan sudnji. Doista, tvoje će te riječi opravdati i tvoje će te riječi osuditi" (Mt 12,36-37).

g) *Po našoj odgovornosti.* Prema ustrojstvu osobe kakvom smo stvoreni daje nam se i odgovornost. Bog nam je odobrio veliki slobodni prostor unutar kojega sami snosimo odgovornost. I u slučaju zavedenosti odgovorni smo za svoja djela. Iako Adamova neposlušnost nije došla njegovom voljom već uslijed zavođenja, ipak je morao snositi posljedice. Jer vjersko zavođenje završava propašću, sve su biblijske opomene tu posebno oštre (npr. Mt 24,11-13; Ef 5,6; 2 Tim 2,16-18). Iz tog razloga ne smiju se potcijeniti kriva naučavanja sekta.

h) *Po našem stavu prema Isusu Kristu.* Naš osobni odnos prema Sinu Božjem odlučuje o svemu: "Tko vjeruje u Sina, ima vječni život; a tko neće da vjeruje u Sina, neće vidjeti života; gnjev Božji ostaje na njemu" (Iv 3,36). Grijeh je donio prokletstvo svim ljudima (Rim 5,18). Jedini izlaz iz toga je naše povezivanje s Kristom: "Nikakve dakle sada osude onima koji su u Kristu Isusu" (Rim 8,1).

3. Presuda na Božjem sudu. Po navedenim se kriterijima sudi svakome pojedinačno. Ne previđa se, dakako, nijedan vid čovjekova života. Kako glasi konačna presuda? Doći će do podjele čovječanstva, koju Isus na ovome svijetu uobličuje kao poziv:

"Uđite na uska vrata! Jer široka su vrata i prostran put koji vodi u propast i mnogo ih je koji njime idu. O kako su uska vrata i tijesan put koji vodi u Život i malo ih je koji ga nalaze!" (Mt 7,13-14).

Ne postoji “zlatni srednji put” za neodlučne, niti neutralno boravište između Neba i pakla. Na koncu će se – što je očito već u ovom životu – praviti razlika između spašenih i izgubljenih. Jednoj će skupini Gospodin reći: “Dodite, blagoslovljeni Oca mojega! Primate u baštinu Kraljevstvo pripravljeno za vas od postanka svijeta!” (Mt 25,34), a drugi će čuti: “Ne znam odakle ste... odstupite od mene svi zlotvori!” (Lk 13,25 i 27). U drugoj skupini ne nalaze se samo slobodoumni i pogani, već i oni koji su znali za Isusovu poruku, ali mu nisu služili u poslušnosti. Začudeni uzvikuju: “Pa mi smo s tobom jeli i pili, po našim si trgovima naučavao” (Lk 13,26).

4. Posljedice za nas. Nakon smrti – gledano biblijski – nema više mogućnosti spasenja. Odluka se donosi u ovom životu. Zato Gospodin Isus kaže: “Borite se da uđete na uska vrata” (Lk 13,24). Na Sudu će se otvoriti knjige Božje sa svim pojedinostima o našim ovostranim djelima (Otk 20,12). Blago onome koji se nađe zapisan u knjizi života. Nekršćanske religije nemaju spasonosnu moć. Ne znamo koliko će se onih što nisu čuli radosnu vijest a težili su Bogu (Dj 17,27) i stremili vječnome životu spasiti (Rim 2,7). No za nas koji smo čuli evanđelje jednostavno nema isprike ni bijega propustimo li spasenje (Heb 2,3). Imali smo mogućnost spasiti se. A kako primiti spasenje, opširno je izloženo u Dodatku (I. dio, toč. 10).

PSp7: Što je s djecom koja su umrla prerano da bi mogla odlučiti? Što je s pobačenima ili duševno bolesnima? Jesu li oni izgubljeni?

OSp7: Tu je, prije svega, temeljno pitanje: Od kojeg trenutka embrij smatrati čovjekom. Vjeruje li se suvremenim svjetovnim shvaćanjima, stječe se dojam da je to stvar proizvoljnosti osobnog shvaćanja ili državnog zakonodavstva. Tražimo li pouzdana mjerila za početak bivanja čov-

jekom, nalazimo ih u Bibliji. Individualno postajanje čovjekom nastupa stapanjem muške sjemene i ženske jajne stanice. Pri svakom embrionalnom razvitku radi se o neposrednom Stvoriteljevu zahvatu: "Jer ti si moje stvorio bubrege, satkao me u krilu majčinu. Hvala ti što sam stvoren tako čudesno, što su djela tvoja predivna" (Ps 139,13-14). Kad poziva Jeremiju, Bog ukazuje na to da ga je već davno prije njegova rođenja smatrao osobom i odabrao ga za dodijeljeni mu zadatak: "Prije nego što te oblikovah u majčinoj utrobi, ja te znadoh; prije nego što iz krila majčina izađe, ja te posvetih, za proroka svim narodima postavih te" (Jer 1,5).

Upamtimo: Čovjek je pojedinac otpočetka i prema brojnim biblijskim tekstovima (npr. Lk 16,19-31; Hebr 9,27) vječno stvorenje čije postojanje nikada neće ugasnuti.

No gdje ostaje čovjek nakon što prijeđe ovu "dolinu smrti"? Jasan je slučaj svih onih koji su čuli evanđelje i znali donijeti odluku. I volja je Božja jasna: "Gospodin... je strpljiv prema vama jer neće da tko propadne, nego hoće da svi prispiju k obraćenju" (2 Pt 3,9). Stoga spasenje ili propast ovise samo o našoj volji. Slobodni smo poći u Nebo ili pakao. Oba su puta otvorena našoj odluci (Ponovljeni zakon 30,19; Jer 21,8).

Navedene skupine ljudi, međutim, ne raspolažu voljom da donesu takvu dalekosežnu odluku. Prema jednom srednjovjekovnom krivovjerju, duše nekrštene djece nakon prerane smrti bivaju proklete. To je nebiblijsko učenje po kojem krštenje spašava malodobne. Prema središnjim biblijskim iskazima spasonosnu moć nema krštenje, već vjera u Gospodina Isusa (Dj 16,31). Da bismo odgovorili na navedeno pitanje ne pomaže nam, dakle, krštenje djece, koje ionako nije moguće za pobačene. Rješenje nalazimo u Božjem mjerilu: "Odista, Bog zla nikada ne čini" (Job 34,12), jer njegov je sud apsolutno pravičan (Otk 16,7) i vrši se bez obzira na osobu (1 Pt 1,17; Rim 2,11). Tako

možemo biti sigurni da navedene osobe ne bivaju proklete. One same ne snose nikakvu krivnju za svoju sudbinu. Kad su Isusu donosili malu djecu (čak i dojenčad), učenici su u tome vidjeli nepotrebno dosađivanje Gospodinu Isusu, budući da je iza sebe imao naporan dan. No Isus tom prigodom na poseban način predstavlja djecu kao nasljednike kraljevstva nebeskog: "Pustite dječicu da dolaze k meni; ne priječite im jer takvih je kraljevstvo Božje!" (Mk 10,14).

PSp8: *Nije li Juda baš morao izdati Isusa da bi se omogućilo spasenje?*

OSp8: Treba upamtiti da spasenje nije omogućeno po Judi već po Isusu. Smrt Gospodina Isusa bila je nužna da bi se ostvarilo spasenje za čovjeka. Netko posve čist od grijeha morao je podnijeti osudu za grijeh zastupajući grešnika. Prema planu Božjemu on je "predan za opacine naše i uskrišen radi našega opravdanja" (Rim 3,25). U izvršenju raspeća od namjere do djela sudjelovalo je mnogo ljudi, Židova i Rimljana: Veliko vijeće Izraela (Mk 14,64), okupljeno mnoštvo naroda (Iv 19,7; Dj 13,28), Pilat (Mk 15,15) i rimski vojnici (Dj 13,28). I Juda je u tome neposredno sudjelovao – izdajom. Kod njega nije bilo "božanske prisile", već je to bila njegova slobodna odluka. To što je Gospodin Isus predvidio Judino slobodno djelovanje (Iv 13,21-30) i što je to već u SZ proročki viđeno u pojedinostima (Zah 11,12-13), stvar je Božjega sveznanja, no ne i prisile. Judini motivi ne mogu se jednoznačno razaznati iz biblijskih tekstova. Utemeljitelj krelinškoga odmarališta *Heinrich Kemner* iznio je čak mogućnost da je Juda želio dovesti Gospodina u takvu goruću situaciju ne bi li konačno pokazao svoju moć Izraelu. Juda nakon toga nije mogao shvatiti kako Isus pasivno dopušta da ga ubiju. Pa i ako su mnogi ljudi neposredno pridonijeli Isusovoj smrti, time ipak nisu bili pravi uzročnici jer je Isus umro

zbog grijeha cijelog čovječanstva. Svaki od nas sudionik je u Isusovu ubojstvu jer “za naše grijehе probodoše njega, za opačine naše njega satriješe. Na njega pade kazna – radi našeg mira, njegove nas rane iscijeliše” (Iz 53,5).

Petrovo nijekanje Isusa pred beznačajnom služavkom usporedivo je s Judinom izdajom. Bitna razlika između njih dvojice nije u grijehu nego u pokajanju. Petar je požalio zbog svog nijekanja (2 Kor 7,10: “žalost po Božju”) i pokajao se te mu je oprošteno. I Juda bi primio oprostene da ga je tražio na pravome mjestu – u Isusa. Juda se nije vratio svome Gospodinu, zato ostaje “Jao!” nad njegovim djelom: “Sin Čovječji, istina, ide kako je određeno, ali jao čovjeku onomu koji ga predaje” (Lk 22,22).

PSp9: *Da uopće rodim dijete kad je mogućnost da propadne 50%? (Pitanje mlade žene koja je netom uzvjerovala).*

OSp9: Mnogi bračni parovi ne žele više rađati djecu zbog rastućeg zagađenja okoliša ili prijeteeće opasnosti od rata zbog današnjeg svjetskog oružanog potencijala. U Saveznoj Republici Njemačkoj trenutno imamo negativnu stopu rasta, tako da će se broj stanovnika do kraja tisućljeća smanjiti za dva milijuna: sa 61 na 59 milijuna. Drukčije shvaćanje prenosi *Luther* odgovorom na poznato pitanje što bi učinio kad bi sutra propao svijet: “Posadio bih stabalce jabuke.”

Postavljeno pitanje izražava visoku svijest o odgovornosti, koja ne samo da ima u vidu vječnost, već joj daje prednost pred svim ostalim poticajima. Da bi se na nj odgovorilo valja nam razjasniti dva zasebna pitanja: što nam Biblija govori o broju djece i kako ona odgovara na pitanje o spasenju naše djece. Prvi nalog koji je Bog dao ljudima glasio je: “Plodite se i množite!” (Postanak 1,28); taj nikad nije ukinut. Sposobnost začeca i rađanja djece božanski je dar ljudima kao i sama djeca: “Evo: sinovi su

Jahvin dar, plod utrobe njegova je nagrada" (Ps 127,3). Bogatstvo djecom tumači se kao poseban blagoslov: "Blago čovjeku koji njima (djecom) napuni tobolac" (Ps 127,5). "Žena će ti biti kao plodna loza u odajama tvoje kuće; sinovi tvoji ko mladice masline oko stola tvojega. Eto, tako će biti blagoslovljen čovjek koji se Jahve boji!" (Ps 128,3-4). Bog nam ne poklanja samo djecu, njemu je jako stalo do toga da se ona odgajaju u njemu:

"Utisnite ove moje riječi u dušu... poučite u njima svoje sinove; izgovarajte ih kad sjedite u svojoj kući i kad idete putem; kad lijegate i kad ustajete" (Pnz 11,18-19).

Slijedimo li taj Božji savjet, plod neće izostati: "Upućuj dijete prema njegovu putu, pa i kad ostari neće odstupiti od njega" (Izr 22,6). Stoga spokojno možemo imati djecu jer će uz takav odgoj pronaći vjeru i biti spašeni. Veliko Božje obećanje vrijedi: "Ja ljubim one koji ljube mene, i nalaze me koji me traže" (Izr 8,17). Bog gaji osobitu ljubav prema mladeži koja mu se obraća: "Spominjem se mladosti tvoje privržene, ljubavi tvoje vjereničke: ti pođe za mnom u pustinju, po zemlji gdje se ne sije" (Jer 2,2).

Kao vjernici možemo spokojno radati djecu jer mogućnost da propadnu nipošto nije 50:50; ako ih biblijski odgojimo nad njima je Božje obećanje. Iskustvo mnogih vjerničkih bračnih parova potvrđuje da djeca također nalaze vjeru ako ih se odmalena usmjerava na biblijski način.

PSP10: *U Bibliji se spominje Božje odabranje čovjeka. Imamo li još uvijek slobodnu volju, ako su odluke o spasenju ili propasti već davno donesene?*

OSp10: Učenje o predestinaciji (lat. *praedestinatio*: predodređenje) zastupali su prije svega *Augustin* i *Calvin*. To je učenje koje polazi od Božjeg predodređenja da su ljudi predviđeni za vjeru ili nevjeru, za spas ili propast. Zbog te dvostruke mogućnosti govori se o "dvostrukoj predestinaciji". Tu misao treba ispitati uz pomoć Biblije.

U odgovorima na prethodna pitanja posebno je isticana čovjekova sloboda odlučivanja. Pritom se mogao stvoriti dojam da je čovjek jedini koji djeluje, a Bog se vlada samo pasivno. No to nije primjereno biblijskom svjedočanstvu jer u Rimljanima 9,16 i 18 čitamo: "Nije dakle do onoga koji hoće niti do onoga koji trči, nego do Boga koji se smiluje. Tako dakle: smiluje se komu hoće, a otvrdnjuje koga hoće." Tu je naglasak jednoznačno na Božjem djelovanju. Čovjek se nalazi u djelatnim i slobodnim Stvoriteljevim rukama jednako kao i glina u stvaralačkim rukama lončara: "Čovječe, tko si ti zapravo da se pravdaš s Bogom? Zar da djelo rekne tvorcu: "Što si me ovakvim načinio? Ili zar lončar nema vlasti nad glinom da od istoga tijesta načini posudu sad časnu, sad nečasnu" (Rim 9,20-21). Time nemamo nikakva prava na spasenje. Čovjekova slobodna odluka uvijek je združena s Božjim odabirom. Misao o odabiru osobito obrazlažu sljedeći biblijski stihovi:

- *Matej 22,14*: "Doista, mnogo je zvanih, malo izabranih."
- *Ivan 6,64-64*: "A ipak, ima ih među vama koji ne vjeruju. Jer znao je Isus od početka koji su oni što ne vjeruju, i tko je onaj koji će ga izdati. I doda: Zato vam rekoh da nitko ne može doći k meni ako mu nije dano od Oca."
- *Efežanima 1,4-5*: "Tako: u njemu (Isusu) nas sebi izabra prije postanka svijeta da budemo sveti i bez mane pred njim; u ljubavi nas predodredi za posinstvo."
- *Rimljanima 8,29-30*: "Jer koje predvidje, te i predodredi da budu suobličeni slici Sina njegova te da on bude prvorođenac među mnogom braćom. Koje pak predodredi, te i pozva; koje pozva, te i opravda; koje opravda, te i proslavi."
- *Djela apostolska 13,48*: "Pogani koji su slušali radovali su se i slavili riječ Gospodnju te povjerovali oni koji bijahu određeni za život vječni."

Što se tiče biblijskoga shvaćanja odabranja sljedeći su aspekti od temeljnog značaja:

1. *Vrijeme*: Odabir se zbio u dalekoj prošlosti, u svakom slučaju prije našega postojanja: prije postanka svijeta (Ef 1,4), prije začeca (Jer 1,5) i u samom početka (2 Sol 2,13).

2. *Služba*: Odabir uključuje služenje Bogu. Tako npr. izabire Bog Salomona da sagradi hram (1 Ljet 28,10), pleme Levijevu za svećeničku službu (Ponovljeni zakon 18,5); Isus izabire učenike za apostolsku dužnost (Lk 6,13; Dj 1,2), Pavao postaje "izabrano oruđe" za misiju među poganima (Dj 9,15); svi su vjernici izabrani da donose rod (Iv 15,16).

3. *Bez obzira na osobu*: Odabir nije po ljudskim zaslugama ili mjerilima. Štoviše, Bog gleda na neznatne: Izrael je najmanji narod (Ponovljeni zakon 7,7), Mojsije nema govorničkog dara (Izlazak 4,10), Jeremija se smatra premladim (Jer 1,6), a Isusovoj Crkvi na ovome svijetu većinom pripadaju beznačajni (1 Kor 1,27-28).

4. *Na spasenje, a ne na propast*: Čemu je Bog težio – našem spasenju ili propasti? Svoju nam namjeru Bog jasno priopćuje: "Kao što pastir brine za ovce svoje kad se nađe uza stado raspršeno, i ja ću se pobrinuti za svoje ovce" (Ez 34,12). Isus sažima razlog svoga dolaska na ovaj svijet u rečenici: "Sin je Čovječji došao da spasi što je izgubljeno" (Mt 18,11).

Sam Bog nastoji u Isusu zadobiti ljude za vječni život. Božja volja za spasenje usmjerena je na cjelokupno čovječanstvo: "(Bog) hoće da se svi spase i dođu do spoznanja istine" (1 Tim 2,4). Ta je volja božja objavljena i u 1. Solunjanima 5,9: "Ta Bog nas nije odredio za gnjev, nego da imamo spasenje." Postaje nam jasno: u Pismu nalazimo čvrstu, nedjeljivu vezu između spasenja i izabranja, dok između prokletstva i izabranja nema takve povezanosti. Bog dakle nikoga ne izabire za propast. Tako je Bog otvrdnuo srce faraonu tek na temelju njegovu upornog poganskog držanja. Faraon nikako nije za to bio predodređen prije rođenja. Da postoji "prekasno" Biblija svjedoči uvi-

jek iznova, no nekakvo predodređenje za pakao Biblija nigdje ne naučava. Herod je smaknućem Ivana Krstitelja prešao granice svoje sposobnosti slušanja, pa mu Isus više nije odgovarao (Lk 23,6).

Upamtimo. Oboje vrijedi (komplementarni iskaz!): Bog izabire čovjeka za spasenje. Na čovjeku leži odgovornost da spasenje upotrijebi za sebe. Kad je izgubljeni sin ostvario odluku "ustat ću, poći svomu ocu" (Lk 15,18), otac mu je potrčao ususret da ga prihvati (Lk 15,20). Kad spasenje prihvatimo slobodnom odlukom, na nama se obistinjuje Božje obećanje: Uvijek sam te ljubio (Jer 31,3) i izabrao sam te još prije postanka svijeta (Ef 1,4). Prije nego se odlučimo za Boga, on se već davno, prije našeg vremena, odlučio za nas. Bog očekuje i poštuje odluku naše volje: no bez njegova smilovanja prihvaćanje ne bi bilo moguće (Rim 9,16). Kod kolikih ljudi zajednički djeluju Božje odabranje (Fil 2,13) i slobodna ljudska volja (Fil 2,12), zna samo Gospodin.

PSp11: *Možete li mi prirodno znanstveno dokazati da postoji pakao? (Pitanje gimnazijalke)*

OSp11: Iskaznom polju znanosti jasno su postavljene granice, koje se, nažalost, prečesto previđaju. Mogućnosti spoznaje i objašnjenja dosežu samo dokle se mogu mjeriti procesi materijalnoga svijeta. Tamo gdje nisu mjerljivi niti se daju izraziti brojkama, znanost nam ne može ništa više objasniti. Stoga prirodna znanost ne smije prekoračiti postavljene joj granice, inače prestaje biti znanost i postaje čista spekulacija. Zato znanost nije izvor informacija pomoću kojih bi se moglo saznati nešto o podrijetlu ili svršetku svijeta. Ni o pitanjima s onu stranu "zida smrti" nijedna nam znanost ne može ništa reći.

Ako nam, dakle, znanost ne može ništa reći o postojanju pakla, ipak postoji jedinstveno mjesto koje nas pouzdano

obavještava o tome: na Golgotskom križu možemo očitati stvarnost Neba i pakla. Križ je najbolji tumač Pisma. Kad bi svi ljudi stizali u nebo automatski, kao na tekućoj vrpici, Križ bi bio nepotreban. Kad bi postojala neka religija ili neki drugi način postizanja spasenja, Bog ne bi dopustio da mu ljubljani Sin iskrvari na križu. Na Križu možemo jasno očitati: pakao zaista postoji. Gospodin Isus je na njem učinio sve da budemo oslobođeni od pakla. Bez Golgotskog čina svi bismo bili prokleti (Rim 5,18). Događaj na Križu možemo sažeti jednom jedinom rečenicom: "Tu Sin Božji spašava od pakla!" Za čovjeka nikada nije učinjeno ništa veće od djela na Golgoti. Gospodin Isus propovijedao je upečatljivo o ljubavi i milosrđu, milosti i pravednosti, pozivajući u Nebo, no s osobitom ozbiljnošću govorio je o paklu. On ga opisuje kao provaliju bez dna, mjesto "gdje crv njihov ne gine niti se oganj gasi" (Mk 9,48) i kao mjesto "vječne muke" (Mt 25,46). Poznajući tu stvarnost najoštrije upozorava da ne dospijemo tamo:

"Ako te tvoje desno oko sablažnjava, iskopaj ga i baci od sebe. Ta bolje je da ti propadne jedan od udova nego da ti cijelo tijelo ode u pakao" (Mt 5,29-30).

"Bolje ti je ući u život kljastu ili hromu, nego s obje ruke ili s obje noge biti bačen u oganj vječni" (Mt 18,8).

5. Pitanja o religijama (PR)

Bit religija: Iz djela stvaranja svatko može zaključiti da postoji Stvoritelj (Rim 1,19-21). Od pada u grijeh savjest ukazuje na stanje odvojenosti od Boga i grešno čovjekovo ponašanje: "pokazuju (pogani) da je ono što Zakon nalaže upisano u srcima njihovim. O tom svjedoči i njihova savjest, a i prosuđivanja kojima se među sobom optužuju ili brane" (Rim 2,15). U *vlastitu* mišljenju i htijenju svi su narodi tražili put povratka k Bogu i pritom razvili najrazličitije religije. Riječ religija potječe od latinske riječi *religio* (savjesnost, strah Božji), koja je izvedena od glagola *re-ligare* (vezivanje, ponovno vezivanje). To se vezivanje uglavnom pokušava postići na dva načina svojstvena svim religijama: pomoću svakojakih propisa koje su izmislili ljudi (npr. žrtveni obredi) i pomoću predmeta koje smatraju važnima (npr. kipovi Buddhe, molitvene vrtilice, Crni kamen u Meki). Religijom smatramo sve ljudske napore da se dođe do Boga. S evanđeljem je obratno: Bog sam djeluje i dolazi k ljudima. Dosljedno tome biblijski način ne smatramo religijom.

PR1: *Ima toliko religija, ne mogu baš sve biti krive. Nije li neprimjereno što kršćanstvo tvrdi da je jedini put u vječni život?*

OR1: Baš nijedna religija, ponaša li se kao religija, ne spašava – ni kršćanska. Postoji samo jedan Bog, naime onaj

koji je stvorio nebo i zemlju. Samo Biblija izvješćuje o tome Bogu. Zato nam samo on može pouzdano reći što služi našem spasenju. Kad bi nas neka religija mogla spasiti od vječne propasti, ne bi nam Bog spominjao ovu. Tada bi Isusova smrt na križu bila nepotrebna. No budući da je golgotska žrtva prinesena, ona je postala neophodnom za spasenje. Time nam Isusov križ jednoznačno ukazuje da pred svetim Bogom nema jeftinijeg načina brisanja grijeha. U Isusovoj smrti na križu Bog je osudio naše grijeha, tako da nas spašava samo osobno obraćanje i predanje života Isusu Kristu. U svim religijama čovjek se mora izbaviti vlastitim naporima; prema evanđelju Bog je sve učinio po svome Sinu, a čovjek spasenje prima samo vjrom. Zato se u Djelima 4,12 izričito kaže: "I nema ni u kome drugom spasenja. Nema uistinu pod nebom drugoga imena (osim Isusova) dana ljudima po kojemu se možemo spasiti." Osim Isusa ne postoji drugi "most" do Neba!

Sve su religije samo blještave fatamorgane u pustinji izgubljenog čovječanstva. Ožednjelome ne pomaže utvara izvora. Isto tako ideja o toleranciji prema svim tvorevina-ma ljudske mašte konačno vodi u smrt (Izr 14,12). Čovjeku treba svježe vode. Biblija s velikom jasnoćom ukazuje na jedinu stvarnu oazu, jedinu mogućnost za preživljavanje – Isusa Krista:

"Ja sam put, istina i život, nitko ne dolazi Ocu osim po meni" (Iv 14,6).

"Jer nitko ne može postaviti drugoga temelja osim onoga koji je postavljen, a taj je Isus Krist" (1 Kor 3,11).

"Tko ima Sina, ima život; tko nema Sina Božjega, nema života" (1 Iv 5,12).

PR2: *Ne molimo li se mi, tj. kršćani i muslimani, jednom te istom Bogu? (Pitanje jednog nazočnog muslimana.)*

OR2: "Smijem li postaviti protupitanje: je li Vaš bog, Alah, otac Isusa Krista?" – "Nije, Alah nema sina. To bi

bila hula!" – "Vidite, tada Vaš i moj Bog nisu isti Bog." Što se tiče mnogih religija, nameće se i mnogim drugima tolerantno pitanje ne štuju li konačno sve one istoga Boga.

Već u starozavjetno doba Bog Biblije svjedoči o sebi kao jedinome: "Ja sam prvi i ja sam posljednji, osim mene Boga nema" (Iz 44,6); "Ja, ja sam Jahve, osim mene nema spasitelja" (Iz 43,11). Taj živi Bog jest Bog Abrahamov, Izakov i Jakovljevi; on je otac Isusa Krista (Mk 14,34). Ukazat ćemo na sljedeće razlike između Alaha i Oca Isusa Krista:

1. *Odnos Boga i ljudi.* U islamu se Bog uopće ne objavljuje. On ostaje u nedostižnoj daljini. Stalni zov "Allahu ekber" – Bog je uvijek sve veći – govori da čovjek ne može stupiti u osobni odnos s njime. Alah uvijek ostaje onostran, stolujući visoko nad svojim podanicima poput nekog orijentalnog vladara.

2. *Odnos otac-dijete.* Muslimanu su pojmovi kao npr. položaj čovjeka kao djeteta Božjeg i Božje očinstvo ("Abba, dragi Oče", Rim 8,15) ne samo nerazumljivi već, što više, bogohulni jer je Alah strogo odvojen od ovoga svijeta.

3. *Bog kao čovjek.* Središnji događaj biblijske povijesti spasenja jest Božje postajanje čovjekom u Isusu Kristu. Bog nije samo živio među nama već je pretrpio sve grijeha – do smrti na križu. Izbavljenje čovjeka koje iz toga proizlazi, za islam nije izvedivo.

4. *Božje milosrđe i ljubav.* Ako Bog može biti milosrdan prema grešniku, onda je cijena tomu neshvaljivo velika: "...nego si me grijesima svojim mučio, bezakonjem svojim dosađivao mi" (Iz 43,24). Bog nam je milosrdan jer nas je skupo platio (1 Kor 6,20; 1 Petr 1,19). Alahovo milosrđe ne košta ništa, ono je samovoljno.

5. *Bogje naše uzdanje.* Islamu je nezamisliv Bog koji nam poklanja utočište, sigurnost, mir i sigurnost spasenja: "...ni dubina, ni visina, ni ikoji drugi stvor neće nas moći rastaviti od ljubavi Božje u Kristu Isusu Gospodinu našem." (Rim 8,39). Islamu je nezamislivo Božje samoponiženje do smrti

na križu i Sveti Duh, izliven u našim srcima, kao što mu je nezamisliv i ponovni Isusov dolazak u sili i slavi.

Bog Kur'ana i Bog Biblije tu i tamo možda pokazuju tekstualne sličnosti. Pogledamo li поближе, među njima nema ništa zajedničkog. Zato to i nije isti Bog, kojem se mole muslimani i kršćani.

PR3: *Po čemu mogu spoznati da evanđelje nije religija već da je božanskog podrijetla?*

OR3: Već nam i neke upadljive razlike između religija i evanđelja mogu pomoći pri ispitivanju istinitosti:

1. U svim religijama čovjek pokušava sam dosegnuti Boga, no nijedan tragatelj ne može doista posvjedočiti: "Našao sam osobni odnos s Bogom, imam mir u srcu, moja je krivnja oprostena, imam sigurnost vječnog života." U evanđelju Isusa Krista Bog se obraća nama. Pomoću križa premošćuje provaliju grijeha i poklanja nam izbjavljenje. Tko to prihvaća, može svjedočiti: "Uvjeren sam doista: ni smrt ni život... neće nas moći rastaviti od ljubavi Božje" (Rim 8,38-39).

2. Proročki navještaji Spasitelja u SZ (npr. Postanak 3,15; Brojevi 24,17; Iz 11,1-2; Iz 7,14) doslovce se ispunjavaju. Ni u kojoj religiji ne postoje takva proročanstva s navještenjem i ispunjenjem.

3. Bog je dakle sve religije osudio kao služenje idolima i vraćanje (1 Kor 6,9-10; Otk 21,8). Ni jedna od brojnih religija ne može spasiti (Gal 5,19-21). Da takva postoji, Isus bi nam je preporučio i ne bi trebao pretrpjeti gorku smrt na križu. No Sin je Božji otišao na križ kako bi ostvario jedinu postojeću mogućnost za spasenje. Zato i kaže: "Pođite dakle i učinite mojim učencima sve narode..." (Mt 28,19).

4. Bog je ovjerio žrtvu Isusa Krista njegovim uskrsnućem od mrtvih (Rim 4,24-25). Njegov je grob jedini trajno

prazan grob u svjetskoj povijesti: “Što tražite živoga među mrtvima? Nije ovdje, nego uskrsnu” (Lk 24,5-6). Svi su osnivatelji religija pomrli i ostali mrtvi, samo je Isus mogao reći: “...ja živim i vi ćete živjeti” (Iv 14,19).

5. U svim se religijama čovjek pokušava izbaviti sam, svojim djelima. Nasuprot tome evanđelje je Božje djelo (Iza 43,24; Iv 3,16). Spasonosnom djelu s Golgote čovjek ne može pridonijeti ništa.

6. Religije polaze od lažne slike čovjeka i shodno tome stvaraju lažni prikaz Boga. Jedino nam Biblija govori tko smo mi i tko je Bog. Sami nismo u stanju izmijeniti se tako da bismo se dopali Bogu jer smo “lišeni slave Božje” (Rim 3,23).

7. Ni u jednoj religiji Bog ne napušta Nebo da bi spasio čovjeka. U Isusu je Bog postao čovjekom: “I Riječ tijelom postade i nastani se među nama i vidjesmo slavu njegovu – slavu koju ima kao Jedinorođenac od oca – pun milosti i istine” (Iv 1,14).

Stoga Isus Krist nije alternativa religiji. On je njezino poricanje i odbacivanje. On je jedini put kući – u dom Božji (Iv 14,6).

6. Pitanja o životu i vjeri (PŽ)

PŽ1: *Zašto živimo na zemlji?*

OŽ1: Naš život ne postoji stoga što smo proizašli iz nekog evolutivnog procesa, već zato što je bila volja Božja da stvori čovjeka. Biblija nam nigdje ne navodi razlog za stvaranje čovjeka. Možda nas je Bog stvorio zato što je bio sam; što se radovao stvaranju; što je želio imati sudruga ili zato što je želio stvoriti bića koja bi volio. Knjiga postanka 1,26-27 govori nam o volji Božjoj da stvori čovjeka i o izvršenju toga: "I reče Bog: 'Načinimo čovjeka na svoju sliku, sebi slična...' Na svoju sliku stvori Bog čovjeka, na sliku Božju on ga stvori, muško i žensko stvori ih." Iz ovoga je jasno: mi smo željena bića. Mi dakle nismo niti "kozmička potucala" (*F. Nietzsche*) ni "Cigani na rubu svemira" (*J. Monod*), ni nekakvi viši potomci životinjskoga carstva, već potječemo od neposrednoga stvaralačkog čina Božjeg. Povrh toga, Biblija nam govori da nas Bog ljubi: "Ljubavlju vječnom ljubim te, zato ti sačuvah milost" (Jer 31,3) ili: "Uistinu, Bog je tako ljubio svijet te je dao svoga Sina Jedinorođenca da nijedan koji u njega vjeruje ne propadne; nego da ima život vječni" (Iv 3,16). Ovaj nam redak povrh toga pokazuje da smo određeni za vječni život.

PŽ2: *Što je smisao života?*

OŽ2: Mi ljudi smo jedina zemaljska bića koja se pitaju o smislu. Pokreću nas tri temeljna pitanja: Odakle dolazim?

Zašto živim? Kamo idem? Mnogi su o tome razmišljali. Filozof *Hans Lenk* iz Karlsruhea naglašava da od njegova stručnog područja ne trebamo očekivati nikakve odgovore, kad piše: "Filozofija rijetko daje konačna sadržajna rješenja; ona je problemska struka, a ne struka građe i rezultata. Za nju je, između ostaloga, mnogo važniji neki novi vid problema nego djelomično rješenje nekog tradicionalnog pitanja."

Pisac *Hermann Hesse* piše: "Život je besmislen, grozan, glup a ipak prekrasan – ne ruga se čovjeku, ali se o čovjeku ne brine nimalo više nego o kišnoj glisti." Francuska egzistencijalistička spisateljica i ateistkinja *Simone de Beauvoir* vara se u besmislenosti: "Kakva smisla ima život ako se radikalno uništava, i uništiti će se? Zbog čega je onda postojao? Na koncu, besmisleno je sve: ljepota života, ljudska djela – sve. Život je apsurdan." Ni znanosti poput psihologije, biologije ili medicine ne mogu nam dati odgovor jer pitanje o smislu ne spada u njihovo iskazno područje.

Neki ljudi smisao svog života vide u tome da:

- žele činiti dobro: Mnogi njeguju tu humanističku misao, koja još nije specifično kršćanska. Činiti dobro naloženo je dođuše i kršćanima (Gal 6,10; 2 Sol 3,13), no tko čini dobra djela time još nije kršćanin.
- sami postignu ugled: Sportaši teže naslovima svjetskih prvaka i zlatnim odličjima. Umjetnici traže priznanje na pozornicama ovoga svijeta.
- sebi žele pribaviti neprolaznost: Misle da će tako nastaviti živjeti u svojoj djeci ili u društvu (npr. zakladama povezanim s njihovim imenom). Drugi se žele ovjekovječiti u svojim pjesmama, sjećanjima ili dnevnicima.

Moramo imati na umu: sva je svjetska slava samo privremena. Nakon smrti mi sami od toga nemamo ništa jer ondje kamo idemo "više nemamo udjela ni u čem što biva pod suncem" (Prop 9,6).

Ako je naš život djelo Božje, on može biti smislen jedino ako živimo s Bogom i ako ga on vodi. Ljudsko bi srce – čak i kad bi posjedovalo svu sreću ovoga svijeta – ostalo nespo-kojno, prazno i neispunjeno kada ne bi nalazilo mira u Bogu. Zato od Boga želimo saznati što nam daje smisao. Neka to bude skicirano u tri točke:

1. Božji je cilj za naš život da uzvjerujemo. Bez spasono-sne vjere u Gospodina Isusa Krista propadamo. Zato je Pavao nadgledniku zatvora u Filipima rekao: “Vjeruj u Gospodina Isusa i spasit ćeš se – ti i dom tvoj!” (Dj 16,31). U tom smislu Bog “hoće da se svi ljudi spase i dođu do spoznaje istine” (1 Tim 2,4). Zato što je to spasenje za svaki ljudski život iznimno važno, Gospodin Isus je uzeto-me kao prvo rekao: “Otpuštaju ti se grijesi!” (Mt 9,6). Spasenje duše s Božjeg stajališta ima prednost pred iscje-ljenjem tijela.

2. Kad smo spašeni, stupamo u službu za Boga: “Služite Jahvi u veselju!” (Ps 100,2). Kao Isusovim učenicima, naš život mora biti tako usmjeren da i druge učinimo Njegovim učenicima (Mt 28,19).

3. “Ljubi svoga bližnjega kao sebe samoga” (Mt 22,39). S tom zapovijedi Bog nas ne obvezuje na ljubav prema onima negdje tamo u Južnoj Africi ili Čileu, već prema ljudima koji su nam neposredno povjereni; prema našem bračnom partneru, našoj djeci, našim roditeljima, našim susjedima, našim kolegama na poslu. Da ljubimo sebe, Biblija pretpostavlja kao činjenicu, no ta ljubav mora vri-jediti i za bližnjega.

To što smo postigli u vjeri a navedeno je u točkama 2 i 3, Biblija opisuje kao plod našega života. Nasuprot svim prolaznim uspjesima ostaje samo rod (Iv 15,16). Bog ga traži na koncu našega života i pita nas što smo s povjerenim talentima (život, vrijeme, novac, nadarenost) priskrbili (Lk 19,11-27). Čak i čaša hladne vode, koju smo pružili u ime Isusovo, ima značenje za vječnost (Mt 10,42).

PŽ3: *Kako da primijenim vjeru u svakodnevnom životu?*

OŽ3: Tko je od srca povjerovao u Isusa Krista, u njegovu će životu biti vidljiva jasna promjena. Tri točke označuju novi životni put:

1. Prekid s grijehom: Nakon što smo obraćenjem zadoobili oprostjenje za svu krivnju, dolazimo do novoga načina života koji temeljito prekida s grijehom. Kao nanovo-rođeni kršćani nismo bezgrešni, no ono što nam se prije događalo kao “po voznome redu” stiže nas sada kao “željeznička nesreća”. Poštovanje zapovijedi, koje nisu zamišljene kao zabrane već kao pomoć za uspješan život, našem će životu biti odlučujući korektiv. S tim novim usmjerenjem pokazujemo Bogu da ga ljubimo (1 Iv 5,3), a našim smo bližnjima kao “pismo Kristovo” (2 Kor 3,3) koje svatko može pročitati.

2. Svakodnevni život u vjeri: Tko vjeruje u Krista i zbog toga se stalno bavi Biblijom, nalazi mnoštvo naputaka, koji će mu pomoći u svim područjima života, a niže su navedeni odabrani stihovi. Budući da se u ovom odjeljku radi gotovo isključivo o zemaljskim vidovima vjere, ovdje do punog izražaja dolaze starozavjetne Salomonove knjige – Mudre izreke i Propovjednik. U njima nalazimo upute za vlastitu osobu (a) i za ophođenje s drugim ljudima (b):

a) *O vlastitoj osobi:*

- tijelo (Rim 13,14; 1 Kor 3,17; 1 Kor 6,19)
- jelo i piće (Izr 23,20)
- (način ishrane prije pada u grijeh: Post 1,26)
- način ishrane poslije potopa (Post 9,3-4; 1 Kor 8,8; Kol 2,16; 1 Tim 4,3-5)
- spavanje (Ps 4,9; Izr 6,6-11; Izr 20,13; Prop 5,11)
- nužni rad (Izl 20,9-11; Izl 23,12; Izr 6,6-11; Izr 14,23; Izr 18,9; Izr 21,25; Prop 3,13; Prop 10,18; 2 Sol 3,10)
- rad kao životno načelo (Prop 2,3-11)

- nagrada suradnika (Iza 65,23; Jer 22,13; Lk 10,7)
- slobodno vrijeme (Izr 12,11b)
- stjecanje novca i dobara (Prop 4,6; 1 Tim 6,6-8; Heb 13,5)
- posve ovozemaljske težnje, ovostrani životni sadržaji (Prop 2,2-11)
- posjed (Mt 6,19; Izr 10,22)
- bogatstvo (Izr 11,28; Izr 13,7; Izr 14,24; Prop 5,18)
- gradnja kuće (Ps 127,1; Jer 22,13)
- sport (1 Kor 9,24-25; 1 Tim 4,8)
- brige (Ps 55,23; Izr 12,25; Fil 4,6; 2 Tim 2,4; 1 Pt 5,7)
- seks u braku (Izr 5,18-19; Prop 9,9; 1 Kor 7,3-6)
- seks izvan braka (Izr 5,20-23; Izr 6,24-32; Jer 5,8-9; Heb 13,4b)
- grijeh (Post 4,7; Ps 65,4; Iv 20,23; 1 Iv 1,9; 1 Iv 5,17; Heb 12,1)
- alkohol (Ps 104,15; Izr 23,20-35; Izr 20,1; Ef 5,18; 1 Tim 5,23)
- način izražavanja (Ps 119,172; Izr 12,24 i 22; 14,4; 18,20-21; 25,11; Ef 5,19; Kol 4,6; Jak 1,19; Heb 13,16)
- napast (1 Pt 1,6-7; Jak 1,2 i 12)
- optužujuća savjest (1 Iv 3,20)
- bijes (Ef 4,26)
- vrijeme (Lk 19,13b; 1 Kor 7,29; Ef 5,16)
- ćud (Fil 2,5)
- snovi (Prop 5,6)
- veselje i radost (Ps 118,24; Izr 15,13; Izr 17,22; Fil 4,4; 1 Sol 5,16)
- dobra djela prema sebi samome (Mt 22,39)
- poštena mjera (Izr 11,1 i 24; Izr 20,10)
- vlastita filozofija ili religija (Izr 14,12)

- mladost (Ps 119,9; Prop 11,9; Prop 12,1)
- starost (Ps 71,9)
- smrt (Job 14,5; Ps 88,4; Prop 8,8)

Ponašanje u:

- bolesti (Prop 7,14; Jak 5,14-16)
- nevolji (Ps 46,2; Ps 50,15; Ps 77,3; Ps 73,21-28; Ps 107,6-8; Fil 4,19)
- potištenosti (Ps 42,6; Ps 119,25)
- strahu od ljudi (Ps 56,12; Ps 118,6 i 8; Izr 29,25)
- nesreći (Iz 45,7; Amos 3,6)
- svakodnevnim djelatnostima (Prop 9,10; Kol 3,17)
- davanju (Izr 11,24-25; Prop 11,1; Mal 3,10; 2 Kor 9,6-7)
- jamstvima (Izr 6,1-3; Izr 11,15; Izr 17,18)
- uzimanju u zalog (Izl 22,25-26)
- traženju smjernica (Ps 37,5; Ps 86,11; Ps 119,105)
- traženju partnera (Pjesma 3,1; Am 3,3 i 2 Kor 6,14)
- trpnji za pravednost (1 Pt 3,14)
- krivim učenjima (Kol 2,8; 2 Pt 3,17; 1 Iv 4,6)
- namjerama (Prop 9,10; Fil 4,13; Kol 3,23)

b) Napuci za ophođenje s drugima:

- bračni partner (Ef 5,22-28; 1 Pt 3,1-7; Heb 13,4)
- djeca (Pnz 6,7; Izr 13,1; Ef 6,4; Kol 3,21; 1 Tim 3,12)
- roditelji (Izl 20,12; Izr 6,20; Izr 30,17; Ef 6,1-3)
- prijatelji (Mih 7,5)
- bogobojazna i kreposna supruga (Izr 12,4a; Izr 31,10-31)
- svadljiva i razuzdana supruga (Izr 11,22; Izr 12,4b; Izr 21,19)
- neprijatelji (Izr 25,21-22; Izr 30,17; Mt 5,22 i 44; Rim 12,14)
- zli ljudi (Izr 1,10; Izr 24,1-2; 1 Pt 3,9)

- luđaci, nerazumnici (Izr 9,8; Izr 23,9)
- vjernici (Rim 12,10; Gal 6,2 i 10b; Ef 4,32; Fil 2,4; 1 Pt 3,8-9)
- nevjernici (Mt 10,32-33; Dj 1,8; Kol 4,5; 1 Pt 2,12 i 15)
- savjetnici (Izr 15,22)
- bližnji (Mt 22,39; Gal 6,10a; 1 Iv 4,17-18)
- vjerski učitelji (Heb 13,7)
- bolesnici (Mt 25,36; Jak 5,14-16)
- liječnik i lijek (Mt 9,12; 1 Tim 5,23)
- stranci i gosti (Mt 25,25; Rim 12,13; Heb 13,2)
- siromasi (Izr 3,27; Izr 19,17; Mt 25,34-40)
- zastranjeli (Jak 5,19)
- krivoučitelji (1 Iv 4,1-3; Jd 23)
- koji sumnjaju (Jd 22-23)
- udovice (1 Tim 5,3; Jak 1,27)
- radosni i žalosni (Izr 17,22; Riim 12,15)
- stari (3 Mojs 19,32; Izr 23,22; 1 Tim 5,1)
- mrtvi (Prop 9,5-6)

c) Napuci za ophođenje:

- s crkvom (Dj 2,42; Heb 10,25)
- sa svime stvorenim (Post 1,28)
- s državom (Mt 22,21; Rim 13,1-7; 1 Pt 2,13)
- s Izraelom (Zah 2,12)

3. U svijetu a ne od svijeta: Okvir djelovanja Kristova vjernika Gospodin Isus sveo je na kratku formulu: "...no budući da niste od svijeta, nego sam vas ja izabrao iz svijeta, zbog toga vas svijet mrzi" (Iv 15,19). Tko vjeruje u Isusa živi doduše u ovome svijetu kao i svi drugi, no njegov stav prema životu, povrh navedenoga u točki 2, ima vječnu dimenziju koja se očituje u njegovu odnosu prema Bogu Ocu i njegovu Sinu. Ishod njegova duhovnog vladanja je:

a) Odnos prema Bogu i Isusu Kristu:

- ljubiti Boga (Pnz 6,5; Ps 32,24; Mt 22,37)
- spoznati ga (Ps 46,11)
- vjerovati u njega (Heb 11,6)
- misliti na njega (Izr 3,5-6; Prop 12,1)
- držati njegove zapovijedi (Prop 12,13; Mih 6,8)
- zahvaljivati mu (Ps 107,8; Ef 5,20; Kol 4,2)
- slaviti ga i hvaliti (Ps 103,1-2; Ef 5,19b)
- pjevati mu (Ps 68,5; Ps 96,1)
- zazivati ga u nevolji (Ps 50,15)
- klanjati mu se (Mt 4,10b)
- približiti mu se (Jak 4,8)
- ljubiti Gospodina Isusa (Iv 211,16; 2 Kor 5,6; 2 Tim 4,8)
- zazivati ga u (Dj 7,58; Rim 10,13)
- slaviti ga i hvaliti (Otk 5,12)
- primiti ga (Iv 1,12)
- vjerovati u njega (Mk 16,16; Iv 11,25-26; Dj 16, 31; 1 Iv 3,23)
- još ga više spoznati (Ef 4,13)
- biti mu poslušan (2 Kor 10,5; 1 Pt 1,22)
- slijediti ga (Lk 14,27; Lk 14,33)
- služiti mu (Ef 6,7)
- imati s njime zajedništvo (Iv 15,2; 1 Kor 1,9; 11,23-29; 1 Iv 1,3)
- ostati u njemu (Iv 15,4)
- moliti mu se i moliti u njegovo ime (Iv 14,13-14; Dj 7,58; Ef 5,20)

b) Duhovno vjerovanje i vladanje:

- kraljevstvu Božjem davati najviše prvenstvo (Mt 6,33; Kol 3,2)

- biti plodan (Ps 126,5-6; Lk 19,13)
- donijeti plodove duha (Gal 5,22; Ef 5,9)
- skupljati blago na Nebu (Mt 6,20)
- širiti Božju riječ (2 Kor 5,20; 1 Sol 1,8)
- činiti bogougodna djela (Ef 5,10; 1 Sol 2,4)
- navješćivati evanđelje (Mt 28,19-20; Fil 1,27; 1 Tim 6,12)
- njegovati zajedništvo s vjernicima (Mt 18,20; Dj 2,42)
- živjeti u posvećenosti (1 Sol 4,3; 2 Sol 2,13; Heb 12,14)
- izdašno se baviti Biblijom (Jš 1,8; Ps 119,162; Kol 3,16)
- imati duhovne ciljeve (Ps 39,5; Fil 3,14).

PŽA: *Imam snove, koji se uvijek ponavljaju i opterećuju me. Što da mislim o tim snovima?*

OŽA: Moguće je razlikovati tri vrste snova:

1. *Snovi o Bogu:* Biblija izvješćuje o nekim snovima, u kojima je Bog govorio s ljudima (npr. Josip: Mt 1,19-25). Ili je sanjač prepoznao Boga kao neposrednog sugovornika (npr. Salomon: 1 Kr 3,5-15; Danijel: Dn 7), ili je Bog poslao tumača svoje poruke (npr. Josip je u zatvoru tumačio snove pekaru i peharniku: Post 40). Snovi, u kojima nam govori Bog, prepoznatljivi su po tome što nas ne opterećuju niti plaše; oni će se ubrzo pokazati kao posebna pomoć u životnim situacijama. Takav govor Božji ostaje ipak po svem iskustvu rezerviran za izvanredne okolnosti.

2. *Snovi bez značenja:* Većinom su snovi površni i besmisleni, kako se vidi u Knjizi o Jobu 20,8: "Kao san bez traga on (ugled bezbožnika) se rasplinjuje, nestaje ga kao prividenja noćnog." Valja odbaciti današnji običaj simboličkog tumačenja snova: "Prijevaru vide gatar, obmanu govore snovi" (Zah 10,2). Čak i u apokrifnoj Sirahovoj knjizi 34,1-8 nalazimo korisno objašnjenje:

“Za bezumnika su prazne nade i tlapnje, i od snova ludaci okrilate. Kao hvatač sjene ili gonič vjetra takav je onaj koji vjeruje snovima. Slični su san i zrcalo: u jednome i drugom samo je prividnost... Gatanje, proricanje i sni – sve ispraznosti, sve kao tlapnje porodilje. Ako ih Svevišnji ne šalje kao glasnike svoje, ne posvećuj im ni jedne misli. Jer mnoge su sni zaludili, i propali su uzdajući se u njih.”

3. *Snovi kao neprerađeni doživljaji*: Iz nesvjesnoga, koje izmiče svjesnoj volji i razumu, mogu nastati snoviđenja kojima uzroci imaju prepoznatljivu vezu sa životom: nesvladani strahovi, nepriznata krivnja, događaji koji se ne mogu zaboraviti (primjerice ratni dojmovi, ispitni strahovi, bračne krize). Te su vrste i snovi čovjeka koji je postavio navedeno pitanje. Oslobođenje od njih moguće je pomoću dušobrižništva. Kako se u većini slučajeva radi o problemima krivnje, iskustvo oprosta jedini je put rješenja.

PŽ5: Što je grijeh?

OŽ5: Prije no što Biblija spomene riječ “grijeh”, plastično nam predočuje povijest njegove naravi (Post 3,1-13). Ona ne iznosi najprije teoriju a zatim praksu, već obratno, prvo praksu, a zatim iz nje izvodi ono temeljno. Grijeh je svoj put u ovaj svijet našao kroz napasno pitanje: “Zar vam je Bog rekao?” (Post 3,1). Grijeh je dakle djelovanje usmjereno protiv volje Božje. Pogodno zrcalo za prepoznavanje vlastita grijeha su deset Božjih zapovijedi (Izl 20,1-17) i Isusova propovijed na gori (Mt 5-7). Kad netko živi bez Božje riječi, ne poznaje Njegovu volju i tako automatski i neprestance živi u grijehu. Izraz za grijeh, koji se najprije pojavljuje u Bibliji (hebr. *chattath*) u Postanku 4,7 znači promašaj cilja, a jednako treba prevesti i grčki *hamartia*. Ostala značenja riječi grijeh su: skretanje, izvrtanje (hebr. *awon*), zloća, pokvarenost (hebr. *raa*), nasilje (hebr. *chamas*), zla ćud (hebr. *rascha*). Grijeh je već i sam izostanak pravičnosti: “Jao onom koji kuću gradi

nepravедno” (Jer 22,13). U Novome zavjetu odgovarajuća definicija grijeha glasi: “A sve što nije iz uvjerenja, grijeh je” (Rim 14,23). H. Bezzel nazvao je grijehom svođenje čovjeka na sama sebe. U Ivanu 16,9 poistovjećuje Isus opći ljudski grijeh s nedostatkom odnosa prema Njemu: “grijeh što ne vjeruju u mene.” Grijeh je velika smetnja u odnosu između Boga i čovjeka. Tko ne iskusi ispravak smjera kroz obraćenje i oprostjenje grijeha (1 Iv 1,9), doživljava posljedicu promašaja cilja koja je nepromjenjivi zakon: “Plaća za grijeh je (vječna) smrt” (Rim 6,23). Kod mnogih ljudi zdravlje stoji na prvom mjestu, no oni ne uzimaju u obzir najgoru bolest: grijeh – smrtonosnu bolest.

PŽ6: *Smiju li po Bibliji nevjenčani parovi živjeti zajedno? Otkad je par vjenčan: nakon odluke para da žele živjeti zajedno? Nakon prvog intimnog odnosa? Nakon vjenčanja u matičnom uredu ili crkvi?*

OŽ6: Da bi se pojasnila ova uvijek iznova goruća pitanja našeg doba treba u pet točaka iznijeti biblijske smjernice. Ovdje ćemo primijeniti jedno biblijsko načelo tumačenja, pri kojem se rješenje problema ne može vezati uz jedan jedini redak, već proizlazi tek iz konteksta više temeljnih iskaza (vidi načela tumačenja N5 i N6 u Dodatku, II dio):

1. *Brak i spolnost:* Bog je u svom poretku stvaranja utemeljio brak. On je njegova volja i njegova dobra zamišao: “Nije dobro da čovjek bude sam, načinit ću mu pomoć kao što je on” (Post 2,18). Brak je zamišljen kao doživotna zajednica (Mt 19,6) koja, prema formuli vjenčanja, vrijedi “dok nas smrt ne rastavi”. Pri utemeljenju te od Boga dane zajednice muža i žene, Stvoritelj je rekao: “Zato će muškarac ostaviti oca i majku i prionuti uz svoju ženu i bit će njih dvoje jedno tijelo” (Post 2,24). Biti “jedno tijelo” znači u prvom redu tjelesno, spolno zajedništvo. Ta kratka formula obuhvaća ipak cijela čovjeka, a time i dušu i duh. Dvoje

ljudi dotada različitih životnih putova, stupaju u najintimnije zajedništvo koje postoji. Oni postaju jedno u osjećanju i mišljenju, kao i u duhovnom i tjelesnom odnosu. Spolnost je dar Božji a bračni odnosi, po biblijskome viđenju, ne služe samo rađanju djece:

“Ne uskraćujte se jedno drugome, osim po dogovoru, povremeno, da se posvetite molitvi” (1 Kor 7,5).

“Neka je blagoslovljen izvor tvoj, i raduj se sa ženom svoje mladosti: neka ti je kao mila košuta i ljupka gazela, neka te grudi njene opajaju u svako doba, njezina ljubav zatravljuje bez prestanka” (Izr 5,18-19).

“Uživaj život sa ženom koju ljubiš” (Prop 9,9).

Biblija nam pokazuje pravi odnos prema pitanju spolnosti. Ona se ograđuje od stidljivosti (Pjesma 4) kao i od požude (Jer 5,8); ljubav i poštovanje određujući su okvirni uvjeti (Kol 3,19; 1 Petr 3,7).

2. Brak i zajednica kao zasad Božji: U ovome svijetu ima mnogo oblika ljudskoga zajedništva, od kojih su brak i obitelj, zajednica i država (Rim 13,1-7) po Božjoj volji. Crkva Isusa Krista i brak dvije su posebne zasade Božje, i time, nasuprot nekim mišljenjima, nikako ljudski pronalasci: zato se obje te zajednice napada u bezbožnome svijetu (1 Tim 4,3; Otk 2,9). Od stvaranja svijeta nema ljudske kulture bez braka. Brak nikada nije zastario i unatoč protivničkim strujanjima i grešnom ljudskom ponašanju nadživjet će sva vremena, jer je utemeljen na Božjoj brizi za čovjeka. Isto tako, prema Isusovu obećanju, vrata pakla nikada neće moći svladati Crkvu (Mt 16,18).

3. Brak kao usporedba: Biblija često uspoređuje vjeru i odnos između Boga i čovjeka s najintimnijim odnosom povjerenja koji se može zamisliti među ljudima – brakom. “Kao što se mladić ženi djevicom ... i kao što se ženik raduje nevjesti, tvoj će se Bog tebi radovati” (Iza 62,5). Zato je brak kao usporedba (grč. *mystaerion*: tajna) odabran i za odnos Krista prema njegovoj Crkvi: “Muževi, ljubite svoje žene kao što je Krist ljubio svoju Crkvu te sebe predao za

nju... tako treba da i muževi ljube svoje žene” (Ef 5,25 i 28). O toj nam analogiji Božja Riječ kaže: “Otajstvo (tajna) je to veliko” (Ef 5,32).

Već iz te poredbene naravi braka za vječno zajedništvo s Kristom može se izvesti da je brak zajedništvo za cijeli život. Svaki rastavljeni brak nagrđuje Božje naume i razara usporedivo. Tako postaje shvatljiv i Isusov beskompromisni stav glede rastave (Mt 19,6-9).

4. Preljub kao usporedba: Ako brak u ljubavi i vjernosti oslikava Božji odnos prema njegovu narodu, dosljedno tome Biblija otpadanje od Boga i štovanje stranih bogova i božanstava opisuje kao brakolomstvo ili preljub:

“Vidiš li što učini odmetnica Izrael? Ona odlazi na svaku visoku goru i pod svako zeleno stablo i ondje se podaje bludu. I svojim lakoumnim bludom obeščasti zemlju; činila je preljub s kamenjem i drvljem” (Jer 3,6 i 9).

“Sve preljube tvoje, tvoje vriskanje, i bestidno tvoje bludničenje, na humcima, u poljima, vidio sam tvoje grozote” (Jer 13,27).

5. Što je bludništvo? Za obje riječi, bludništvo i razuzdanost, postoji u jeziku Novoga zavjeta samo jedan izraz – porneia – koji nalazimo i u riječi pornografija. Riječ “razuzdan” (grč. *pornos*) u Novome se zavjetu s jedne strane upotrebljava kad je riječ o brakolomcima i o homoseksualcima (npr. 1 Kor 6,9), no s druge strane i kao zajednički naziv za svako zadovoljenje spolnog nagona izvan od Boga uspostavljene bračne zajednice (npr. 1 Kor 6,18; 1 Sol 4,3). Tu spadaju:

- predbračno spolno zajedništvo (Pnz 22,28)
- intimno zajedništvo s drugom ženom osim supruge (Lev 18,20; Jer 5,8-9; Mt 5,32)
- homoseksualnost (Post 19,5; Rim 1,26-27; 1 Tim 1,10)
- rodoskrvnuće (1 Kor 5,1)
- spolni odnos sa životinjom (Lev 18,23).

Oni, koji čine blud (razuzdani su), pod teškom su osudom Božjom:

“Ni bludnici, ni idolopoklonici, ni preljubnici, ni mekoputnici (transvestiti), ni muškoložnici (homoseksualci) neće baštiniti kraljevstva Božjega” (1 Kor 6,9-10).

“Jer bludnicima će i preljubnicima suditi Bog!”

(Heb 13,4).

“Vani (u prokletstvu) pak ostaju psi i vračari, bludnice, ubojice i idolopoklonici i tko god ljubi i čini laž.”

(Otk 22,15)

Zaključci: Po ovim biblijskim osnovama traženi odgovori su savršeno jasni. Zajednički život nevjenčanih parova time se, baš kao i predbračni i vanbračni spolni odnosi, prema Bibliji smatra bludništvom i isključuje iz kraljevstva Božjega, osim ako oni koji u tome sudjeluju ne ostave takav grešni život i obrate se (usp. Dodatak, I dio, toč. 10).

Otkada je par vjenčan? S rastućim otuđenjem našega naroda od Božjih zapovijedi uočavamo sve više i više kako nevjenčani parovi odlučuju živjeti u istome stanu u odnosu “sličnom braku”, ali neobveznom. Oni ipak nisu vjenčani, čak i ako neki ne vide razliku između njihove životne zajednice i braka. Kako Bog sudi o takvim odnosima već smo izrekli ranije u točki 5.

Iz svjedočanstva Biblije razabiremo da brak ne počinje:

- kad neki par namjerava krenuti zajedničkim životnim putem: Jakov je želio Rahelu za ženu. Kad je prošlo ugovorenih sedam godina do ženidbe, Jakov reče svome tastu Labanu: “Daj mi moju ženu jer se moje vrijeme navršilo, pa bih htio k njoj” (Post 29,21). Tu se govori o spolnom zajedništvu. Iz konteksta proizlazi dvoje: prije braka Jakov nije spolno općio s Rahelom i brak je vrijedio tek od javnoga svadbenog slavlja – vjenčanja.
- kad je neki par imao intimni odnos: ako bi u Izraelu neki muškarac spavao s djevojkom, morao ju je oženiti i – kako je u to doba bilo uobičajeno – platiti otkupninu za

mladu (Pnz 22,28-29). Intimni odnosi nisu bili dopušteni do službenog zaključenja braka.

Definicija početka braka: Brak vrijedi – pa i za Boga – kao zaključen tek od trenutka kad se muškarac i žena podvrgnu službenom obredu vjenčanja, uobičajenom u društvu u kojem žive.

Ta se definicija, naravno, može dokazati na svim biblijskim primjerima vjenčanja. U tome pak nalazimo sljedeće biblijsko načelo tumačenja: iz mnoštva pojedinačnih događaja izvodi se kao biblijsko učenje ono što je svima zajedničko. Ta se definicija isto tako može primijeniti na svako zabačeno pleme (s njegovim vlastitim, unutar toga društva priznatim obredima), kao i na naš kulturni krug s institucijom matičnog ureda.

U svim je slučajevima važno da ljudi iz okoline na jasan i službeni način doznaju da se tu dvoje ljudi obvezalo na bračno zajedništvo. Time oni dakle drugima više ne stoje na raspolaganju kao mogući partneri. Kad muškarac s požudom gleda udatu ženu (ili oženjeni muškarac neku drugu ženu i obratno), on (ona) prema Isusovoj Propovijedi na gori postaje preljubnik (Mt 5,28). Ženi na Jakovljevu vrelu rekao je Isus da muškarac, kojega je imala, nije njezin muž (Iv 4,18). Da je ona bila udata za njega javno sklopljenim brakom, Isus s njom ne bi razgovarao na taj način.

Biblija nigdje ne izlaže vanjski oblik sklapanja braka, pa ipak postoji određeni dan vjenčanja od kojeg muškarac i žena i službeno pripadaju jedno drugome. U Abrahamovo doba to se odvijalo drugačije (Post 24,67) nego kod Samsona (sedmodnevna svadba: Suci 14,10-30) ili u Isusovo doba (svadba u Kani: Iv 2,1-11). U Saveznoj Republici Njemačkoj jedino je vjenčanje u matičnom uredu službeno i zakonski priznati oblik početka braka koji prema navedenoj, biblijski izvedenoj odredbi, vrijedi kao brak i pred Bogom.

PŽ7: *Vjerovati ne znači "znati": kako vi onda prikazujete vjeru kao nešto izvjesno?*

OŽ7: Pitanjem vjere bavili su se brojni mislioci. U njih nalazimo vrlo različite stavove koji, međutim, nisu plod neutralnoga mišljenja već nam prenose njihova osobna stajališta.

Neka kritička stajališta: Ateist *Theo Löbsack* zastupa shvaćanje: "Vjera brani ranije stečene predrasude i odbija spoznaje znanosti, ako proturječe tim uvjerenjima. Time je vjera na koncu konca smrtni neprijatelj znanosti." Slično se kritički izjasnio i *Kant*: "Morao sam se odreći znanja da bih dobio mjesta za vjeru." Tim nebiblijskim shvaćanjem otvorio je put različitim filozofskim školama, koje su dijametralno suprotne vjeri. Moto na zidu Nove više škole u Norfu kod Neussa: "Ne vjeruj nikomu tko svog Boga ima na nebu", zadnja je posljedica kritičkoga uma.

Pozitivna stajališta: Od zacijelo najvećeg fizičara svih vremena, *Isaaca Newtona*, potječe izreka: "Tko samo napola razmišlja, ne vjeruje u Boga; no tko ispravno razmišlja, mora vjerovati u Boga." S istom sigurnošću svjedoči slavni matematičar *Blaise Pascal*: "Kako sve što je od Boga govori onima koji ga poznaju i otkrivaju, onima koji ga ljube, tako ga skriva svima koji ga ne traže i ne poznaju."

Oba suprostavljena stava jasno dokazuju da vjera nije funkcija neznanja, već ovisi jedino o osobnom polazištu. To se ne mijenja filozofskim razmišljanjem već jedino okretanjem k Isusu Kristu, što Biblija naziva obraćenjem. Neobraćenu čovjeku pitanja vjere su ludost (1 Kor 1,18) i on ih ne može razumjeti (1 Kor 2,14). Čovjek obuzet Kristom ipak će biti uveden u punu istinu (Iv 16,13), njegova vjera ima čvrst temelj (1 Kor 3,11) i ona je nešto posve sigurno:

"A vjera je već neko imanje onoga čemu se nadamo, uvjerenost u zbiljnosti kojih ne vidimo" (Hebr 11,1).

PŽ8: *Je li potreban neki vanjski znak nanovorođenja?*

OŽ8: Obraćanje i nanovorođenje su riječi koje opisuju proces našeg spasenja. Obraćanje je ono što čini čovjek, a nanovorođenje ono što čini Bog. Stoga je obraćenje ljudska, a nanovorođenje božanska strana jednog te istog procesa. Za jednoga noćnog razgovora Isus govori Nikodemu: "Tko se ne rodi nanovo, odozgor, ne može vidjeti kraljevstva Božjega!" (Iv 3,3). Nanovorođenje je dakle potrebno da bi se došlo u Nebo. Biti rođen nanovo pasivan je proces kao i prirodno rođenje. Prirodnim rođenjem dobivamo ovozemaljski život i postajemo građanima ovoga svijeta. Isto tako i nebesko građansko pravo dobivamo jedino rođenjem. Budući da smo svi već jedanput rođeni, Biblija to drugo rođenje s pravom na nebeski (vječni) život nazivlje nanovorođenjem.

U pokajanju odvrćamo se od staroga grešnog života, a u obraćenju se okrećemo Kristu. Tko se cijelim svojim bićem okrene Bogu, postaje povratnikom u Nebo. Bog odgovara tako što nam daje novi, vječni život – on je naše novorođenje. Taj proces nije povezan s nekim vanjskim znakom, ipak novi odnos prema životu ubrzo postaje očit zbog vidljivih plodova Duha – ljubavi, mira, strpljivosti, ljubaznosti, dobrote, vjernosti, blagosti i kreposti (Gal 5,22-23).

PŽ9: *Govorite kao da vas je sam Bog poslao ovamo. Kako to? (tijekom predavanja u jednom omladinskom centru)*

OŽ9: Radujem se što ste to pitanje postavili tako izazovno jer dobro je da i za to položimo račun. Vi ćete cijeli život uzaludno čekati želite li da vam evanđelje navijesti anđeo s neba. Spasenje je ostvario sam Bog u Isusu Kristu, no njegovo je navješćivanje povjerio ljudima. Božja je volja da se Isusovi sljedbenici prihvate zadaće da i druge ljude učine učenicima i biblijski ih poučavaju (Mt 28,19-20).

Stoga i smijemo nastupati u ime Gospodina, koji je stvorio nebo i Zemlju, "jer Božji smo suradnici" (1 Kor 3,9). Na tu su suradnju pozvani svi koji vjeruju u Isusa Krista, a mi ćemo jednoga dana biti suđeni po tome što smo postigli s povjerenim nam evanđeljem (Lk 19,11-27).

Najviši predstavnik neke vlade akreditiran u inozemstvu je veleposlanik. On je opunomoćen, potvrđen i poslan da punomoćno nastupa u ime svoje vlade. Na takav visoki položaj veleposlanika postavio nas je Sin Božji da naviještamo Evanđelje, jer u Novom zavjetu izriječkom stoji: "Kristovi smo dakle poslanici; Bog vas po nama nagovara. Umjesto Krista zaklinjemo: dajte, pomirite se s Bogom" (2 Kor 5,20). Isus kaže u Luki 10,16: "Tko vas sluša, mene sluša". Naše si ovlasti nismo dakle dodijelili sami, već ih je ovjerio Bog.

PŽ10: Što mislite o genetičkoj tehnologiji?

OŽ10: S gradnjom Babilonske kule povezana je – kao što je opće poznato – osuda na jezičnu zbrku. Manje je poznato da je Bog napustio čovjeka i u njegovu djelovanju: "Sad im ništa neće biti neostvarivo" (Post 11,6). Bog dopušta čovjeku da čini djela koja ne bi trebao činiti. Bilo bi dobro za čovjeka da nema sposobnost graditi plinske komore za masovno uništavanje ljudi, atomske bombe kojima bi izbrisao gradove ili idejne sustave koji zarobljavaju čovjeka. Tako u područje ljudskih postignuća ulaze letovi na Mjesec, presađivanje organa i manipuliranje genima. Čovjek koji nije vezan uz Boga smatra se autonomnim i ne poznaje ograničenja u svome djelovanju. Sama će ga njegova djela osuditi. Čovjek koji vjeruje u Boga tražit će biblijska mjerila i neće činiti sve što se može. U nalogu "množite se" (Post 1,28) Bog nas ljude uvodi u proces stvaranja. U spolnom združivanju muškarca i žene dao je Bog sve preduvjete za taj stvaralački proces, no Bog pritom ipak ostaje kipar: "Oči tvoje već tada gledahu djela moja,

dani su mi određeni dok još ne bješe ni jednoga” (Ps 139,16). U genetskoj manipulaciji zahvaćamo u proces koji je odredio Bog i izazivamo promjene: geni, preneseni u oplodenu jajnu stanicu, mogu se prenijeti i na sljedeće naraštaje. Taj se zahvat ne može opozvati i stoga u sebi skriva nesagledive opasnosti. *Ch. Flamig* u svojoj utopiističkoj viziji krajnji cilj genetike vidi u stvaranju natčovjeka: “Najbolji će umovi čovječanstva... razviti genetičke metode, pronaći nove sposobnosti, organe i biosustave koji će služiti sreći i blaženstvu onih bogolikih bića čija smo mi, jadna stvorenja današnjice, tek bijedna slutnja” (“Genetska manipulacija čovjeka”, iz časopisa *Politika i suvremena povijest* 3/1985., str. 3-17). Pri takvom postavljanju cilja čovjek postaje Prometejem koji prezire Boga:

Sjedim tu, stvaram ljude na svoju sliku;
rod, da sličan mi bude:
da pati i plače, da uživa i da se veseli...
i tebe da ne štuje – kao ni ja!

(*J. W. Goethe*)

PŽ11: Što je Isus činio s mušicama i obadima? Je li ih i on ubijao?

OŽ11: *Albert Schweitzer* skovao je poznatu izreku “strahopoštovanje pred životom”, koja bi – kad bi je ljudi dosljedno primjenjivali – spriječila osamdeset milijuna pobačaja na godinu diljem svijeta. *Schweitzer* je pošao još dalje i pokušao nikad ne nagaziti ni kukca u prašumi. U hinduizmu se isto tako u načelu ne smije ubiti nijedna životinja, jer se vjeruje da bi čovjek nakon svoje zemaljske smrti mogao nastaviti živjeti u bilo kojoj životinji. U Indiji stoga ima osam puta više štakora nego ljudi. Potreba za hranom u tih štakora postaje nerješiv problem, a počinjena šteta je neopisiva. Znana biblijska zapovijed “Ne ubij!”

(Izl 20,13) odnosi se isključivo na čovjeka. Za životinje ta zapovijed ne vrijedi jer su one čovjeku izrijeком dopuštene za prehranu (Post 9,3). Ni Isusovo pooštavanje zapovijedi o ubijanju u Propovijedi na gori (Mt 5,21-26) ni u kom se slučaju ne proteže na životinjski svijet.

Postavljeno pitanje nameće Isusu hinduistički način ponašanja ili obrazac vladanja *Alberta Schweitzera* i *Franje Asiškog*, koji se samokažnjavao kad bi nagazio na kukca.

Ispravno ophođenje sa životinjama pokazuje nam Bog u Bibliji. U prvotnom stvaranju o svemu je prosuđeno: "I vidje Bog sve što je učinio, i bijaše veoma dobro" (Post 1,31). Prema tome nije bilo bolesti, smrti, štetnih kukaca i opasnih životinja. S padom u grijeh došlo je do duboke promjene i u životinjskome svijetu, koji odlikuju jasno stupnjevane razlike od vrste do vrste.

Tako postoji kategorija čistih i nečistih životinja (Post 7,2). Nadalje se razlikuju štetne (Lev 26,6) i korisne životinje, pri čemu je zaštita ovih posljednjih utemeljena čak i u Deset Božjih zapovijedi (Izl 20,10 i 17). U knjizi Pono- vljenog zakona 25,4, volu koji vrše Bog je priznao pravo da se hrani žitom.

Druge su životinje za pada u grijeh izgubile svoju izvorno pozitivnu ulogu s obzirom na ljude i postale pravi štetnici. Biblija napose spominje skakavce, kornjaše, gusjenice, žabe i gamad, koji svojim masovnim pojavljivanjem ponekad postaju Božja osuda (Izl 10,12; Ps 78,45-46; Ps 105,30-34; Joel 2,25; Amos 4,9). Isto tako zmije i škorprije utjelovljuju čovjeku neprijateljske sile, od kojih Bog može očuvati (Br 21,8-9; Lk 10,19) ili pak one prigodom suda dobivaju moć nad ljudima (Br 21,6; 1 Kr 12,11).

Većinu bolesti uzrokuju mikroorganizmi (virusi, bakterije i razni drugi nametnici). Ako je Isus liječio sve bolesti (Mt 4,23), onda je time ubijao i određena štetna živa bića koja su ugrožavala ljude. Stvaramo krivu predodžbu o Isusu Kristu kad mu pridajemo nestvarno vrednovanje

našega palog svijeta. Razornim silama kao što su vjetar i valovi (Mt 8,27), bolest i smrt (Mt 8,3; Iv 11,43-44), demoni i zli duhovi (Lk 11,14), on zapovijeda u svojoj svemoći. Isus nam je došao kao Sin Božji i istodobno kao čovjek. "Postavši ljudima sličan; obličjem čovjeku nalik" (Fil 2,7), to jest bio je izložen svim situacijama kao i svaki drugi čovjek, a time i mucu od komaraca, mušica, obada i muha. Biblija nigdje izričito ne kaže kako se s time ophodio. Na temelju navedenog ipak možemo pretpostaviti da ih je i tjerao i ubijao.

7. Pitanja o smrti i vječnosti (PV)

PV1: *Ima li života nakon smrti?*

OV1: Divovske piramide starih Egipćana pokazuju ondašnje poznavanje graditeljske tehnike i arhitekture, no još snažnije svjedoče o čovječanstvu koje je vjerovalo u nastavak života nakon smrti. Nema kulture ni plemena na planetu Zemlji bez toga vjerovanja. Iz te činjenice nisu izuzeti čak ni ateisti. Kad je nakon smrti sjevernovijetnamskog revolucionara *Ho Chi Mina* (1890.-1969. god.) pred komunističkim uglednicima pročitana njegova oporuka, u njoj je stajalo: "Idem tamo da bih ponovno susreo drugove Marxa, Lenjina i Engelsa."

O čemu se tu radi? Pa Bog je svakom čovjeku usadio vječnost u srce i "dopustio uvid u vjekove" (Prop 3,11). Smrt je za nas zid preko kojega ne možemo pogledati – no Jedan ga je probio. Bio je prijeko i vratio se natrag iz onostranog svijeta; to je Gospodin Isus Krist! Umro je na križu i trećega je dana uskrsnuo od mrtvih. Taj nas je pobjednik nad smrću uvjerio da naše postojanje ne prestaje smrću našega tijela. On nam je posvjedočio stvarnost Neba i pakla.

Mi smo vječna stvorenja i po vjeri u njega pozvani smo u život vječni: "Ja sam uskrsnuće i život: tko u mene vjeruje, ako i umre, živjet će" (Iv 11,25).

PV2: Što je vječni život? Kako bismo ga trebali zamišljati?

OV2: U jeziku Novoga zavjeta postoje dvije potpuno različite riječi za našu riječ "život": *bios* i *zoe*. *Bios* znači biološki život čovjeka, ali i svih drugih bića koja nisu ljudi. Taj život žurno odmiče i brz je poput rijeke, poput sna, ili poput cvijeta koji zakratko vene (Ps 90,5; Ps 103,15). U Jobu 14,1-2 čitamo: "Čovjek koga je žena rodila kratka je vijeka i pun nevolja, ko cvijet je nikao i vene već, poput sjene bježi ne zastajuć". Drugdje se taj brzoprolazni život uspoređuje s daškom pare: "Ta što je vaš život? Dašak ste što se načas pojavi i zatim nestane!" (Jak 4,14).

Od *Otta Bismarcka* potječe izreka: "Život je spretno vađenje zuba. Čovjek uvijek misli da ono pravo tek dolazi, a onda odjednom uvidi da je sve prošlo." Pjesnik *Chr. F. Hebbel* rekao je: "Život je gorki badem zamotan u sedmerostruki zlatni papir", a esejist *Adolf Reitz* definirao je život kao "masovni grob nada i razočaranja".

Biblija nam, nasuprot tome, daje potpuno drugačiji pogled: kad ljudi svoj život otkriju kao dobri dar Božji i urede ga kao Kristovi sljedbenici, on dobiva novu dimenziju, koja se može opisati grčkom riječi "zoe". Zoe je život od Boga, onaj smisljeni, neuništivi, vječni život. Isus Krist je došao na ovaj svijet da bi nam donio vječni život. Tako to nije povezano samo s njegovom osobom, u njemu nas neposredno susreće vječni život.

Isus u Ivanu 14,6 kaže: "Ja sam ... život (vječni!)" (*zoe*). To poistovjećenje Isusa i vječnoga života svjedoči i apostol Ivan: "...da, (vječni) Život se očitova, i vidjeli smo i svjedočimo, i navješćujemo vam Život vječni, koji bijaše kod Oca i očitova se nama" (1 Iv 1,2). Tko vjeruje u Isusa i ima ga za Gospodina, ima i život vječni (1 Iv 5,12). S obećanjem vječnoga života (1 Iv 2,25) naš život u vremenu počiva na vječnoj podlozi. Samo odatle postaje shvatljivo kako su Isusovi učenici zbog vjere podnosili progone, zatvore i mučenja, pa i u smrt išli, ne zatajivši svoga Gospodina.

Vječni će se život očitovati u svojoj punini tek po uskrsnuću: “Tada će se probuditi mnogi... jedni za vječni život, drugi za sramotu, za vječnu gadost” (Dan 12,2). U ovome životu nemamo samo obećanje vječnoga života, već istom sada udio u životnoj punini, postojanju i slavi Božjoj i Kristovoj. Kad vjera dosegne do viđenja, gledat ćemo Isusa i Oca licem u lice.

PV3: Kada počinje vječni život?

OV3: Po svjedočanstvu Biblije postoje samo dvije vrste vječnoga postojanja: vječni život i vječna propast. Zato je, prema jednoj izreci *Heinricha Kemnera*, najveći gubitak živjeti i umrijeti bez Isusa. U Ivanu 3,15 naglašava se “da svaki koji vjeruje, u njemu ima život vječni”. Zadobivanje vječnoga života ne zbiva se dakle tek nakon smrti, već od trenutka obraćenja: “Tko vjeruje u Sina ima vječni život” (Iv 3,36). Ta vjera nosi pečat Isusova uskrsnuća od mrtvih i time stoji na apsolutnoj i nepromjenjivoj podlozi. Bogu je važno da u nama postoji čvrsto uvjerenje: “To napisah vama koji vjerujete u ime Sina Božjega da znate da imate život vječni” (1 Iv 5,13).

PV4: Kako da zamislim Nebo?

OV4: Sva ljudska mašta nije dostatna da zamisli divotu Neba. Pavlu je bio dopušten pogled do u treće nebo (2 Kor 12,2). U drugom kontekstu on piše o skrivenoj mudrosti Božjoj, koju nam Božji Duh obznanjuje već tu na Zemlji, i dodaje: “Što oko ne vidje, i uho ne ču, i u srce čovječje ne ude, to pripravi Bog onima koji ga ljube” (1 Kor 2,9). Koliko li više vrijedi taj opis za nama još nevidljivu slavu Božju i za Nebo! Biblija nam ne prenosi potpunu sliku Neba, no ipak ga ocrtava u mnogim obrisima. Neke ćemo sada razmotriti. Vjera nam može donijeti njegov predokus, no viđenje će biti neopisivo.

1. *Nebo – kraljevstvo*: Sva kraljevstva ovoga svijeta prolaze, njihova je zemaljska moć ograničena. Njemačko carstvo iz 1871. godine nije potrajalo ni pedeset godina. Treće carstvo propagirano je kao Tisućljetno, no završilo je nakon dvanaest godina – u ruševinama i pepelu.

Nasuprot tome, Nebo je vječno kraljevstvo (2 Pt 1,11), kojemu neće biti kraja. To je “neuzdrmljivo kraljevstvo” (Heb 12,28). To je žudeni nebeski zavičaj (Heb 11,16) u kojem će se bezostatno priznavati vladavina Božja s Njegovom savršenom upravom. Oni koji pripadaju Isusu Kristu vladat će zajedno s njime “od vječnosti do vječnosti” (Otk 22,5; Lk 19,17 i 19).

2. *Nebo – očinska kuća*: nasuprot svim zemaljskim kućama i stanovima, nebo je neprolazno mjesto: “jer nemamo ovdje trajnoga grada, nego onaj budući tražimo” (Heb 13,14). Taj je grad pripravio sam Bog (Hebr 11,16b), a Gospodin Isus je oblikovatelj vječnoga boravišta: “U domu Oca mojega ima mnogo stanova ... Idem pripremiti vam mjesto” (Iv 14,2). Svi koji pripadaju Kristu imaju ovdje vječno građansko pravo: Božji su ukućani (Ef 2,19). U Gospodinovoj molitvi stoji: “Oče naš, koji jesi na nebesima” (Mt 6,9), a u Ivanu 17,24 moli Gospodin Isus: “Oče, hoću da i oni koje si mi dao budu gdje sam ja, da i oni budu sa mnom: da gledaju moju slavu.” Nebo je naša očinska kuća jer tamo stanuje Bog (Post 24,7; Ps 115,3; Mt 6,9). To je i Isusovo boravište. Odatle je došao k nama u svijet (Iv 3,13; Iv 6,38) i tamo je ponovno prihvaćen po uzašašću (Lk 24,51; Dj 1,11). Za svog povratku u sili i slavi doći će odande i svoje uzeti k sebi.

3. *Nebo – naša domovina*: Tijekom posljednjega rata milijuni istočnih Prusa, Pomeranaca i Šležana izgubili su svoju domovinu. Od naraštaja do naraštaja živjeli su ljudi na tim područjima, sve do dana bijega ili protjerivanja. Pisac je i sam očevidac tih strašnih događaja. Mi ljudi vezani smo uz domovinu. *Nietzsche* se žalio na svoje du-

hovno beskućništvo riječima: "Jao onome, koji nema domovine!" Na ovome svijetu postoji samo privremena domovina, zato Pavao piše Filipljanima (3,20): "Naša je pak domovina na nebesima, odakle iščekujemo Spasitelja, Gospodina našega Isusa Krista."

4. Nebo – mjesto radosti: Svadba je po zemaljskim mjerilima povod za posebnu radost. Nebo se u Bibliji opisuje slikom svadbe kao vječnog blagdana radosti: "Radujmo se i kličimo i slavu mu dajmo jer dođe svadba Jaganjčeva, opremila se zaručnica njegova" (Otk 19,7). Isus Krist, Jaganjac Božji koji je strpljivo nosio grijeha svijeta i izbrišao ih na križu, mladoženja je, a njegova Crkva nevjesta. To mnoštvo spašenih od svih naroda, plemena i nacija opisuje Isus u Luki 13,29: "I doći će s istoka i zapada, sa sjevera i juga i sjesti za stol u kraljevstvu Božjem."

5. Nebo – mjesto bez grijeha: Naš je svijet prožet posljedicama grijeha: patnjom, nevoljom, boli, plačom, bolešću, ratom i smrću. Na Nebu, međutim, "neće više biti nikakva prokletstva" (Otk 22,3). Bog će biti sve u svemu i on sam sve čini novo: "I otrt će im svaku suzu s očiju te smrti više neće biti, ni tuge, ni jauka, ni boli više neće biti jer – prijašnje uminu" (Otk 21,4). Pri pogledu na to Pavao može pretrpjeti i časovitu tugu: "Smatram, uistinu: sve patnje sadašnjega vremena nisu ništa prema budućoj slavi koja se ima očitovati u nama" (Rim 8,18).

6. Nebo – mjesto krunidbe: Sve što za ovoga života činimo u ime Gospodina Isusa ima dimenziju vječnosti, tj. trajni značaj. Stoga Pavao na kraju svoga zemaljskog puta može reći: "Dobar sam boj bio, trku završio, vjeru sačuvao. Stoga, pripravljen mi je vijenac pravednosti kojim će mi u onaj Dan uzvratiti Gospodin, pravedan sudac; ne samo meni, nego i svima koji s ljubavlju čekaju njegov pojavak" (2 Tim 4,7-8). O takvoj krunidbi govori i uzvišeni Gospodin u Otkrivenju 2,10: "Budi vjeran do smrti i dat ću ti vijenac (vječnoga) života."

7. *Nebo – naš cilj*: Najviši cilj, postavljen nama ljudima jest: po vjeri u Isusa stići u Nebo. U prvoj Petrovoj poslanici 1,8-9 apostol ukazuje na taj cilj: “Njega (Isusa) vi ljubite iako ga ne vidjeste; ...te klikćete od radosti neizrecive i proslavljene što postigoste svrhu svoje vjere – spasenje duša.”

DODATAK

Napomene uz Bibliju

Sljedeći odlomci iznose najvažnija načela u ophođenju s Biblijom. Razrađena potanka podjela po temama i sustavno označavanje brojevima pomoći će lakšem snalaženju.

I. Temeljna načela uz Bibliju

U znanstvenoj teoriji uobičajeno je izraziti potrebne početne uvjete stjecanja znanja na nekom stručnom području u obliku općeprihvaćenih temeljnih načela. Na tome se temelju tada podiže cjelokupno znanje. Ako se ta metoda zbog drugovrsne naravi Biblije i ne može u potpunosti prenijeti na Božju riječ, željeli bismo ipak, poštujući to ograničenje, na jednom mjestu iznijeti bitna temeljna načela. Ta se načela u osnovi odnose na ophođenje s Biblijom i trebala bi onome koji raspolaže s tek malo predznanja olakšati ulazak u tu "Knjigu nad knjigama". Sljedeća temeljna načela uglavnom se sastoje od kratke izjavne rečenice, koja se zatim obrazlaže i bogato potkrjepljuje biblijskim navodima. U Bibliji postoji cijeli niz istoznačnih pojmova, koje mi rabimo u istom obilju: riječ Božja (Rim 10,17), riječ Gospodnja (1 Sam 115,23), knjiga Gospodnja (Jer 34,16), Knjiga (Jer 30,2), riječ Pisma (Lk 4,21), Pismo (Mt 21,42), Sveto pismo (2 Tim 3,15), Stari zavjet (2 Kor 3,14), Novi zavjet (Mt 26,28).

I.1 O podrijetlu Biblije

B10: *Biblija je jedina pisana obavijest koju je objavio i potvrdio Bog:* "Ovako govori Jahve, Bog Izraelov: Upiši u knjigu sve ove riječi koje ti govorim" (Jer 30,2). Kao uzvišeni Gospodin, Isus zapovijeda: "Napiši: ove su riječi vjerne i istinite" (Otk 21,5). Biblijskoj se riječi ne smije ništa dodati niti što oduzeti (Otk 21,18-19) Stoga su sve druge knjige koje ljudi smatraju objavama, npr. *Mormonova knjiga* i islamski *Kur'an* – ljudske tvorevine.

U Galaćanima 1,8 ustanovljena je jedinstvenost biblijske objave i navedena posljedica svake promjene poruke koju učini čovjek: "Ali kad bismo vam mi, ili kad bi vam anđeo s neba navješćivao neko evanđelje mimo onoga koje vam mi navijestismo, neka je proklet!"

B11: *Podrijetlo Biblije čovjek ne može posve shvatiti*, iako ponekad izgleda da može (Lk 1,1-4). Za nas ostaje nedokučivom tajna kako se odvijao prijenos informacija od Boga na pisce Biblije. Način izražavanja "ja (Bog) u usta tvoja stavljam riječi svoje" (Jer 1,9), "opet mi dođe riječ Jahvina" (Ez 7,1) ili "ja (Pavao) primih ga objavom Isusa Krista" (Gal 1,12) ostavljaju na nas pouzdan dojam da se u Bibliji radi o božanskom izvoru informacija, no na koji su način pisci primali sadržaj poruke, ostaje nepoznato.

B12: *Božanska strana Biblije:* Stvarno je začetak Biblije božanski. Prema 2. Timoteju 3,16 sve je Pismo od Boga dano (grčki: *theopneustos*: bogoduho, dano od Boga i Svetoga Duha, od Boga izdahnuo). Izvor informacija je Bog Otac, Sin Božji i Sveti Duh:

a) *Bog Otac:* "Više puta i na više načina Bog nekoć govoraše ocima po prorocima: konačno u ove dane, progovori nama u Sinu" (Heb 1,1-2)

b) *Isus Krist:* "Pazite da ne odbijete Onoga (Isusa) koji vam govori! Jer ako ne umakoše oni što su odbili onoga koji je na zemlji davao upute, kudikamo ćemo manje mi

ako se okrenemo od Onoga (Isusa) koji ih daje s nebesa” (Heb 12,25).

c) *Sveti Duh*: “Duhom Svetim poneseni ljudi su od Boga govorili” (2 Pt 1,21).

B13: Ljudska strana Biblije: Riječ Božju dakle nalazimo u “zemljanim posudama”, to jest božanske su misli o nedokučivosti puteva Božjih, neshvatljivosti njegove ljubavi i milosti prenesene ograničenim izražajnim mogućnostima ljudskoga jezika pa ipak su te riječi ispunjene “Duhom i životom” (Iv 6,63).

1.2 O istinitosti Biblije

B20: Riječ Biblije je neprolazna istina: “Tvoja je riječ istina” (Iv 17,17). I Stari zavjet potvrđuje tu osobinu: “Bog nije čovjek da bi slagao, nije sin Adama da bi se kajao. Zar on kada rekne, a ne učini, zar obeća, pa ne ispuni?” (Br 23,19). U Ivanu 14,6 ne tvrdi Isus za se da govori istinu, već da je istina on osobno. Pisac *Manfred Hausmann* primijetio je o biti istine: “Istina je beskrajno mnogo veća i dublja od ispravnosti.”

B21: Između Isusa i Božje riječi postoji jedinstvo: Isus Krist i Božja riječ čine neodvojivo jedinstvo (Iv 1,1-4; Otk 19,13). Za svoga zemaljskog vijeka Isus je istodobno bio pravi čovjek i pravi Bog. Bio je Sin Božji, a isto tako i Sin čovječji. “Postade ljudima sličan, obličjem čovjeku nalik” (Fil 2,7), ali za razliku od svih drugih ljudi – bio je bez grijeha. Jednako vrijedi i za Božju riječ: naizgled je nastala slično svim drugim knjigama, kao knjiga s mnogim književnim vrstama, ali za razliku od svih ostalih knjiga ona je riječ Božja, nepogrešiva, apsolutno istinita (Ps 119,160) i potpuno besprijeborna (Izr 30,5). B21 sažima načela B12 i B13.

B22: Nema različite kvalitete u iskazu o istinitosti biblijskih knjiga ili pisaca koji su uzeti u službu. Tako se Stari zavjet ne može odigrati kao karta protiv Novoga zavjeta (ili obratno), ili evanđelja protiv Pavlovihi poslanica, jer sva

Pisma počivaju na objavi (Galaćanima 1,11). Nasuprot tome, značenjska dubina iskaza nikako nije uvijek ista. Tako se povijesnospasenjska misaona dubina Ivana 3,16 ne može usporediti s putopisnim detaljem u Djelima apostolskim 27,13, a izvještaj o stvaranju prema Knjizi postanka 1 ima drukčiju vrijednost od popisa Židova povratnika u Ezri 2 (usp. i načelo B50).

I.3 O provjeri biblijske istine

B30: *Biblijska istina je provjerljiva.* Bog ne očekuje slijepu vjeru, već nam daje uvjerljiva mjerila provjere da nam pripomognu u spoznavanju istine:

1. *Provjera na životu:* Isus naučava da se Riječ može provjeriti tako da je primijenimo u svojem životu: "Moj nauk nije moj nego onoga koji me posla. Ako tko hoće vršiti volju njegovu, prepoznat će je li taj nauk od Boga ili ja sam od sebe govorim" (Iv 7,16-17).

2. *Provjera na vlastitoj slobodi:* Isus naučava da primjena pogrešnog sustava podjarmkuje (ideologije i sektaški sustavi zarobljuju čovjeka), dok ostvarivanje njegovih misli oslobađa: "Ako ostanete u mojoj riječi, uistinu, moji ste učenici; upoznat ćete istinu i istina će vas osloboditi" (Iv 8,31-32).

3. *Provjera kroz prihvaćanje:* Kao što se okus naranče može upoznati samo ako je kušamo, biblijska se istina otkriva samo čitanjem i prihvaćanjem. Raspre i prepirka ne mogu zamijeniti intenzivno proučavanje Biblije. Berejci su postupali uzorno: "Ovi su Židovi bili plemenitiji od solunskih: primili su Riječ sa svom spremnošću i danomice istraživali Pisma, je li to tako" (Dj 17,11).

4. *Provjera na rezultatima:* Tko se stalno upravlja Božjom riječi i poslušan je njezinim napucima, u svome će životu jasno i očito uspjeti (vidi i pitanje PBi2): "Neka ti knjiga Zakona bude na ustima tvojim: razmišljaj o njoj danju i

noću, kako bi vjerno držao sve što je u njoj napisano: samo ćeš tada biti sretan i uspjeh ćeš u pothvatima” (Još 1,8).

5. Provjera slušanjem propovijedi: Posebno je obećanje Bog vezao uz slušanje biblijske propovijedi: Tko Božju riječ sluša otvorena srca, uzvjerovat će: “Dakle: vjera po poruci, a poruka riječju Kristovom” (Rim 10,17).

6. Provjera na vlastitoj grešnoj naravi: Vjerojatno se nigdje u Bibliji ne osjećamo tako izravno oslovljeni u svojoj egzistenciji kao kad se radi o našoj grešnoj naravi. Tko tu ostane pošten pred samim sobom, prepoznat će istinu Biblije po dijagnozi koja se odnosi na nas osobno: “Nema razlike, svi su zaista sagriješili i potrebna im je slava Božja” (Rim 3,23). Vjerojatno nikada nećemo sresti čovjeka koji bi odbio riječi prve Ivanove poslanice 1,8 kao nešto što se ne odnosi na njega: “Reknemo li da nismo zgriješili, pravimo ga lašcem i riječi njegove nema u nama.”

Napomena: Upadljivo je da se istina Biblije otkriva samo onome tko postupa u poslušnosti. Tko se Biblijom bavi samo intelektualno i odvojeno od vlastite osobe, ne nalazi k njoj pristupa (1 Kor 1,19). Matematički uvjerljivi proračuni (vidi PBI1) doduše mogu biti od pomoći, no korak prema vjeri ostaje odluka pojedinca. Božja je obećanja moguće primiti samo vjerom ili odbiti nevjerom.

1.4 O biblijskoj tematici

B40: Biblija govori o Isusu. To ne vrijedi samo za Novi zavjet jer o Starom zavjetu Isus naučava: “Vi istražujete Pisma jer mislite po njima imati život vječni. I ona svjedoče za mene” (Iv 5,39). Kroz Novi zavjet tek dobivamo pravi pristup u Stari zavjet jer se ti spisi odnose na Krista. To načelo otkrio je Isus učenicima na putu u Emaus (Lk 24,12-35). Time se progovara i o osnovnoj svrsi Biblije istaknutoj u Ivanu 20,31: “A ova su zapisana da vjerujete: Isus je Krist, Sin Božji, i da vjerujući imate život u imenu njegovu.”

B41: *Biblija govori o zemaljskim i nebeskim stvarima (Iv 3,12).* U zemaljske stvari spadaju npr. povijesni događaji, putopisi, osobni susreti, zakonski propisi, opisi čudi, obiteljske kronike, rodoslovna stabla, misijska izvješća, svakodnevna pitanja i prirodoznanstveni podaci. Pored tih iskaza, koje je Bog također smatrao važnim, Biblija naš pogled uvijek iznova upravlja prema nebeskim stvarima (Mt 6,33; Kol 3,2): prema Bogu, Isusu Kristu i Svetome Duhu; prema kraljevstvu Božjem, uskrsnuću i sudu, prema nebu i vječnosti.

B42: *Biblija daje vjeran opis čovjeka.* Biblijski muževi i žene ne slave se kao junaci, već su vjerno prikazani u svojoj slabosti i manjkavosti, u svojim promašajima, ali i u uzornu djelovanju. Čak se ni Davidu, "čovjeku po Božjem srcu" (1 Sam 13,14; Dj 13,22), ne prikrivaju pogreške (2 Sam 11).

B43: *Biblijska je objava ključ za razumijevanje ovoga svijeta.* Ona je temeljni izvor informacija, koji se ničim ne može zamijeniti. Bez nje ostaju u sadašnjosti nerazjašnjivim tri događaja o kojima svjedoči prošlost: *stvaranje, pad u grijeh i potop.* Iz toga proizlazi pet izvedenih podnačela (podrobnije u (G6)):

1. *Prošlost je ključ sadašnjosti.* To je načelo suprotno onom temeljnom načelu evolucionističkog učenja, prema kojem se na temelju današnjih podataka dobivenih promatranjem može ići proizvoljno daleko u prošlost.

2. *Čimbenici stvaranja otkrivaju se samo vjerom* (Heb 11,3). Brojna mjesta u Bibliji svjedoče o različitim čimbenicima stvaranja, dakle da je sve nastalo:

- Božjom riječju: Ps 33,6; Iv 1,1-4; Heb 11,3
- Božjom silom: Jer 10,12
- Božjom mudrošću: Ps 104,24; Izr 3,19; Kol 2,3
- po Sinu Božjemu: Iv 1,1-4; 1,10; Kol 1,15-17; Heb 1,2b
- po Isovim osobinama: Mt 11,29; Iv 10,11; 14,27
- bez početnog materijala: Heb 11,3
- bez utroška vremena: Ps 33,6

3. *Smrt je posljedica grijeha prvih ljudi* (Post 2,17; Post 3,17-19; Rim 5,12; Rim 5,14; Rim 6,23; 1 Kor 15,21).

4. *Učincima čovjekova pada u grijeh pogođeno je cjelokupno vidljivo stvorenje* (Rim 8,20 i 22). Razorne strukture u biologiji (npr. bakterije kao uzročnici bolesti, paraziti, smrtonosni mehanizmi kod zmija, paukova i grabežljivaca, biljke mesožderke, muke od "trnja i bodljika") ne mogu se objasniti odvojeno od pada u grijeh. Isto tako i posvuda uočljiva prolaznost ima svoj uzrok u njemu.

5. *Današnja geologija ne može se tumačiti bez potopa.*

1.5 O biblijskim iskazima

B50: *Težina (značenje, misaona dubina) biblijskih iskaza nije posvuda ista, pa ipak nema nevažne informacije.* Taj vid postaje razumljiv čim se usporede npr. Ivan 3,16 i Djela apostolska 18,1 (usp. načelo B22).

B51: *Biblija sadrži sva nama potrebna temeljna načela.* Ona je potpuna u tom smislu što sadrži sve potrebno kako za snalaženje u ovome životu, tako i za postizanje vječnoga cilja: "Istražujte u knjizi Jahvinoj, i čitajte, nijedno od tog ne izosta" (Iz 34,16).

B52: *Biblija sebi nigdje ne proturječi.* Uglavnom se prividna proturječja brzo razrješavaju intenzivnim proučavanjem. Najčešći uzrok takvih proturječja je neuvažavanje nekih biblijskih načela:

1. *Biblijska su izvješća često vrlo oskudna:* Tako je priča o Levijevu (Matejevu) obraćenju ispričana u samo jednom stihu (Mt 9,9). Isto tako i često postavljano pitanje o ženama Adamovih sinova nalazi odgovor u oskudnim biblijskim izvješćima, koja ne idu za potpunošću. Rješenje problema često je, međutim, moguće zaključivanjem: prema Postanku 5,4 Adam je imao sinove i kćeri. U početku su se dakle ženili braća i sestre, u sljedećem su naraštaju to bili bratići i sestrične. Neposredno nakon Stvaranja plodenje unutar obitelji nije bilo štetno.

2. O mnogim događajima navedenim u Bibliji postoje usporedna izvješća s drugim aspektima.

Primjer 1: Isusovo rodoslovno stablo po Mateju 1,1-17 i Luki 3,23-38 imaju različite svrhe. U prvom slučaju preko Marije se prikazuje kraljevska loza Davidova ("Sin Davidov"), a u drugom je slučaju Josipovo rodoslovno stablo.

Primjer 2: Različita izvješća o Isusovu uskrsnuću razlikuju se u nebitnim pojedinostima.

3. *Neki duhovni iskazi odražavaju pravi smisao tek u svojoj komplementarnosti.* Fizika svjetlosti može se potpuno opisati tek na komplementaran način (lat. complementum: nadopuna): s jedne se strane svjetlost ponaša kao val – s druge strane pokazuje svojstva materije (fotoni). Tek u kombinaciji oba navedena načina ponašanja, koji si zapravo međusobno proturječe, stvarnost se shvaća ispravno.

Takve komplementarne iskaze poznaje i Biblija. Za spasonosnu vjeru tako postoje dva komplementarna, tj. naizgled proturječna iskaza, koji se u stvarnosti nadopunjuju (vidi i pitanje PSp1):

- a) "Smatramo zaista da se čovjek opravdava vjerom bez djela zakona" (Rim 3,28).
- b) "Gledajte: čovjek se opravdava djelima, a ne samom vjerom" (Jak 2,24).

4. *Neki problemi proizlaze iz uporabe različitih prijevoda.*

Primjer: Po Lutherovu prijevodu Biblije Jakov je zakopao idole ispod nekog hrasta (Post 35,4), a po Elberfelde-rovu prijevodu ostavio ih je kod tamariske.

Očito je: "Ljudi ne odbijaju Bibliju zato što bi ona proturječila sebi, već zato što proturječi ljudima."

5. *U pojedinim je slučajevima rješenje prividnih proturječja teško, no načelno moguće.* Primjeri toga su: Judina smrt (Mt 27,5b – Dj 1,18); Sadržaj zavjetnog kovčega (1 Kr 8,9 – Heb 9,4); Šaulova smrt (1 Sam 31 – 2 Sam 1).

Primjer objašnjenja: Prema Mateju 27,5 Juda se objesio,

dok u Djelima 1,18 stoji: "On se stropošta, raspuče po sredini i razli mu se sva utroba". Čini se da su oba iskaza o Judinoj smrti proturječna; no oni su sukladni, ako potonji iskaz shvatimo kao izrazito slikovit opis, otprilike kao kad bismo rekli: "potpuno se razbio o tle" (načelo B59).

B53: *Biblija je jedina knjiga sa stvarnim proročkim navodima, koji su se ispunili u prostoru i vremenu i mogu se provjeriti (vidi i pitanje PBi1).*

Odredba proročanstva: Proročanstvo je sigurno predskazivanje nekog proizvoljnog događaja u budućnosti, i ono se ne zbiva normalnim sredstvima ljudske spoznaje. Proročanstvo je dakle ranije navještanje kasnijih zbivanja, nasuprot pisanju povijesti, gdje se radi o kasnijoj objavi ranijih zbivanja. Isus u Ivanu 13,19 ukazuje na to da je svrha proročanstva, koje prethodi nekom događaju, jačanje vjere: "Već vam sada kažem, prije negoli se dogodi, da kad se dogodi vjerujete da ja jesam."

B54: *Bog često počinje svoju objavu potankim iskazom, koji se potom razvija korak po korak. Najvažniji primjer takva postupka su predskazanja o Isusovu dolasku na ovaj svijet (G1, 110-117).*

B55: *Pri površnom čitanju tekstova postoji opasnost da se potanki iskazi ocijene kao nevažne sporednosti. U ukupnom kontekstu oni najčešće imaju dublje značenje.*

Primjer 1: Rimski običaj da se rassetome prebiju noge kako bi mu se ubrzalo umiranje primijenjen je doduše kod oba razbojnika, ali ne i u Isusa po njegovu raspeću (Ivanovo evanđelje 19,32-36). Proročansko obrazloženje iz Knjige izlaska 12,46 "Nijedna mu se kost neće slomiti" (Iv 19,36b) teško je prepoznati zato što se u tom starozavjetnom stihu radi o pashalnom janjetu.

Primjer 2: Isus je prema starozavjetnom navještanju morao biti razapet izvan jeruzalemskih zidina, jer su u starozavjetno doba žrtvene životinje spaljivane izvan tabora (Lev 16,27; Heb 13,11-12).

B56: *Biblijski iskazi su tako duboki da ih čovjek ne može sagledati* (1 Kor 13,12). *Georg Huntemann* ustvrđuje: “Ono što nam Biblija zapravo želi reći počinje s onu stranu razumski dokučivoga.”

B57: *Doseg biblijskih iskaza nadilazi svako ljudsko mišljenje.* Vremenski okvir proteže se u rasponu od “prije postanka svijeta” (Ef 1,4) i dosiže do vječnosti Božje (Otk 22,5). Biblija nam odgovara na sva ona pitanja na koja ne može odgovoriti nijedna prirodna znanost:

- Kakva je narav smrti? Zašto ona postoji i koliko će dugo postojati?
- Što je čovjek? Odakle dolazimo? Čemu živimo i kamo idemo?
- Što će biti u vječnosti?

B58: *Biblija je izvanredno književno djelo.* Jezičnom bogatstvu Biblije svojstveno je da svoju poruku iznosi u takvu množtvu književnih vrsta kakvo ne nalazimo ni u jednoj drugoj knjizi:

Pjesma (Ps 119), himan (Kol 1,15-17), ljubavna pjesma (Pjesma nad pjesmama), znanstveni izvještaj u svakodnevnu govoru (Post 1), povijesni izvještaj (Ezra), usporedba (obična situacija iz dnevnog života kao usporedna točka; Mt 13,3-23), parabola (grč. *parabole*: stavljeno jedno uz drugo; posebna i jedinstvena situacija kao poučna priča za poredbeno tumačenje; Lk 18,1-8), slikoviti govor (Iv 15,1), proročanski slikoviti govor (Otk 6), proročanski govor (Mt 24), paradoks (Fil 2,12-13), propovijed (Dj 17,22-31), opomena (Kol 3,16-17), hvala (Ef 1,3), blagoslov (Fil 4,7), pouka (Rim 5,12-21), obiteljska kronika (1 Ljet 3), molitva (Ps 35), osobno svjedočanstvo (1 Iv 1,1-2), prikaz sna (Post 37,6-7), neposredan Božji govor (Mt 3,17), dušobrižnički razgovor (Iv 4,7-38), mudra izreka (Izr 13,7), obećanje (Mk 16,16), osuda (Mt 11,21-24), zagonetka (Suci 14,12-14), zakonodavstvo (gradansko, kazneno, moralno, obredno, zdravstveno), lirsko pjesništvo (Pjesma nad pjesmama), životopis (Knjiga proroka Nehemije), osobna prepiska

(Pavlova Poslanica Filemonu), dnevnik (Dj 16), monolog (Job 32-37), dijalog (Job 3-31), apokaliptika (Dan, Otk), privremeno kodiranje (Dan 12,9), proslov (grč. *prologos*: predgovor; Lk 1,1-4), epilog (grč. *epilogos*: pogovor; Iv 21,25), elipsa (grč. *elleipsis*: izostavljanje; stilsko sredstvo koje izostavlja nevažno; Mt 9,9), metafora (grč. *metaphora*: prenašanje; slikoviti izraz u prenesenom smislu; Ob 4), natpis (Iv 19,19), tajno pismo (Otk 13,18).

Nasuprot tome, Biblija ne poznaje: sagu, legendu, mit, bajku, glosu, satiru, komediju, pošalicu, utopiju, znanstvenu fantastiku. Stilske figure hiperbola (grč. *hyperballein*: baciti preko cilja; pretjerivanje: Lk 7,33) i ironija (grč. *eironeia*: pretvaranje; 2 Kor 12,11) povremeno se pojavljuju kao jasno prepoznatljiva stilska sredstva.

Nijedna knjiga svjetske povijesti ne raspolaže tako širokom paletom izražajnih oblika, i nijedna knjiga nije istodobno tako isključivo istinita u svim svojim iskazima.

B59: Biblija crpi bogatstvo svih jezičnih sredstava. Pored neposrednih iskaznih oblika, koji se najčešće susreću, u Bibliji se pojavljuju brojni specifični oblici govora:

1. *Fenomenološki jezik*: Umjesto uzročnog slijeda činjenica, koji je ponekad nejasan, pojava se opisuje s gledišta promatrača: moderna astronomija kao i Biblija govore o izlasku i zalasku sunca, iako ta pojava ne nastaje uslijed "sunčeva kretanja" već okretanjem Zemlje.

2. *Idiomatski izričaji*: Kratki izričaji u određenim su situacijama prikladniji od dugih izvoda (Suci 14,18: "da niste s mojom junicom orali").

3. *Pjesnička ljepota jezika*: Pjesma nad pjesmama 8,3: "Njegova mi je lijeva ruka pod glavom, a desnom me grli."

4. *Opisi i slike današnjih stručnih znanstvenih i tehničkih pojmova*: Biblija opisuje tehnička dostignuća kojih u doba njezina nastanka još nije bilo, ili situacije koje je znanost danas potkrijepila stručnim pojmovima: umjesto satelita,

svemirskih laboratorija i orbitalnih stanica, Biblija kaže slikovito: "Da se vineš kao orao, gnijezdo sviješ među zvijezdama" (Ob 4). Umjesto da ginekološkim stručnim jezikom govori o ontogenezi (embrionalnom razvoju) u uterusu, Biblija opisuje oblikovanje djeteta u majčinoj utrobi: "...kosti moje ne bjehu ti skrite dok nastajah u tajnosti, otkan u dubini zemlje" (Ps 139,15).

5. Prirodoznanstveno stručna formulacija: Sam izvještaj o stvaranju prikladan je primjer toga; tu se npr. na fizikalno egzaktn način zajedno spominju metoda mjerenja vremena i definicija jedinice (Post 1,14 i 19).

6. Slike iz svakodnevice za objašnjenje duhovnih sadržaja: U prisposobi prema Mateju 13,3-23 sijač je navjestitelj biblijske poruke, sjeme riječ Božja, trnje zapreka a dobra zemlja otvorena srca ljudi.

B591: *Uz poštovanje dane književne vrste (načelo B58) i oblika govora (načelo B59), svaki biblijski tekst treba uzeti doslovce.* Iskaze dakle treba ili shvatiti doslovce ili ih prenijeti vjerno smislu i točno.

a) doslovce: U Luki 24,44 Isus naučava takvo ophođenje s Pismom: "To je ono što sam vam govorio dok sam još bio s vama: treba da se ispuni sve što je o meni pisano u Mojsijevu Zakonu, u Prorocima i Psalmima." I na drugim mjestima naglašava se taj postupak: "da se ispuni što Gospodin reče po proroku" (Mt 2,15); "Danas se ispunilo ovo Pismo što vam još odzvanja u ušima" (Lk 4,21); "Zar nikada niste čitali u Pismima?" (Mt 21,42).

b) vjerno smislu i točno: Kad Isus kaže: "Ja sam trs, vi ste loze" (Iv 15,5) ne možemo shvatiti doslovce, već se tu nalaze prenošenje vjerno smislu. Namjeravani je smisao najčešće lako prepoznati, budući da slikoviti govor služi upravo povećanju zornosti i olakšavanju uvida. U ovom je slučaju još pridodan suštinski iskaz: "Uistinu, bez mene ne možete učiniti ništa."

L6 O vrijednosti biblijskih iskaza

B60: *Poruka Biblije najdragocjenija je informacija koja postoji.* Poznati blagovjesnik *Wilhelm Pahls* s pravom ističe: "Evangelje je najbolja poruka koja je rečena ljudima. Nikada nama ljudima nije naviješteno nešto usporedivo." U Psalmu 119 višestruko se slavi Božja riječ koja sve nadilazi: "Draži mi je zakon usta tvojih no tisuće zlatnika i srebrnjaka" (redak 72). "Radujem se besjedama tvojim kao onaj koji se domogao velika plijena" (redak 162).

B61: *Tko odbaci Božju riječ, ona mu postaje osudom.* Kao što propovijedanje Božje riječi dovodi k vjeri (Rim 10,17), a time i spasenju, odbijanje ili odbacivanje donosi propast:

1. Samuelova 15,23: "Ti si odbacio riječ Jahvinu, zato je Jahve odbacio tebe."

Ivan 8,47: "Tko je od Boga, riječi Božje sluša; vi zato ne slušate jer niste od Boga."

Djela 13,46: "Trebalo je da se najprije vama navijesti riječ Božja. Ali kad je odbacujete i sami sebe ne smatrate dostojnim života vječnoga, obraćamo se evo poganima."

B62: *Biblija se sastoji od Starog i Novog zavjeta.* Oba su Božja riječ i ne mogu se navoditi jedan protiv drugoga. U Novom se često navode izreke iz Staroga zavjeta. Vrijedno je zapaziti da se to najčešće ne zbiva doslovce, već Bog na taj način povezuje napredovanje objave. Tako se u Novom zavjetu ispunjavaju središnja starozavjetna obećanja: "I svi oni (ljudi iz SZ) po vjeri, istina, primiše svjedočanstvo, ali ne zadobiše obećano jer Bog je za nas predvidio nešto bolje" (Heb 11,39). Već u Starom zavjetu nalazimo Gospodina Isusa: "Vi istražujete Pisma jer mislite po njima imati život vječni. I ona svjedoče za mene" (Iv 5,39).

B63: Starozavjetni apokriphi (grč. *apokryphos*: skriven, tajan, patvoren) ne mogu se smatrati Božjom riječi. Oni su nastali u vremenskom razdoblju između Starog i Novog zavjeta. Najvažniji prigovori protiv njihove jednakovrijednosti s Biblijom su:

1. *Oni sadrže neka učenja proturječna Bibliji* (povreda načela izlaganja N3, vidi Dodatak, II. dio), kao što je dobivanje oprosta grijeha davanjem milostinje (Tob 12,9), zagovaranje magijskih postupaka (Tob 6,9), oprost grijeha za mrtve zahvaljujući molitvama živih (2 Mak 2,46).

2. *Oni nikada nisu bili sastavnim dijelom židovskoga kano-
na, jer su dodani naknadno.* Apokrifi stoga uvijek ostaju sporni. Odluka rimokatoličke crkve na Koncilu u Tridentu izjednačila je 1546. godine apokrifne sa Starim i Novim zavjetom što treba shvatiti kao reakciju na Reformaciju.

3. *Ne navodi ih nijedan pisac Novoga zavjeta, iako se u Novome navode sve knjige Staroga zavjeta, osim četiri kratka pisma!*

4. *Apokrifne ni sami njihovi pisci ne smatraju besprijekornim.* U predgovoru Sirahove knjige piše: "Zato, molim, čitajte blagohotno i pozorno ovo moje djelo, i oprostite ako nismo uspjeli naći primjeren oblik ovom ili onom izrazu, iako smo se trudili da pravo prevodimo."

Ocjena apokrifa: Treba li potpuno odbaciti apokrifne? Luther se prikladno izrazio u predgovoru tim spisima:

"To su knjige koje ne treba smatrati jednakima Svetom pismu, pa ipak ih je korisno i dobro pročitati." Takvo mišljenje zastupa i pisac ove knjige. Ako apokrifima ne pridajemo biblijsku težinu, već ih čitamo kao književna djela i knjige povijesne vrijednosti (kao npr. Makabejce), onda ćemo iz toga ipak izvući neku korist. Posebno valja cijeniti Sirahovu knjigu, budući da se u njoj opširno iznose stavovi o svim mogućim životnim situacijama uz snažan sadržajni i formalni oslonac na mudrosne biblijske knjige, ali bez pretenzija da je to Božja riječ.

1.7 O razumljivosti i razumijevanju Biblije

B70: a) Biblija je pisana da bude lako razumljiva: "Ta i ne pišemo vam drugo doli ovo što čitate i razumijete", piše Pavao u drugoj poslanici Korinćanima 1,13.

b) *No Biblija sadrži i tako velike misli, dubinu kojih ne možemo sasvim dokučiti: "Jer misli vaše nisu moje misli i puti vaši nisu moji puti, riječ je Jahvina. Visoko je iznad zemlje nebo, tako su puti moji iznad vaših putova, i misli moje iznad vaših misli" (Iza 55,8-9).*

Već je poznati propovjednik *Spurgeon* ukazivao na jednaku važnost obaju vidova (G1,94): "U Bibliji se mogu naći velike istine, koje nadilaze našu sposobnost shvaćanja i pokazuju nam kako je plitak naš ograničeni um. No u glavnim i temeljnim iskazima Bibliju nije teško razumjeti." Biblijske misli dostupne su svakome (Dj 7,11) pa ipak je njihova punina i bogatstvo neiscrpno (Rim 11,33).

B71: *Bibliju je napisalo više od 45 zaduženih pisaca pod vodstvom Svetoga Duha. Stoga se ni njezin sadržaj ne može razumjeti na pravi način bez pomoći Svetoga Duha: "Naravan čovjek ne prima što je od Duha Božjega; njemu je to ludost i ne može spoznati jer po Duhu valja prosuđivati. Duhovan pak prosuđuje sve, a njega nitko ne prosuđuje" (1 Kor 2,14-15).*

L8 O točnosti biblijskih iskaza

B80: *Biblija je nezamislivo točna knjiga. Ta njezina crta postaje očitom kad je se поближе istraži s obzirom na njene jezičke, semantičke, duhovne, povijesne i prirodoslovne vidove.*

Na primjeru progona kršćana pokazat će se povijesna točnost Biblije. Ako je još u počecima Crkve važno ovo: "ljudima koji su svoje živote izložili za ime Gospodina našega Isusa Krista" (Dj 15,26), tako i na kraju vremena važi: "zaklanih zbog riječi Božje i zbog svjedočanstva što ga imaju" (Otk 6,9). U naše su doba sva moguća strujanja pokušala uključiti Isusa u svoj sustav. Islam prihvaća Isusa samo kao proroka, a mirovni pokret kao mirotvorca. Drugi ga opet smatraju dobrim čovjekom i društvenim reformatorom. *Albert Schweitzer* zanimao se za povijesnog Isusa.

Carl Friedrich Weizsäcker organizira mirovni koncil sugerirajući da mi ljudi možemo stvoriti mir u svijetu. Mnogi govore o Isusu, no samo onoliko koliko se on uklapa u njihov koncept. Islam niječe Isusa kao Sina Božjeg. Jedino ako vjerujemo u Isusa "on je mir naš" (Ef 2,14), inače nam je – Sudac (Dj 2,4). Mirovni pokret to ne uviđa, baš kao što zanemaruje Isusa koji, prema Otkrivenju 6, kao Janje otvara pečat i na Zemlju šalje četiri jahača apokalipse kao osudu ratom i smrću. *Franz Alt* piše knjigu o Propovijedi na gori, no zanemaruje središnju Isusovu zapovijed da napustimo široki put prokletstva i uđemo na uska vrata. Isus se svuda pojavljuje, no to nije dostatno. U Propovijedi na gori Gospodin opominje:

"Neće u kraljevstvo nebesko ući svaki koji mi govori: 'Gospodine, Gospodine', nego onaj koji vrši volju Oca mojega, koji je na nebesima. Mnogi će me u onaj dan pitati: 'Gospodine, Gospodine, nismo li mi u tvoje ime prorokovali ... u tvoje ime mnoga čudesa činili? Tada ću im kazati: 'Nikad vas nisam poznao; nosite se od mene, vi bezakonici!'" (Mt 7,21-23)

Tko naglašava samo Isusovu ljudsku stranu – ne postiže ništa. Mi trebamo navješćivati onakva Isusa o kakvom svjedoči Pismo (Iv 7,39). Smutnja nestaje kad se u potpunosti pozovemo na Božju riječ. U doba sve većeg raspada svih mjerila progoni se one koji priznaju Bibliju u svim njezinim iskazima i zalažu se za to riječima: "Pisano je!" – bilo da se radi o priznavanju cjelokupnog izvješća o stvaranju, ili o Isusu, o kojem svjedoči Pismo. Svjedočanstvo o Božjoj riječi i u artikuliranoj Riječi ima obećanje pobjede (Otk 12,11). Daljnji primjeri navedeni su u G1, 102-110.

I.9 O vremenskom okviru biblijskih iskaza

B90: Riječ Božja je vanvremena. Izaija uspoređuje prolaznost bilja s neprolaznošću Riječi Božje: "Sahne trava, vene cvijet, ali riječ Boga našeg ostaje dovijeka" (Iza 40,8), a Isus prolazna nebeska tijela stavlja u odnos sa svojim

riječima: “Nebo će i zemlja uminuti, ali riječi moje ne, neće uminuti” (Mt 24,35). Od *Luthera* potječe izreka: “Biblija nije drevna, a nije ni moderna – ona je vječna.” Biblija je nadvremena jer njezini koncepti i perspektive njezine radnje nadilaze vezanost za pojedino doba. Iako ne govori o pobačaju, genetičkoj tehnologiji i zlouporabi droga, iz Biblije se može izvesti jednoznačan stav i prema tim pojavama. Ni jedna druga knjiga nije takve dubine pronicanja. Tako se npr. ljudska pravda ne može sprovesti ako uz neko novo područje ne postoje propisi.

L.10 O pristupu Bibliji: Obraćanje k Isusu Kristu

Nakon svih ovih izjava postavlja se pitanje o pristupu Bibliji. Kako da netko još “neupućen” nađe pravi pristup? Nakon jednog evangelizacijskog predavanja javio se mladić intelektualna izgleda, koji je iskreno tražio pristup Bibliji. Pošto sam u razgovoru otklonio neke prepreke, primijetio je da će “od sada pa nadalje raditi na Bibliji” koristeći njemu “poznati filozofski način mišljenja”. Rekao sam: “Možete, no na kraju nećete naći živoga Boga koji se objavio u Kristu, već neosobnog, panteističkog Boga filozofa. Filozofi su čitali Bibliju s motrišta svojih misaonih kategorija, no Boga, koji nas spašava samo u Isusu, nisu našli.” Mladić je ostao i dao se poučiti sljedećem: “Pristup Bibliji i živome Bogu možete naći već večeras, ako počnete egzistencijalno, od vlastita života. Želite li to?”

U sljedećem ću dijelu skicirati moj udio u tome razgovoru da bih čitatelju na tom pojedinačnom slučaju pokazao kako se stječe pristup vjeri.

B100: Spoznati sebe: Zajedno čitamo poslanicu Rimljanima 3,21: “Ne, nema razlike! Svi su zaista sagriješili i potrebna im je slava Božja.” Te nam riječi pokazuju izgubljenost pred živim Bogom; zbog svojega grijeha, koji nas odvaja od Njega, nemamo pristupa k njemu i ništa što bi

nas činilo bogougodnim. *Ukratko*: pred Bogom nemamo slave. Od pada u grijeh postoji ponor između svetoga Boga i nas grešnih ljudi. Slažete li se s tom Božjom dijagnozom?

B101: Jedini izlaz: Iz te dileme postoji samo jedan izlaz, koji nam poklanja sam Bog. Na križu je Sin Božji osuđen za naše grijeh. Isus je došao na svijet da bi spasio grešnika (Mt 18,11). Osim njega nema drugog načina spasenja (Dj 4,12). Možete li to vjerovati?

B102: Priznati grijeh: U prvoj Ivanovoj poslanici 1,8-9 čitamo: “Reknemo li da grijeha nemamo, sami sebe varamo i istine nema u nama. Ako priznamo svoje grijeh, vjeran je on i pravedan: otpustit će nam grijeh i očistiti nas od svake nepravde”. Isus na temelju svog spasonosnog djela na Golgoti ima ovlast opraštati grijeh. Kad se pozovemo na njegovo obećanje, priznamo mu svoju krivicu i zamolimo za oprost, vjeran je on, tj. možemo se pouzdati da će nas stvarno osloboditi krivnje za grijeh. Ne samo da to moramo imati na umu, već i činiti! Želite li to? Zato ćemo to sada reći Gospodinu Isusu u molitvi (mogući sadržaj slobodno sročene molitve):

Gospodine Isuse, danas sam čuo o Tebi i shvatio zašto si došao na ovaj svijet. Svojom beskrajnom ljubavlju obuhvatio si i mene. Ti vidiš svu moju krivnju – što je na meni sada i ono što mi je zasad skriveno. Ti znaš sve, svaki grešni postupak, svaku krivu pobudu moga srca, sve je kod tebe zapisano. Pred tobom sam kao otvorena knjiga. S ovakvim svojim životom ne mogu opstati pred tobom. Zato te molim: oprost mi svu krivnju i temeljito me očisti. Amen.

Sada smo Gospodinu rekli ono što je nužno za početak (1 Iv 1,8-9). Za to jamči Bog svojim obećanjem. Što mislite, koliko Vam je krivnje sada oprosteno? 80%? 50%? 10%? Ovdje stoji: “...očistit će nas od svake nepravde” (1 Iv 1,9). “Sve Vam je oprosteno! Da, sve – 100%! To smijete znati – dakle ne samo pretpostaviti, držati mogućim ili se nadati. Po Bibliji je važno da u to budemo sigurni.” U prilog tome čitamo na dva mjesta u Pismu: 1 Pet 1,18-19 i 1 Iv 5,13.

B103: Predanje života: Gospodin Isus Vam je oprostio svu krivnju. Sada mu možete povjeriti život. U Ivanu 1,12 čitamo: "A onima koji ga primiše podade moć da postanu djeca Božja: onima koji vjeruju u njegovo ime." Svi koji pozovu Gospodina Isusa da preuzme vodstvo u njihovu životu, primaju moć da postanu djeca Božja.

Dakle, djetetom Božjim ne postajemo zato što smo tu i tamo učinili nešto dobro, ili zato što smo pobožni, ili zato što pripadamo nekoj crkvi, već zato što Sinu Božjem povjeravamo svoj život i spremni smo ga slijediti u poslušnosti. To ćemo potvrditi ovakvom molitvom:

Gospodine Isuse, ti si mi oprostio svu krivnju. Ja to još uopće ne mogu shvatiti, no vjerujem tvome obećanju. I sada te molim: uđi u moj život. Vodi me i upravljaj mnome na putu koji mi pokazuješ. Znam da mi želiš dobro, stoga ti želim povjeriti sva područja svoga bića. Dopusti da se odreknem onoga što nije dobro pred tobom. Podari mi nove navike s tobom, koje su pod tvojim blagoslovom. I daj mi poslušno srce da činim što mi govori tvoja Riječ. Ne dopusti mi da se osvrćem na svakojake utjecaje i razna ljudska mišljenja, već mi otvori Bibliju da ispravno razumijem tvoju Riječ i po njoj živim. Budi moj Gospodin; želim te slijediti. Amen.

B104: Prihvaćeni: Gospodin Vas je prihvatio! Skupo Vas je otkupio, spasio Vas, i sada ste postali djetetom Božjim. Tko je dijete i baštinik je – baštinik Božji i baštinik nebeskog svijeta. Možete li zamisliti što se sada događa na Nebu? "...možda radost?" Da, sigurno! U Luki 15,10 stoji: "Tako, kažem vam, biva radost pred anđelima Božjim zbog jednog jedinog obraćena grešnika." Zbog vašeg obraćenja sada vlada radost na Nebu. Cijelo Nebo sudjeluje u tom događaju kad netko na Zemlji evanđelje shvaća ozbiljno i smatra da vrijedi i za nj!

Biblija taj proces našeg okretanja k Isusu nazivlje *pokajanjem* ili *obraćenjem*: pritom mi predajemo svoju krivnju, a on je oduzima. Istodobno Božjim djelovanjem bivamo

nanovo rođeni – On nam daje novi život djetinjstva, a mi ga primamo. Obraćenje i nanovorodenje su dakle srodni. To su dvije strane jedne te iste medalje.

B105: *Zahvala:* Spasenje je Božji dar nama ljudima. Samo njegovom ljubavlju omogućen nam je način izbaavljenja. Djelu spasenja ne možemo ništa pridonijeti. Tko dobije nešto na dar, kaže: “Hvala!” To ćemo i mi sada učiniti. Svojim riječima sročite molitvu zahvale. Izrecite ju sada Gospodinu Isusu: “Gospodine Isuse...”

B106: *Kako to ide dalje?* Želio bih još ukazati na nekoliko važnih stvari. Navedenih pet nisu jako važne samo za život hodanja za Isusom; one su nužni preduvjeti da bismo praktično živjeli s Kristom. Ako ih slijedimo, imamo jamstvo Božje da ćemo zaista stići na cilj:

1. Riječ Božja

Ona je hrana nužna za novi život, koji je Isus započeo u Vama. Bilo bi najbolje kad biste svaki dan – a posebno je preporučljivo odmah izjutra – odvojili vrijeme za čitanje Biblije. Činite to kao kršćani u Bereji (Dj 17,10-12), koji su svakodnevno istraživali Pisma.

2. Molitva

Isus nam ne bi želio govoriti samo po svojoj Riječi, već bi također želio da mi govorimo s njime. To činimo u molitvi. Velika je povlastica da mu možemo sve reći. On sudjeluje u našim radostima i žalostima. S njime možemo raspravljati o svojim planovima i svim potrebnim odlukama. Čitanjem Biblije i molitvom nastaje “duhovni krvotok” iznimno važan za zdrav duhovni život.

3. Poslušnost

Bog odobrava kad se pokazujemo poslušnom djecom, koja žive po njegovoj Riječi i poštuju njegove zapovijedi. O ljubavi prema našem GOSPODINU ne možemo svjedočiti bolje no time da smo mu poslušni (1 Iv 5,3). Na ovome svijetu nudit će nam se mnogi putovi, no Biblija

nam daje jedno obvezujuće mjerilo na kojem počiva blagoslov Božji: "Trebalo se većma pokoravati Bogu nego ljudima" (Dj 5,29).

4. Zajedništvo

Kao djeca Božja trebamo zajedništvo s drugima koji slijede istoga GOSPODINA. Ako se komad gorućeg ugljena izvadi iz vatre, brzo će se ugasiti. I naša će ljubav prema Isusu ohladnjeti ako se ne održava gorućom u zajednici s drugim vjernicima. Ako kao nanovorođeni želimo rasti, trebamo ljubav, sigurnost, potvrdu, ali i disciplinu Bibliji vjerne zajednice. Moja je molitva da se brzo priključite takvoj crkvi, jer je dobra, živa zajednica neophodan preduvjet za naš hod i rast u vjeri.

5. Vjera

Pošto smo obraćenjem i nanovorođenjem započeli život vjere, važno je da rastemo u vjeri i više je ne zapostavljamo. Pavao piše Timoteju (3,14): "Ti, naprotiv, ostani u onome u čemu si posve poučen." Na kraju života Pavao je mogao ustanoviti: "Dobar sam boj bio, trku završio, vjeru sačuvaao" (2 Tim 4,7). Mi želimo slijediti taj primjer i isto tako ostati vjerni. Obraćenje dakle nije završna, već početna točka novoga života.

Upamtimo: Pristup Bibliji ne stječemo izvana, kao neutralni promatrači, već samo kao oni koji su "unutra". Samo onaj tko se u pokajanju i obraćenju sa svekolikom svojom egzistencijom obrati Bogu u Isusu Kristu i iskusi spasenje – taj je ušao. Pojedinačno odvijanje dušebrižničkog razgovora razlikuje se od slučaja do slučaja. Navedeni razgovor, međutim, ponovno izražava načelo svakog obraćenja: prepoznavanje grijeha – priznanje grijeha – predanje života Isusu Kristu. Otad počinje proces rasta u vjeri.

I.11 Završna napomena

Pokušali smo sažeti ono bitno o Bibliji u vidu nekoliko temeljnih načela. No ljudsko zahvaćanje u božansku knjigu sa svrhom da se primjereno opiše bogatstvo Biblije ne može nikada biti potpuno, kamoli savršeno.

II. Načela tumačenja Biblije

N1: *Najbolje tumačenje Biblije je Biblija sama.* Drugim riječima: nema boljeg komentara Biblije od Biblije same. To najvažnije načelo tumačenja neprestance provode Isus (Mt 19,3-6), apostoli (Gal 3,16) i proroci u Bibliji.

N2: *Isus je ključ svakog tumačenja.* Tako napose Stari zavjet ostaje nerazumljiv bez tumačenja s obzirom na Krista (Ps 110,1; Iza 53; Mal 4,2 i 5-6).

N3: *Tumačenja ne smiju proturječiti drugim mjestima u tekstu.* (usp. načelo B52).

N4: *Neko se učenje ne smije izvoditi samo iz jedne jedine rečenice ili retka.* Središnji iskazi ponavljaju se u različitim kontekstima ili izrečeni drugim riječima. *Primjeri:*

– Isusova bezgrešnost (1 Iv 3,5; 1 Pt 2,12; 2 Kor 5,21)

– Grešnost svih ljudi (Post 8,21; Ps 14,2; Iza 1,5-6; Mt 15,19; Rim 3,23)

– Božja volja za spasenje (Ez 34,12; Mt 18,11; 1 Sol 5,9; 1 Tim 2,4)

Imaj na umu: Da Isus ljubi Oca (Iv 14,31) a Otac ljubi nas (Iv 16,27), navedeno je u Bibliji izrijeком, doduše, samo jedanput. Ipak, u obilju drugih iskaza, te su činjenice implicitno sadržane ili se pretpostavljaju. U takvim je slučajevima svakako dopušteno izvesti zaključak u skladu s naučavanjem.

N5: *Uvijek treba uvažavati kontekst i povrh toga ukupan smisao Biblije.* Nepoštovanje ovoga načela dovelo je do brojnih nebiblijskih učenja i do nastanka pogubnih sekta. Usporedna mjesta su posebno važna.

N6: *Neka se Biblijska učenja mogu izvesti iz ukupnosti istovrsnih pojedinačnih događaja.* Biblija nije suhoparni zakonik ili udžbenik, već nam na primjeru tisuća zgoda prikazuje kako pravi tako i krivi način ophođenja s Bogom i ljudima.

Utemelji li se učenje na svemu zajedničkom u tematski srodnim pojedinačnim opisima, tek na taj se način može i treba izvesti biblijsko učenje. Prikladan je primjer za to potanki opis duge povijesti Izraela u blagoslovu i osudi (1 Kor 10,11). To se načelo tumačenja koristi pri odgovoru na pitanje PŽ6.

N7: *Stari zavjet je nezaobilazni vodič u Novi zavjet, tj. bez Staroga zavjeta mnogi dijelovi Novoga zavjeta ostaju potpuno nerazumljivi (npr. stvaranje Zemlje i čovjeka, pad u grijeh, opći potop).*

N8: *Novi zavjet otkriva više negoli Stari zavjet. Već i razmatranje poslanice Hebrejima potvrđuje ovu izjavu. Na primjeru "osvete" kratko ćemo ispitati A8: Ljudska se narav u slučaju štete željela višestruko osvetiti na drugome: "Ako će Kajin biti osvećen sedmerostruko, Lamek će sedamdeset i sedam puta!" (Post 4,24). U zakonima sa Sinaja uvodi Bog drastično ograničenje odštete pravilom jedan naprama jedan: oko za oko; zub za zub; rana za ranu; modrica za modricu (Izl 21,24-25). U Propovijedi na gori produbljuje Isus starozavjetni zakon, ponavljajući šest puta uvodni izraz "a ja vam kažem". Primjenjujući Pnz 32,35 na Izl 21,24-25 on zabranjuje svaku osvetu: "A ja vam kažem: ne opirite se Zlomu! Naprotiv, pljusne li te tko po desnom obrazu, okreni mu i drugi" (Mt 5,39).*

N9: *Nigdje se u Bibliji ne odobrava grijeh, čak ni kad se on posebno ne žigoše. Za tumačenje "nepravednog upravitelja" (prema Luki 16,1-8) ovo je načelo tumačenja itekako važno (vidi G7).*

N10: *Ne treba govoriti više nego što je napisano: "Ne preko onoga što je pisano" (1 Kor 4,6).*

N11: *Biblijska istina uvijek ima prednost pred svakom drugom spoznajom, ukoliko u Bibliji postoji iskaz o dotičnom pitanju: "Pazite da vas tko ne odvuče mudrovanjem i ispraznim zavaravanjem što se oslanja na predaju ljudsku, na "počela svijeta", a ne na Krista" (Kol 2,8).*

N12: *Važno je iscrpsti sve fine osobitosti (gramatičke i semantičke pojedinosti) teksta. U Galaćanima 3,16 Pavao na primjeru Postanka 22,18 pokazuje jedno takvo točno ophođenje s tekстом.*

N13: *Postoje točni i manje točni prijevodi Biblije. U dvojbena slučajevima treba se osloniti na izvorni tekst (hebrejski za Stari i grčki za Novi zavjet). Osnovno značenje neke posebne riječi često proizlazi iz drugih mjesta u tekstu, na kojima se ona pojavljuje na razumljiviji način. Različiti prijevodi koji se mogu dobiti u njemačkom govornom području (kao i u nas, op. prev.) polaze od različitih ciljeva. Lutherov prijevod izvrstan je zbog svoga jezgrovitog i prikladnog jezika. Poseban se oprez nalaže pri prijevodima u koje je prevoditelj umetnuo vlastito tumačenje, kao npr. Zink (u nas Zagoda i Šarić, op. prev.). Potpuno odbaciti treba one "Biblije" koje su u svjesnom odstupanju od biblijskog izvornog teksta usklađene s učenjem neke sekte (npr. Novi svijet, prijevod Jehovinih svjedoka).*

N14: *Neki prividno proturječni biblijski iskazi nadopunjuju se svojom komplementarnošću (usp. načelo B52, toč. 3).*

III. Zašto trebamo čitati Bibliju?

Po volji Božjoj čitanje Biblije spada – kao i jelo i piće – u nužne dnevne djelatnosti. Stoga u Jeremijinoj knjizi 15,16a prorok piše: "Kad mi dođoše riječi tvoje, ja sam ih gutao."

I samo Božje Pismo, Biblija, navodi brojne razloge zašto se ne možemo odreći čitanja. Najvažniji su sljedeći:

1. *Radi spoznaje Božjeg bića:* Božje biće – njegova veličina (Ps 19), ljubav (1 Iv 4,16), milosrđe (Br 14,18), vjernost (Ps 25,10) i njegova istina (Br 23,19) – pokazuju nam se u objavljenoj Riječi.

2. *Radi vjere:* “Dakle: vjera po poruci, a poruka riječju Kristovom” (Rim 10,17).

3. *Radi rasta vjere:* “Kao novorođenčad žudite za duhovnim, nepatvorenim mlijekom da po njemu uzrastete za spasenje” (1 Pt 2,2).

4. *Radi sigurnosti spasenja:* “...ovo napisah vama koji vjerujete u ime Sina Božjega da znate da imate život vječni” (1 Iv 5,13).

5. *Radi ispravnog naučavanja:* “...priljubljen uz vjerodostojnu riječ nauka da može i hrabriti u zdravom nauku i uvjeravati protivnike” (Tit 1,9). Biblija nam daje potreban ispravak u mišljenju i životu. Naprotiv, sektaš Bibliju rabi kao priručnik u kojem samo traži potvrdu za ono što je krivo poučen.

6. *Radi sigurna vodstva kroz život:* “Tvoja riječ nozi je mojoj svjetiljka i svjetlo mojoj stazi” (Ps 119,105).

7. *Radi određivanja prvenstva u životu:* “Tražite stoga najprije Kraljevstvo i pravednost njegovu, a sve će vam se ostalo dodati” (Mt 6,33).

8. *Radi odgoja djece:* “Utisnite ove moje riječi u svoje srce i svoju dušu... poučite u njima svoje sinove” (Pnz 11,18).

9. *Radi ispravnog ophođenja s bližnjim:* “Ljubi bližnjega svoga kao sebe samoga” (Mt 19,19). “U poniznosti jedni druge smatrajte višima od sebe” (Fil 2,3). “Ljubite neprijatelje, molite za one koji vas progone” (Mt 5,43).

10. *Radi radosti i osvježanja:* “...jer po njima ti me oživljavaš” (Ps 119,93b).

11. *Radi utjehe u teškim situacijama:* “Moja duša leži u prašini: po riječi svojoj vrati mi život” (Ps 119,25).

12. *Radi pomoći u nevolji:* “I zazovi me u dan tjeskobe: oslobodit ću te, a ti ćeš me slaviti” (Ps 50,15).

13. *Radi očuvanja od stranputica:* “Po tvojim naredbama postajem razuman, stoga mrzim sve putove lažne” (Ps

119,104). Isus ljudske stranputice objašnjava nepoznavanjem Biblije: "U zabludi ste jer ne razumijete Pisama ni sile Božje" (Mt 22,29).

14. *Radi očuvanja od grijeha:* "U srce pohраниh riječ tvoju da protiv tebe ne sagriješim" (Ps 119,11).

15. *Radi spoznaje krivnje:* "Sve Pismo ... korisno je za poučavanje, uvjeravanje, popravljavanje, odgajanje u pravednosti" (2 Tim 3,16).

16. *Radi tumačenja suvremenih događaja:* "Otkrivenje Isusa Krista: ...da on pokaže slugama svojim ono što se ima dogoditi ubrzo" (Otk 1,1).

17. *Kao temelj znanstvenog rada:* Biblija nam daje osnovna načela za mnoge znanosti. Ti su preduvjeti za rad nezaobilazni, posebno u onim područjima koja se bave pitanjima podrijetla (npr. kozmologija, geologija, biologija) ili gdje slika čovjeka igra osnovnu ulogu (npr. psihologija, medicina).

18. *Radi spoznaje volje Božje:* "da možete razabirati što je volja Božja" (Rim 12,2). Volja Božja nije objavljena samo u Deset zapovijedi (Izl 20,1-17), već na brojnim mjestima u Bibliji (npr. 1 Sol 4,3; 1 Sol 5,18; 1 Pt 2,15; Heb 10,36; Heb 13,21).

19. *Radi pročišćenja svijeta misli:* "Vi ste već očišćeni po riječi koju sam vam zborio" (Iv 15,3).

20. *Radi mudrog djelovanja:* "Početak mudrosti strah Gospodnji! Mudro čine koji ga poštuju" (Ps 111,10).

IV. Kako trebamo čitati Bibliju?

Č1: Bibliju trebamo čitati u *molitvenom* stavu. Od *Luthera* potječe dobar savjet: "Ne polaži ruke svoje na Pismo, već ga, moleći se, u stopu slijedi."

1. *Čitaj s molbom za razumijevanje:* "Otvori oči moje, da gledam divote tvoga Zakona!" (Ps 119,18).

2. *Čitaj sa zahvalnim stavom i slavljenjem Boga:* "Usne moje nek zapjevaju pohvalnu pjesmu, jer si me naučio pravilima svojim" (Ps 119,171).

3. *Kao darovani*: “Radujem se besjedama tvojim kao onaj koji se domogao velikoga plijena” (Ps 119,162).

Č2: Bibliju trebamo čitati u stavu punom *iščekivanja*; “Otvaram usta svoja zadahtan u žudnji, jer čeznem za zapovijedima tvojim” (Ps 119,131).

Č3: Bibliju trebamo čitati u *duhovnom* raspoloženju: “služimo u novosti Duha a ne u stareži slova” (Rim 7,6). Uza svu biblijski naloženu točnost u ophođenju s tekstom (usp. načelo B80) Biblija nas opominje da se čuvamo lažne doslovnosti ukočene i beživotne vjere (Mt 23,23 i 33) te upućuje na duhovni smisao: “On (Bog) nas osposobi za poslužitelje novoga Saveza, ne slova, nego Duha; jer slovo ubija, a Duh oživljuje” (2 Kor 3,6).

Č4: Bibliju trebamo čitati u stavu *poniznosti*. Božje misli nadilaze naš razum, zato ne trebamo sumnjati čak ni kada sve ne razumijemo. Savjetuje se poniznost: “Jer misli vaše nisu moje misli i puti moji nisu vaši puti” (Iza 55,8).

Č5: Bibliju trebamo čitati u stavu *ljubavi*: “O, kako ljubim Zakon tvoj, po cio dan o njemu razmišljam” (Psalam 119,97).

Č6: Bibliju trebamo čitati u stavu *povjerenja*: “...ali na tvoju riječ bacit ću mreže” (Lk 5,5).

Č7: Bibliju trebamo čitati kao Božje osobno pismo nama, i to kao ljubavno pismo (G1, 186-188). Od Bengela potječe citat: “Sveto pismo je pismo, koje je za me dao napisati moj Bog, kojim se trebam rukovoditi i prema kojem će me moj Bog voditi.”

Č8: Bibliju trebamo čitati izobilno: “Riječ Kristova neka u svem bogatstvu prebiva među vama! U svakoj se mudrosti poučavajte i urazumljajte! Psalmima, hvalospjevima, pjesmama duhovnim od srca pjevajte hvalu Bogu” (Kološanima 3,16).

V. Deset obećanja čitateljima Biblije
(čitateljima i činiteljima Riječi)

O1: Pripadnost Bogu: “Tko je od Boga, riječi Božje sluša” (Iv 8,47).

O2: Mir: “Koji tvoj Zakon ljube, velik mir uživaju, ni o što se oni ne spotiču” (Ps 119, 165).

O3: Radost: “To sam vam govorio da moja radost bude u vama i da vaša radost bude potpuna” (Iv 15,11).

O4: Blaženstvo: “Blago onomu koji čuva riječi proroštva ove knjige” (Otk 22,7).

O5: Blagostanje: “On je ko stablo zasađeno pokraj voda tekućica što u svoje vrijeme plod donosi; lišće mu nikad ne vene, sve što radi dobrim urodi” (Ps 1,3).

O6: Uspjeh: “Neka knjiga Zakona bude na ustima tvojim: razmišljaj o njoj danju i noću, kako bi vjerno držao sve što je u njoj napisano: samo ćeš tada biti sretan i uspjet ćeš u pothvatima” (Još 1,8).

O7: Uslišenje molitve: “Ako ostanete u meni i riječi moje ostanu u vama, što god hoćete, ištite i bit će vam” (Iv 15,7).

O8: Čišćenje svijeta misli: “Vi ste već očišćeni po riječi koju sam vam zborio” (Iv 15,3).

O9: Putokaz za blaženstvo: “... sveta Pisma koja su vrsna učiniti te mudrim tebi na spasenje po vjeri, vjeri u Kristu Isusu” (2 Tim 3,15)

O10: Dar vječnoga života: “Tko sluša moju riječ i vjeruje onomu koji me posla, ima život vječni i ne dolazi pred sud, nego je prešao iz smrti u život” (Iv 5,24).

Osobno svjedočanstvo pisca

U nastavku bih želio iznijeti pojedinosti o tome kako me Bog našao kroz Isusa Krista. S nekoliko izabраниh primjera želio bih pojasniti svoje zgrade s Bogom i kako je on djelovao u mom životu: kako me pozvao, vodio i blagoslivljao.

1. *Djetinjstvo i mladost*: Rodio sam se 22. veljače 1937. godine na roditeljskom imanju u Rainecku, okrug Ebenrode, u istočnoj Pruskoj. Bijeg iz Rainecka u Peterswalde, južna Pruska, u listopadu 1944. godine, doživio sam kao sedmogodišnjak. Kad je do nas u siječnju godine 1945. prekasno stigla vijest o dolasku Rusa, riječi kojima se širila panika glasile su: "Spašavaj se tko može!" Budući da sam bio bolestan s visokom temperaturom, postelju na kojoj sam ležao u dnevnoj sobi prenijeli su na kola kojima smo bježali. U svoj žurbi iznova se pokrenula kolona konja i kola koju su, međutim, ubrzo zaustavili Rusi. Mog tada petnaestogodišnjeg brata Fritza odveli su izravno s kola. Nikada se nije vratio. Majka je ubrzo potom odvučena u Ukrajinu i ondje nedugo potom umrla. S dvije tete, sestričnom Renom i s djedom preživio sam progon u studenom 1945. godine. Djed je umro nakon jednog noćenja na otvorenom još prije početka desetodnevnog transporta u stočnim vagonima iz Ostrodea u istočnoj Pruskoj. Nakon usputnog zadržavanja u Sanitzu kod Rostocka konačno smo dospjeli na sjevernomorski otok Wyk auf Föhr.

Moj je otac bio u francuskom zatočeništvu i nije znao ništa o sudbini obitelji. Omotnice za pisma koja je svaki mjesec dobivao nije mogao iskoristiti za razliku od svojih suzarobljenika, jer su gotovo svi naši rođaci potjecali iz istočne Pruske. Nova prebivališta izbjeglih rođaka nisu mu bila poznata. Jedne noći u logoru sanjao je kako susreće nekog daljnjeg rođaka koji je već prije rata živio u Porajnju. Opraštajući se nakon dugogodišnjeg ponovnog viđenja, reče mu ovaj: "Hermane, ta posjeti me!" Moj mu otac u snu odgovori: "Ali gdje ti zapravo stanuješ? Ne znam tvoju adresu." Rođak mu jasno rastumači: "Bochum, Dorstener Str. 134 a." Nato se otac probudi, upali svjetlo i zapiše adresu koju je upravo doznao u snu. Probudjenim drugovima u spavaonici ispriča neobičnu zgodu iz sna. Oni ga ismijaše jer je to uzimao ozbiljno i čak ih uvjeravao da će odmah sutradan pisati. Kao potvrda ispravne adrese stiže i odgovor od tog daljnjeg rođaka, pa on uspostavi vezu s mojom tetom Linom na otoku Wyk.

Vijest da mi je otac živ učinila me presretnim. Najprije uopće nisam mogao shvatiti da više nisam potpuno siročić, da imam oca. Kad se otac 1947. godine vratio iz francuskog zatočeništva, našao me tamo kao jedinog preživjelog u obitelji. U potrazi za poslom dospio je, zajedno sa mnom, na neko imanje u lužičkosrpskom naselju Saaße nedaleko Lüchowsa.

Važno je za ono doba da su me dječaci iz sela pozvali na dječji biblijski sastanak, takozvani *dječji sat*. Kako nisam imao predodžbu što je to, držao sam da tamo pričaju bajke. Pošao sam s njima na taj skup koji se održao u jednoj sobi sestre koja je služila u tamošnjoj crkvi. Sestra Erna bi s velikim oduševljenjem nedjeljom ujutro ispričala po jednu biblijsku zgodu. Molila je i pjevala s nama mnoge vesele pjesme. Već na prvom sastanku primijetio sam da se tu zbiva nešto što s bajkama nema nikakve veze. Poruka me osobno dotakla. Sve me se jako dojmilo pa sam otad redovito sudjelovao u tim "dječjim satovima".

Sljedeće se godine otac ponovno oženio, pa sam ubrzo preselio k njegovoj ženi u susjedno selo Jeetzel, dok je on radio u poljoprivredi u nekom drugom selu. Pomajka mi je bila vrlo sklona iako je, da bismo preživjeli, morala raditi kod seljaka kao krojačica za nadnicu od tri njemačke marke i besplatnu hranu. Bila je pobožna katolkinja, no ipak me u godinama kad sam bio podložan utjecajima nikada nije nastojala sklonuti na katoličanstvo, za što sam joj i dan-danas zahvalan. Kao i ranije, neovisno o vremen-skim prilikama, redovito sam posjećivao “dječje satove”. Zahvaljujući vjernoj službi sestre Erne, u moje je srce položeno sjeme Božje riječi koje će jednoga dana niknuti. Kad je otac našao posao u tvornici u Westafalenu, preselili smo 1950. godine u Hohenlimburg. U novom prebivalištu nije bilo zajednice koja bi promicala vjeru, već upravo suprotno. Vjeronaučna je nastava zbog svojih biblijsko-kritičkih obilježja djelovala tako razorno na mene da sam, sjećajući se “dječjih satova” uvijek iznova mislio: “Šteta da biblijske priče nisu tako istinite kao što sam naučio kod sestre Erne.” Ipak, tinjajući stijenj, čežnja za istinom, nikada se nije ugasio. Ni povremeni posjet crkvi nije me odveo dalje u potrazi za Bogom, jer su propovijedi uvelike bile neobvezujuće pa na taj način nisu mogle dovesti do odlučujućeg obrata u meni.

2. Moj dolazak k Bogu: Po svršetku studija u Hannoveru i stjecanja doktorata u Aachenu, u listopadu 1971. godine zaposlio sam se pri Saveznom institutu za fiziku i tehniku u Braunschweigu kao voditelj Odjela za obradu podataka. Moja ondašnja situacija može se okarakterizirati ovako: u svome zvanju postigao sam dobre rezultate. Diplomski ispit na dva stručna područja položio sam bez muke s “vrlo dobrim”, a doktorski rad ocijenjen je s “odličnim” uz istodobno uručenje Borchersove plakete Tehničkog fakulteta u Aachenu. Neposredno zatim slijedilo je vodeće mjesto znanstvenika. Godine 1966. oženio sam se i dobio dvoje djece. Bili smo sretna obitelj i u svemu nam je išlo

dobro, jer nismo imali obiteljske, zdravstvene ni novčane probleme. Netko bi mogao pomisliti da u takvoj situaciji čovjek ne treba Boga. To naglašavam stoga što uvijek iznova čujem svjedočanstva ljudi koji su se evanđelju otvorili tek u nekoj posebnoj osobnoj nevolji. Sa mnom nije bilo tako, jer su Božji putovi s pojedincem toliko raznovrsni koliko je ljudi na Zemlji.

Ujesen 1972. godine u Braunschweigu su održavane dvije različite evangelizacije koje sam zajedno sa ženom redovito posjećivao. Jedna mala skupina kršćana naviještala je evanđelje u realki koja je pripadala našem stambenom naselju. Bila je to maštovita metoda da se svakom posjetitelju uruči Biblija i crvena olovka. Središnji iskazi Biblije obrađivali su se uz suradnju slušatelja, a sva su se navedena biblijska mjesta potcrtavala. Po svršetku tog neobičnog no ipak djelatnog tjedna navješćivanja mogli smo zadržati Biblije. Tako smo i žena i ja imali jednake vlastite Biblije, a pri čitanju smo često nailazili na već označena mjesta koja su davala određeni stupanj prisnosti.

Ubrzo potom održala se druga evangelizacija. Do dvije tisuće ljudi svakodnevno je dolazilo u gradsku dvoranu Braunschweig. Tu su u središtu bile tematski uske poruke koje su, međutim, bile jasno usmjerene na odluku. Poziv na vjeru i odluka za Isusa Krista isticani su svake večeri kao jasno sročeni poziv. U propovijedi *Lea Janza*, prema Luki 17,33-36, izbor između spasenja i propasti tako je jasno došao do izraza da sam, svladavši "strah i drhtanje", slijedio opći poziv da izidem naprijed. I žena mi se pridružila.

Osobni razgovor i molitva s jednim dušobrižnikom mnogo su mi pomogli da steknem sigurnost spasenja. Važno je da su oba naša sugovornika pripadala istoj kućnoj biblijskoj skupini u kojoj smo se i mi nedugo zatim našli. Sljedili su daljnji dani navješćanja u Braunschweigu. Nekoliko je večeri pastor *Heinrich Kemner* govorio u prepunoj Martin-skirche. Još i danas se živo sjećam njegove propovijedi o

hramskom izvoru prema Ezekijelu 47. Toliko me se dojmila njegova snažna propovijed da sam odmah odlučio saznati odakle dolazi taj originalni čovjek. Morao sam ga ponovno čuti! Ubrzo me tako put naveo u Krelingen, idilično selo u pustari nedaleko Walsrodea. "Dani mladih" koji su sljedili pod krelinškim hrastovima, ali i dani probuđenja, bili su presudni za moj rast u vjeri. I knjige pastora *Kemnera* dale su mi važan poticaj i u velikoj me mjeri usmjeravale.

Nakon svih tih događaja koji su me doveli do produbljenog samostalnog proučavanja Biblije, iskusio sam nešto što mi se trajno urezalo: Biblija je u svojoj cjelini Božja riječ i nosi apsolutni pečat istine. To je bio tako neuzdrmljiv temelj da je u svim životnim i misaonim okolnostima dokazao svoju izvanrednu nosivost. Ne samo da sam ponovno stekao jednostavno povjerenje u Božju riječ koje sam poznavao još od onih "dječjih satova", već sam tako očvrstnuo da sam bio spreman svoje priznanje prenositi drugima. To se, pored osobnog svjedočenja, odvijalo najprije na biblijskim satovima koje sam tu i tamo održavao u našoj zajednici. Spoznao sam da su pripadnost biblijskoj zajednici i osobni doprinos životu zajednice bezuvjetno potrebni želimo li se obvezati na pripadnost Kristu.

Isusa sam mogao priznati Kristom, Sinom Božjim, spasi­teljem iz vlastite propasti. On, koji je od vječnosti, došao je od Boga, Oca, postao čovjekom i izbavio nas prema planu koji nikakav razum nije mogao izmisliti. Novi nam zavjet otkriva da je Bog kroz Isusa stvorio cijeli svemir, Zemlju i sav život na njoj. Ništa nije izuzeto jer "sve po njoj postade (po Riječi, tj. *Logosu* – Isusu) i bez nje ne postade ništa" (Iv 1,3). Sve nije stvoreno samo kroz njega, nego i za njega – kao krajnji cilj (Kol 1,16).

Za mene to spada u najuzvišenije misli: Stvoritelj i čovjek na križu jedna te ista su osoba! Što li je samo tog Gospodara svih gospodara i Kralja kraljeva potaknulo da

za mene ode na križ? Moj razum to ne može dokučiti, ali Ivan 3,16 daje mi odgovor: njegova je bezgranična ljubav ta koja je za mene učinila sve da ne propadnem.

3. Biblija i znanost: Jedan me tematski kompleks u Bibliji uvijek iznova očaravao: to je povezanost biblijskih iskaza s prirodnoznanstvenim pitanjima, posebice s pitanjem o stvaranju. Primijetio sam kako to sjecište između mišljenja i vjere mnogim intelektualno nastrojenim suvremenicima predstavlja odlučujući kamen kušnje za vjeru uopće. Ako je istinita teorija evolucije, onda ne može istodobno biti istinit i biblijski izvještaj o stvaranju. Ako je, međutim, istinit izvještaj o stvaranju, onda je teorija evolucije, kao jedna od temeljnih, najpogubnija zabluda svjetske povijesti. Za ocjenu teorije evolucije s gledišta čvrstih načela moga znanstvenog područja, informatike, pronašao sam slijedeće: taj model nije pogrešan samo u nekim pojedinostima, već i u osnovnoj postavci. Srž je života informacija sadržana u stanicama. No informacija nije nikakav materijalni fenomen, već duhovna veličina nastala voljom i inteligencijom. Nova informacija može dakle nastati samo u stvaralačkom misaonom procesu, ali ne i mutacijom ili odabirom. Točno to opisuje i Biblija u raznovrsnim izričajima kao primjerice u Izrekama 3,19: "Jahve je svojom mudrošću utemeljio zemlju i umom utvrdio nebesa."

4. U Isusovoj službi: Kad smo 1976. godine s prijateljskom obitelji provodili zajednički odmor na otoku Langeoog u Sjevernom moru, u razgovorima na plaži s jednim prijateljem uvijek smo iznova dolazili na pitanja o stvaranju. On je predložio da svoje misli iznesem u jednom predavanju za njegovu zajednicu.

Tako je godine 1977. došlo do mojeg prvog javnog predavanja. Bio sam iznenađen da je te večeri, iako osim usmenog obavještanja nije bilo nikakve reklame, došlo toliko gostiju izvana. Tema je očito mnogima gorjela u

duši. To je predavanje pokrenulo daljnje pozive. Tijekom sljedeće godine moje su se predavačke obveze već toliko proširile po cijeloj zemlji da sam mogao ostvariti još samo dio poziva.

Čitajući jednoga dana članak u nekom kršćanskom časopisu u kojem je pisac miješao evolucionističku ideju s biblijskim svjedočanstvom o stvaranju, osjetio sam poticaj da se suprotstavim vlastitim, biblijski utemeljenim člankom. Članak je ipak odbijen jer je redakcija zastupala "drukčije teološko stajalište". Zajedno s prilogom jednog suradnika članci su kao brošura objavljeni u svibnju 1977. godine u Braunschweigu, u nakladi od tri tisuće primjeraka. Ubrzo potom pristupila nam je jedna izdavačka kuća s molbom za opširnijim priložima, koji bi se tiskali u džepnom izdanju.

Put neslućenom razvitku prokrčila je suradnja u studijskom udruženju "Riječ i znanje". Od godine 1981. pripadam vodećem krugu toga udruženja, kojemu je zadaća govoriti o Božjoj riječi u naše doba i utemeljiti biblijski usmjerenu znanost te se njome baviti.

Evolucionistička učenja nazadno su i štetno utjecala na mišljenje u različitim područjima prirodnih i duhovnih znanosti. Time je, posebno intelektualcima, otežan pristup Bibliji, pa im treba pomoći. Na mnogim mjestima može se već sada pokazati da su tumačenja znanstvenih činjenica koja polaze od biblijskog svjedočanstva o stvaranju daleko opravdanija od pokušaja tumačenja u sklopu evolucionističkog učenja. Rad udruge "Riječ i znanje" treba pomoći da se spozna čvrsti temelj Božje riječi i ojača povjerenje u njega. Brojnim knjigama, seminarima i predavanjima spoznaje se prenose na učenike, studente, intelektualce, ali i zajednice.

Gledajući unatrag čudim se kako netko može postati piscem (vidi popis literature), a da to nije nikad želio niti slutio. Kad gledam Božje vodstvo na mom životnom putu

i pokušam ga protumačiti, tada jedna rečenica, koju je sročio *Heinrich Kemner*, za mene dobiva osobno značenje: "Mi ne guramo, mi bivamo gurani." Kad Bog otvori vrata, čovjek mora ući, jer samo ono što je On pripremio ima njegov blagoslov.

Posebni duhovni uspjeh za mene je sudjelovanje u misiji pod šatorom, ili pak u većim evangelizacijama. Nezaboravnom mi je ostala 1991. godina kad sam imao prigodu devet dana navješćivati evanđelje u velikoj dvorani grada Braunschweiga. Na tom istom mjestu gdje sam 1972. godine i sam donio odluku, mogao sam sada evangelizacijskim porukama pozivati i druge da slijede Isusa.

Predavanja evangelizacijske naravi, kao i one s temom vjere i misli održavao sam u domovini i inozemstvu. A sve je počelo tako da sam za propovijedi *Paula Mayera* o mladom bogatašu iz Lukina evanđelja osjetio poziv na suradnju. U ljeto 1978. godine vršio sam prvi puta službu pod šatorom kao blagovjesnik u Nienhagenu kod Celle. Važno je spomenuti da se ta godina poklopila s mojim imenovanjem direktorom i profesorom. Je li to bio samo slučaj? U Evanđelju po Mateju 6,33 Isus kaže: "Tražite stoga najprije kraljevstvo Božje i pravednost njegovu, a sve će vam se ostalo dodati."

O piscu: Prof. dr. ing. Werner Gitt rođen je 1937. godine u Rainecku u Istočnoj Pruskoj. Od 1963. do 1968. studira na Tehničkom fakultetu u Hannoveru, a studij završava kao diplomirani inženjer. Od 1968. do 1971. asistent je u Institutu za regulacijsku tehniku na Tehničkom fakultetu u Aachenu. Nakon dvogodišnjeg istraživačkog rada stječe naslov dr. ing. Od 1971. voditelj je Odjela za obradu podataka pri Saveznom uredu za fiziku i tehniku (PTB) u Braunschweigu, gdje 1978. postaje ravnatelj i redovni profesor. Bavi se znanstvenim pitanjima s područja informatike, numeričke matematike i regulacijske tehnike, a svoje rezultate objavljuje u brojnim originalnim znanstvenim radovima. Od 1966. živi u braku s gospođom Marion. U rujnu 1967. rodio im se Carsten, a u travnju 1969. Rona.

